

Vergaderjaar 2010–2011

32 500 VIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2011

Nr. 73

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG

Vastgesteld 1 december 2010

¹ Samenstelling:

Leden: Bijleveld-Schouten (CDA), Van der Ham (D66), Van Bochove (CDA), voorzitter, Van Miltenburg (VVD), Bosma (PVV), Voordewind (ChristenUnie), Jasper van Dijk (SP), Ouwehand (PvdD), Wolbert (PvdA), ondervoorzitter, Biskop (CDA), Smits (SP), Elias (VVD), Beertema (PVV), Dijkstra (D66), Braakhuis (GroenLinks), Jadnanansing (PvdA), Van Dekken (PvdA), Dijkgraaf (SGP), Çelik (PvdA), Lucas (VVD), Van Klaveren (PVV), Klaver (GroenLinks) en De Liefde (VVD).

Plv. leden: Koşer Kaya (D66), Ferrier (CDA), De Boer (VVD) Dille (PVV), Rouvoet (ChristenUnie), Kooiman (SP), Thieme (PvdD), Van Dam (PvdA), Van Toorenborg (CDA), De Wit (SP), Hennis-Plasschaert (VVD), De Mos (PVV), Pechtold (D66), Van Gent (GroenLinks), Dijsselbloem (PvdA), Klijnsma (PvdA), Van der Staaij (SGP), Hamer (PvdA), Harbers, Gerbrands (PVV) en Lodders (VVD).

² Samenstelling:

Leden: Dijkma (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Verburg (CDA), Koopmans (CDA), Van der Ham (D66), voorzitter, Smeets (PvdA), Samsom (PvdA), Jansen (SP), ondervoorzitter, Jacobi (PvdA), Koppejan (CDA), Graus (PVV), Thieme (PvdD), Gesthuizen (SP), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Van Tongeren (GroenLinks), Ziengs (VVD), Braakhuis (GroenLinks), Gerbrands (PVV), Lodders (VVD), Van Vliet (PVV), Dijkgraaf (SGP), Schaart (VVD) en Verhoeven (D66).

Plv. leden: Jadnanansing (PvdA), Elias (VVD), Ormel (CDA), Blanksma-van der Heuvel (PvdA), Koolmees (D66), Van der Veen (PvdA), Klijnsma (PvdA), Irrgang (SP), Bijleveld-Schouten (CDA), Tony van Dijk (PVV), Ouwehand (PvdD), Van Gerven (SP), Ortega-Martijn (ChristenUnie), Klaver (GroenLinks), Leegte (VVD), Grashoff (GroenLinks), De Mos (PVV), Taverne (VVD), Van Bommel (PVV), Van der Staaij (SGP), Houwers (VVD) en Van Veldhoven (D66).

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹ en de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie² hebben op 29 november 2010 overleg gevoerd met staatssecretaris Zijlstra van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over **het onderdeel hoger onderwijs en wetenschap van de begroting van het ministerie van OCW**.

Van het overleg brengen de commissies bijgaand stenografisch verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Van Bochove

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
Van der Ham

De griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
De Kler

Stenografisch verslag van een wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Maandag 29 november 2010

Aanvang 14.00 uur

Voorzitter: Van Bochove

Aanwezig zijn 9 leden der Kamer, te weten:

Jadnanansing, Lucas, De Rouwe, Van der Ham, Beertema, Klaver, Dijkgraaf, Jasper van Dijk en Van Bochove,

en staatssecretaris Zijlstra van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2011 (32 500-VIII);**
- **de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 30 november 2010 met antwoorden op vragen van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de begroting van OCW voor 2011 (32 500-VIII, nr. 9);**
- **de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 30 november 2010 met antwoorden op vragen van de commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het Jaarverslag OCW 2009 (32 360-VIII, nr. 6);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 3 september 2010 inzake studentenparticipatie bij universiteiten en hogescholen (31 821, nr. 81);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 13 april 2010 inzake het rapport van de commissie Toekomstbestendig ho-stelsel (31 288, nr. 96);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 14 april 2010 inzake de tussenevaluatie experimenten open bestel in het hoger onderwijs (31 288, nr. 95);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 13 april 2010 inzake het rapport Bindend studieadvies van de Inspectie van het Onderwijs (31 288, nr. 97);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 april 2010 inzake de aanbidding van het rapport CHEPS over collegegeld en studiefinanciering in andere landen (31 288, nr. 93);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 19 augustus 2010 inzake (her)oriëntatiejaren in het hoger onderwijs (31 288, nr. 110);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 26 maart 2010 inzake voortgang Bologna Proces (21 501-34, nr. 137);**
- **de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 16 september 2010 met een afschrift van het antwoord op een advies van de commissie experimenten open bestel over de mogelijkheden voor een opener bestel in het Nederlandse hoger onderwijs (31 288, nr. 63);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 16 november 2010 met een beleidsreactie op**

- het inspectierapport Toelatingseisen masterfase (31 288, nr. 129);
- de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 3 november 2009 inzake de notitie Stelselvergelijking onderwijsaanbod in mbo en ho (31 821, nr. 73);
 - de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 17 juni 2009 inzake een nieuwe beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs (31 288, nr. 56);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 6 april 2010 inzake de uitvoering van de motie-Jan Jacob van Dijk c.s. (31 821, nr. 41) inzake bescherming van de naam universiteit, etc. (31 821, nr. 78);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 20 april 2010 inzake het inspectierapport De benaming van opleidingen (31 288, nr. 99);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 12 maart 2010 inzake het rapport van de Inspectie Onderwijs Onbelemmerd studeren (32 210, nr. 8);
 - de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 2 november 2009 inzake het onderzoek Studeren met een functiebeperking in het hoger onderwijs (29 355, nr. 42);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 1 november 2010 met een reactie op het verzoek van de commissie inzake terugvordering van 25 mln. in verband met herbouw faculteit bouwkunde TU Delft (32 500-VIII, nr. 10);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 10 augustus 2010 inzake de evaluatie toponderzoekscholen (27 406, nr. 185);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 9 juli 2010 inzake afspraken met de VSNU, de KNAW en de NWO over de uitwerking van de voorstellen van het advies Samen Slimmer (31 288, nr. 108);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 10 augustus 2010 inzake het Strategisch plan NWO 2011–2014 (29 338, nr. 98);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 3 juni 2010 inzake het Strategisch plan KNAW 2010–2015) (29 338, nr. 96);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 16 maart 2010 inzake het rapport Wetenschaps- en Technologie Indicatoren (31 288, nr. 89);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 1 oktober 2010 met informatie over de motie-Van der Ham (32 263, nr. 10) over het Rubicon-programma (32 263, nr. 13);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 7 juni 2010 inzake het rapport Studentenaantallen 2009/2010 (31 288, nr. 102);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 28 juli 2010 inzake het ongeoorloofd verstrekken van hbo-diploma's (31 288, nr. 109);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 14 juni 2010 met de beleidsreactie op het rapport van de Inspectie van het Onderwijs Competent erkend? (31 288, nr. 104);
 - de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 12 oktober 2010 inzake het inspectierapport

- Nadere vooropleidingseisen in het hoger onderwijs (31 288, nr. 118);**
- **de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 29 oktober 2010 inzake de onderzoeksresultaten Aanvullende indentificatiekaart studenten (31 981, nr. 11);**
 - **de brief van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 8 november 2010 over de uitvoering van de motie-Roemer (32 360 nr. 5) over de gevolgen verlaging norm externe inhuur voor taakuitoefening OCW (31 701, nr. 34).**

De **voorzitter**: Ik open dit wetgevingsoverleg. Ik heet de staatssecretaris en zijn medewerkers hartelijk welkom. Uiteraard heet ik ook hartelijk welkom alle belangstellenden op de publieke tribune. Het is altijd plezierig als we met velen zijn. Dat geldt ook voor degenen die op andere wijzen met ons meeluisteren en mee kijken. Het geldt natuurlijk ook voor de leden van de commissie. Tegen hen zeg ik dat dit wetgevingsoverleg is uitgeschreven tot vanavond uiterlijk 19.00 uur. Er zijn ook wat leden die hebben aangegeven andere verplichtingen te hebben, dus we stoppen dan echt. De leden zullen zich in die zin op enig moment wellicht moeten beperken, maar ik ga er eigenlijk van uit dat het allemaal goed gaat. Eenieder heeft kennis kunnen nemen van de spreektijden. De daarbij vermelde tijden gelden voor de eerste en de tweede termijn. Als u in eerste termijn over uw tijd heengaat wordt dat gekort op uw tweede termijn. U hebt dus een totale spreektijd waar u gebruik van kunt maken. Interrupties wil ik een klein beetje geordend laten verlopen, zodat wij de mensen de gelegenheid kunnen geven hun tekst op een redelijk fatsoenlijke manier uit te spreken.

Als sprekersvolgorde hanteren wij de volgorde zoals die gebruikelijk is bij begrotingen. Dat betekent dat wij beginnen met de fractie van de PvdA.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Voorzitter. Op deze kille maandagmiddag neem ik u allen even mee, even mee naar Paramaribo, de stad waar ik ben opgegroeid. En ik zie mijn oma voor mij, oma Loes. Mijn dierbaarste herinnering is dat zij mij net als alle andere Surinaamse oma's altijd zei: meisje, studeer hard, hoor, want je diploma is je eerste man. Het belang van goed onderwijs, het belang van een diploma halen was voor haar evident. Zij had vertrouwen in het onderwijs, het onderwijs als krachtig empowermentinstrument. Hoe anders is het gesteld in 2010 hier in Nederland. Veel mensen hebben het vertrouwen in de kwaliteit van het hbo verloren. Recente discussies rondom te gemakkelijk afgegeven diploma's aan langstudeerders, een gebrekkig onderwijsniveau en topsalarissen bij bestuurders doen het imago van het ho geen goed. Er lijkt een groeiend gevoel van cynisme over de kwaliteit van ons onderwijs te bestaan en dat is geen goede voedingsbodem als we ambitieus zijn over de toekomst van ons onderwijs. Cynisme en wantrouwen naar het hoger onderwijs, dat kan niet, daar moet werk van gemaakt worden. En dat wil dit kabinet. Het kabinet zegt: we gaan aanpakken. Dus ik vraag de staatssecretaris wat hij gaat doen om dit cynisme en wantrouwen te keren. De Partij van de Arbeid reikt hem de hand om dat samen te doen omdat al die studenten en al die docenten die wel oprecht gemotiveerd zijn dat zo ontzettend verdienen.

Met de motie-Hamer is een groot signaal gegeven en enorme ambitie uitgesproken om dat Nederlands onderwijs kwalitatief tot de top vijf van de wereld te laten behoren. 150 voor, nul tegen. Dat is fantastisch maar dat verplicht om echt actie te ondernemen, om niet alleen maar in mooie intenties te blijven hangen maar om over te gaan tot investeringen zodat ieders talent een kans krijgt om hoger onderwijs te genieten. Overigens moet die kwaliteit van het onderwijs op alle niveaus van het onderwijs goed zijn. Van vmbo tot vwo, van mbo tot hoger onderwijs. Die motie-

Hamer heeft heel onderwijsland zeer optimistisch gestemd. Nu zou het echt gaan gebeuren. Hoe mooi dat vergezicht, Nederland kennisland. Toch rijst direct de vraag of die aangekondigde maatregelen om studenten die langer dan een jaar vertraging oplopen een verhoogd collegegeld van € 3000 te laten betalen, dat optimisme nog kunnen voeden. Nederland kennisland lijkt heel ver weg. Waar is de alomvattende stimulerende visie op het hoger onderwijs? De Partij van de Arbeid vraagt de staatssecretaris duidelijkheid te geven hoe die ambitie om tot de top vijf te komen wordt waargemaakt.

Ik reik hem graag drie elementen aan. Het eerste element: uitval uitsluiten. Het tweede element: de strijd om de kwaliteit. Het derde element: het hoger onderwijs toegankelijk houden voor iedere student met talent. Wat bedoel ik met uitval uitsluiten? De studie-uitval in het hoger onderwijs is schrikbarend. De cijfers liegen er niet om. Ruim 30% van de studenten die aan een studie beginnen, zal deze niet afmaken. In veel gevallen heeft dit te maken met een verkeerde studiekeuze. Vaak aangemoedigd door prachtige folders en wervelende introductiebijeenkomsten, waarbij de ene studie nog aantrekkelijker wordt voorgespiegeld dan de andere en de aankomende student denkt een soort studieparadijs te betreden, wordt een keuze gemaakt waarvan later blijkt dat die toch minder, zelfs veel minder aantrekkelijk is dan gedacht. Volgens het researchcentrum Onderwijs en Arbeidsmarkt kunnen de indirecte kosten voor de samenleving oplopen tot 3,3 mld. per jaar. Die cijfers geven aan dat er werk aan de winkel is, dat hard moet worden gewerkt om uitval te verminderen. Dat kan door de volgende inzet.

Allereerst moeten de door het vorige kabinet ingevoerde studietoelagen nog breder worden ingezet en dan niet alleen aan het begin van het studiejaar maar juist ook aan het einde van het eerste jaar. Ik overweeg op dit punt een motie in te dienen.

In de tweede plaats dient de verantwoordelijkheid ook bij de onderwijsinstellingen te worden neergelegd. Die instellingen zullen moeten meedenken en gemotiveerd moeten formuleren wat in hun ogen nodig is om dit probleem aan te pakken.

In de derde plaats wil ik graag een gedegen onderzoek laten uitvoeren naar de oorzaken van de studie-uitval, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de studenten, maar ook naar de docenten. Hoe zit het met de kwaliteit van de lesstof en wat wordt eraan gedaan om die te optimaliseren? Welke eisen kunnen worden gesteld, ook aan de docenten? Ook op dit onderdeel overweeg ik een motie in te dienen.

Waar het steeds om gaat, zijn motivatie, verantwoordelijkheid en echte kansen, zowel voor de studenten als voor de docenten. Naast het terugdringen van de studie-uitval is ook het naar een hoger niveau tillen van de kwaliteit van het hoger onderwijs van groot belang.

De heer **Van der Ham** (D66): De uitval is inderdaad een groot probleem. Het kost ook heel veel geld, waar we op kunnen besparen. Het kost ook heel veel frustratie. Een van de dingen die je zou kunnen doen om ruimte te maken voor dat soort matchinggesprekken, waar wij ook een groot voorstander van zijn, is door de aanmelddatum en de inschrijfdatum te vervroegen. Op dat punt overweeg ik nu een motie in te dienen. Bent u daar een voorstander van?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Kunt u uitleggen wat u daarmee beoogt?

De heer **Van der Ham** (D66): Nu kunnen studenten zich op het laatste ...

De **voorzitter**: Ik stel voor, dat u er geen eerste termijn van maakt, mijnheer Van der Ham!

De heer **Van der Ham** (D66): Er wordt mij gevraagd om een uitleg te geven.

De **voorzitter**: Daarom stel ik voor dat u een kort antwoord geeft.

De heer **Van der Ham** (D66): Studenten mogen zich nu heel laat aanmelden en schrijven zich maar ergens voor in omdat ze niet weten wat ze willen gaan studeren. Zij falen dan ook heel snel. Wij zijn van mening dat dit naar voren moet worden getrokken, zodat er ook meer ruimte kan komen voor matchinggesprekken en hogescholen en universiteiten ervoor kunnen zorgen dat ze ook daadwerkelijk goede informatie kunnen geven.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Waar het de PvdA om gaat, is om ervoor te zorgen dat de uitval wordt verminderd, dat jongeren inderdaad vanaf het begin goed worden begeleid naar hun studie, zodat de studie-uitval wordt verminderd. Als dit voorstel daar een grote bijdrage aan levert, wil ik er graag naar kijken.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik deel de zorg over de uitval, maar de drie punten die mevrouw Jadnanansing noemt, gaan eigenlijk niet veel verder dan het voeren van wat gesprekken en het doen van wat onderzoek. Wij zouden daar toch wat harder in willen gaan en selectie aan de poort mogelijk maken. Ik zou dan ook graag van mevrouw Jadnanansing horen hoe zij daar tegenover staat.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Zoals ook in ons verkiezingsprogramma staat, is de PvdA geen voorstander van selectie aan de poort. Met een havodiploma heb je recht op een opleiding op hbo-niveau en met een vwo-diploma heb je het recht om naar de universiteit te gaan. Wij zijn dus geen voorstander van selectie aan de poort. Wij geloven erin om studenten de kans te bieden hun studie af te ronden. Daar horen studiekeuzegesprekken en matchinggesprekken bij. Het is een heel goed idee om de jongeren op gang te helpen. Wij zijn geen voorstander van selectie aan de poort.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Voorzitter. Ik begrijp het punt over de selectie aan de poort, ook al deel ik het misschien niet helemaal. Acht mevrouw Jadnanansing selectie later in de studie misschien wel een mogelijkheid? Als wij naar een wat mij betreft systeem van tweejarige marges toegaan, kan ik mij voorstellen dat je zo'n selectie voor een tweejarige masteropleiding wel hebt en voor een eenjarige misschien niet. Zo kijk je gedifferentieerd naar selectie. Op deze wijze is een basispad wel toegankelijk voor iedereen en als je wat extra's wilt, moet je ook bewijzen dat je het kunt. Dat kun je dan via die selectie doen.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Zoals u het nu formuleert, klinkt het heel prettig en aannemelijk. Daarom doet u het natuurlijk ook op die manier. Nogmaals, ik moet daar goed over nadenken. Selectie aan de poort heeft niet onze voorkeur. Studenten met een havodiploma hebben recht op een hbo-opleiding en studenten met een vwo-diploma hebben recht op een wo-opleiding. Dat staat voor ons voorop. Naar al die andere varianten daarbinnen moet ik echt goed gaan kijken.

De **voorzitter**: Goed, maar nu gaat u verder met uw termijn.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Naast het terugdringen van studieuitval is ook het brengen van de kwaliteit van het hoger onderwijs naar een hoger niveau van groot belang. Wij willen heel graag dat docent en student worden uitgedaagd in een interactief proces: onderwijs waarbij ontwikkelen en onderzoeken centraal staat, waarbij op universiteiten het

belang van onderzoek niet ondersneeuwt en waarbij de academische uitdaging geborgd blijft. Het moet een systeem zijn waar studenten optimaal onderwijs mogen verwachten. Er wordt van studenten steeds vaker gevraagd meer te betalen, meer in te leveren. Dan mag daar ook iets tegenover staan, namelijk dat zij kwaliteit geleverd krijgen. In de vorige kabinetsperiode is de motie-Besselink over «niet goed, geld terug» aangenomen. Daarbij gaat het om het principe dat de student collegegeld mag terugvorderen als de opleiding qua niveau of organisatie beneden de maat blijkt te zijn. Graag wil ik van de staatssecretaris horen hoe het hiermee staat, of deze aangenomen motie ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd.

Voorts vind ik het universitair wetenschappelijk onderzoek een heel belangrijk aandachtspunt. Nederland staat er goed voor. Nederland heeft zelfs de vierde positie op de citation index. De vraag dringt zich wel eens op of wij die positie in stand kunnen houden. Er is op dit moment heel veel onduidelijkheid over het voortbestaan van het al jarenlang gevestigde universitaire wetenschappelijk onderzoek, omdat het kabinet dat onderzoek kennelijk wil overhevelen naar ELI. Ik pleit ervoor dat er eerst een grondige analyse komt, met vermelding van de pro's en contra's, op basis waarvan een gedegen en verantwoorde afweging kan worden gemaakt omtrent die mogelijke overheveling. Ik ben zo benieuwd. Wordt het OC en gaat W naar ELI of blijft het OC en W?

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Dit is een mij aangelegen punt. Ik deel de opvatting dat wij in de top staan wat het wetenschappelijk onderzoek betreft. Dat moet vooral zo blijven. Deelt mevrouw Jadnanansing met mij dat we moeten proberen om opgebouwde kennis niet weg te gooien maar juist beter te benutten, zodat de kans groter wordt dat we het niet alleen qua citaties goed doen, maar ook als het gaat om de benutting van die kennis? Daar schort het echt aan in Nederland.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik snap uw punt over een betere benutting van het onderzoek. Mijn zorg gaat met name over het fundamentele onderzoek, het academische onderzoek dat niet meteen van nut is voor de maatschappij maar wel voor het academisch denkproces van studenten. Daar maak ik me heel erg zorgen over.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Juist daarom lijkt het mij zinvol om goed na te denken over zo'n systeem. Het lijkt me prima om te onderzoeken hoe we met behoud van het fundamenteel onderzoek toch de kans kunnen vergroten dat het later benut wordt.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik ben blij dat u mijn zorg deelt over het fundamenteel onderzoek en dat u ook vindt dat het geborgd moet blijven. Laten we met elkaar nagaan door middel van dat onderzoek wat de pro's en contra's zijn. We moeten bekijken hoe we dat onderzoek een goede plek kunnen geven in deze samenleving en hoe we vervolgens het academische denken van de studenten kunnen borgen, zodat zij ook goed worden bediend.

De **voorzitter**: Dank u wel. U vervolgt uw betoog.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Mijn derde punt heeft te maken met de toegankelijkheid. Hoe blijft het hoger onderwijs toegankelijk voor iedereen met talent om te studeren? Het is vandaag onrustig in studentenland. Mailboxen van verschillende Kamerleden stromen over. Die van mij heeft het gisteren begeven. Er is zelfs een steekwagen met 100 000 handtekeningen en ruim duizend schrijvende verhalen van studenten aan de staatssecretaris overhandigd. Onrustig, omdat studenten worden geconfronteerd met een verhoging van € 3000 wanneer zij langer dan één

jaar vertraging oplopen. De schrik zit er goed in, want deze maatregel moet al volgend schooljaar ingaan. Natuurlijk, luie studenten mogen niet heel veel jaren over hun studie doen, maar gezien veel van die verhalen gaat het hier niet om luie studenten, maar om studenten die om uiteenlopende redenen vertragingen oplopen. De gevolgen zijn heftig, heel heftig. De student zal wel drie keer nadenken voordat er aan bestuurswerk, extra vakken of het beginnen van een eigen bedrijf wordt gedacht. De bezuinigingen zullen leiden tot een verdere uitholling van de kwaliteit. Studenten zullen wel drie keer nadenken voordat zij met een pittige opleiding beginnen. Het zou moeten gaan om investeren in het onderwijs, om meer lessen, om betere matching, maar als deze maatregel doorgaat, is het gevaar van nog meer uitval zeer reëel. Nu al zijn er studenten die aangeven dat zij maar stoppen met die hele studie. Het is een heel harde maatregel, die studenten flink aanpakt en drempels opwerpt voor het afronden van de studie.

Daarnaast is het ook nog heel zorgelijk dat ook de instelling een korting krijgt van € 3000. Zorgelijk, omdat dit Inhollandtoestanden kan opleveren, waarbij er werk van wordt gemaakt om zo veel mogelijk studenten zo snel mogelijk te laten afstuderen, desnoods ten koste van de kwaliteit.

De **voorzitter**: Een kleine onderbreking. Ik begin bij mevrouw Lucas.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Mevrouw Jadnanansing zegt dat ook de instellingen een korting van € 3000 krijgen. Van de instellingen is ook een voorstel gekomen om de € 6 000 misschien door de student te laten betalen. Hoe staat zij daar tegenover?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Daar sta ik negatief tegenover.

De heer **Van der Ham** (D66): In september heb ik samen met de heer Dijkgraaf van de SGP-fractie, D66 met de SGP, een motie ingediend die wij hebben aangehouden, waarin wij zeggen dat wij instellingen de mogelijkheid moeten geven om na vijf of zes jaar een bindend studieadvies te geven als er echt geen studievoortgang is. Zo kun je onderscheid maken tussen de luie student die niets doet, maar wel geld kost, en de student die juist heel veel doet naast zijn studie en wel een meerwaarde heeft, zodat je echt maatwerk kunt leveren. Die motie hebben wij aangehouden. Wij willen haar opnieuw in stemming laten brengen. Zou mevrouw Jadnanansing voor die motie stemmen?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik had vanmorgen een interview bij Business Nieuws Radio. Toen is mij gevraagd wat ik vind van die langstudeerdersregeling en wat de alternatieven zijn. Eerlijk gezegd wil ik op dit moment helemaal niet over alternatieven nadenken omdat ik die langstudeerdersregeling een heel slechte maatregel vind en dus op geen enkele manier aan alternatieven wil denken.

De heer **Van der Ham** (D66): Wij waren net op het Plein. Toen vroeg ik aan de studenten: wat vindt u van luie studenten. Toen riepen ze allemaal: boe. Waarom? Omdat die luie studenten de studenten die wel wat doen in hun studie in de weg zitten in de beeldvorming. Laten de fracties van PvdA, D66 en van alle partijen iets aan die luie studenten doen. Dan kunnen de hogeschool en de universiteit maatregelen treffen om hen eruit te knikkeren en de goede studenten te behouden. Ik hoop toch dat de PvdA-fractie ook in de oppositie gewoon meedenkt over goede alternatieven.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Mijnheer Van der Ham, over goede initiatieven willen wij absoluut nadenken en die willen wij ook absoluut steunen. Laten ik daarover straks met u even verder praten. Ik wil dat

studenten die oprecht hun studie doen op welke manier dan ook, niet door deze regelingen worden benadeeld. De student staat voorop.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik word nu een beetje kritisch. Mevrouw Jadnanansing zegt dat zij straks verder zal praten. Dat zal vast hierachter zijn of in een lokaaltje apart, terwijl hier het debat moet plaatsvinden. Wat wil zij dan verder bespreken met de D66-fractie en waarom wil zij dat hier niet doen, nu allen hier aanwezig zijn? Zij noemde bijvoorbeeld terecht het probleem dat mensen soms te lang studeren. Dat is voor de PvdA-fractie een even groot probleem als voor de hele samenleving. Dat is zelfs voor een groot deel van de studenten die hier zitten een probleem, zeg ik met verwijzing naar de woorden van de heer Van der Ham. Wat gaat de PvdA-fractie nu concreet doen om de grote uitval in Nederland aan te pakken, waaraan wij veel belastinggeld verspillen? Of zegt zij: laat het allemaal maar zoals het is?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Nee, ik zeg zeker niet: laat het allemaal maar zoals het is. Ik wil wel goed over zaken nadenken. Ik wil geen loze beloften doen aan mensen, waarbij je in je verkiezingsprogramma bijvoorbeeld zegt: wij komen nooit aan studiebeurzen, en het vervolgens stiekem op een andere manier toch doet. Dat soort zaken wil ik niet. Ik wil heel goed nadenken over wat ik belooft aan wie, wanneer en hoe.

De heer **De Rouwe** (CDA): Natuurlijk, ik ontnem niemand het recht om na te denken, maar ik constateer dat mevrouw Jadnanansing wel het probleem aanstipt, maar dat de PvdA-fractie vandaag nul ideeën heeft om de grote uitval aan te pakken, om de grote verspilling aan te pakken, en dat zij hier vandaag met lege handen staat.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Wij hebben niet nul ideeën, integendeel. Als je studenten daadwerkelijk verder wilt helpen, dan zorg je voor goede matchinggesprekken en goede studiebegeleiding en ga je niet achteraf tegen studenten zeggen: weet je wat, wij komen nu met een enveloppe en vanaf volgend jaar ga je heel veel studiegeld betalen voor je studie. Daar ben ik niet voor.

De **voorzitter**: Mevrouw Lucas, was u in dit rondje al niet aan de beurt geweest of was het in het vorige rondje? Dan gaan wij nu even aan u voorbij. De heer Dijkgraaf heeft het woord.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Dat is toch juist het punt. Natuurlijk moeten scholen maximaal investeren in goede studiebegeleiding. In de woorden van uw moeder is dat «je eerste liefde», maar als die eerste liefde zo lauw is dat hij je voortdurend in de steek laat en helemaal niets doet voor het opbouwen van die liefde, zeg je toch op een gegeven moment: toedeledokie? Dat doe je toch als je verkering hebt?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik geloof niet dat ik zo snel toedeledokie zou zeggen.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Ook niet na acht jaar of zo?

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Dan moet je ook altijd kijken hoe kan worden verklaard dat de dingen zo lang hebben geduurd. Nogmaals, ik herhaal mezelf: voor de studenten die lui zijn, moeten wij hard zijn, maar de studenten die om uiteenlopende redenen vertraging oplopen, moeten wij niet zo zwaar beboeten. Dat lijkt mij geen goed idee. Ik vraag de staatssecretaris om de maatregel voor de langstudeerders te heroverwegen. Daarnaast komen er veel klachten binnen over onduidelijke communicatie over de hoogte van het instellingscollegegeld voor

studenten die een tweede studie doen. Dit is vorig jaar geregeld door het vorige kabinet. Veel van de huidige klachten zijn het gevolg van een gebrekkige en late informatie aan de studenten en de absurd hoge collegegelden die worden gevraagd. In hoeverre is er sprake van een reële kostentoe rekening?

Ik kom tot een afronding. Ik begon met mijn oma die riep: «je diploma is je eerste man». Zij riep dat uit een oprecht vertrouwen in het hoger onderwijs. Mijn oma is er niet meer en het vertrouwen lijkt in ieder geval in Nederland ook steeds minder te zijn geworden. Dat cynisme kunnen wij aanpakken door te investeren in het hoger onderwijs, door uitvoering te geven aan de motie-Hamer, door te doen en niet te veel meer te praten en te blijven hangen in prachtige ambities.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voorzitter. Het hoger onderwijs stond de afgelopen weken erg in de belangstelling. Helaas niet op een positieve manier. De situatie bij Inholland is ernstig en werpt een schaduw over heel het hoger onderwijs. Dat is jammer, want er gaat ook veel goed in het hoger onderwijs. Het gemiddelde opleidingsniveau in Nederland stijgt, evenals het aantal studenten met een hbo- of wo-opleiding. Dat is goed voor onze economie, maar vooral ook voor de samenleving als geheel, zo blijkt uit het OESO-rapport. Hoger opgeleiden beoordelen hun gezondheid positiever, hebben meer vertrouwen in de samenleving en, niet onbelangrijk, zij hebben meer interesse in de politiek. Dat is dan weer goed nieuws voor ons.

Er is helaas ook slecht nieuws. 30% van de studenten maakt in eerste instantie een verkeerde studiekeuze. De totale uitval in het onderwijs kost Nederland jaarlijks 6 mld. Studenten zijn ontevreden over de kwaliteit van hun opleiding en ook doen veel studenten langer over de studie dan de geplande studieduur.

Werk aan de winkel dus, want ieder jaar beginnen zo'n 100 000 nieuwe studenten aan een hbo- of wo-opleiding. Ik meen dat er voor hen eigenlijk maar drie dingen echt belangrijk zijn in het hoger onderwijs. Is er voldoende keuze in opleiding zodat zij een opleiding kunnen kiezen die echt bij hen past? Biedt de opleiding kwalitatief goed onderwijs? Sluit de opleiding aan bij de arbeidsmarkt? De eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik dit laatste vooral hoop. Ik hoop dat studenten zich bij het begin van hun studie afvragen of de opleiding ook aansluit bij de vraag op de arbeidsmarkt. Soms lijkt het of het onderwijs alleen nog wordt gezien als een middel om jezelf te ontplooien, een recht. Dat is het onderwijs natuurlijk ook, maar onderwijs is ook bedoeld om je voor te bereiden op de arbeidsmarkt zodat je een bijdrage levert aan de sociaalculturele en economische ontwikkeling van Nederland en je, via de belasting die je betaalt, weer kunt bijdragen aan de opleiding van anderen. De overheid betaalt 75% van de kosten van een opleiding. Daarvan mogen wij best iets terug vragen van studenten.

De commissie-Veerman heeft in haar rapport Differentiëren in drievoud, aanbevelingen gedaan voor alle drie genoemde punten. Het rapport is omarmd door de sector en het regeerakkoord is duidelijk: het rapport-Veerman wordt uitgevoerd. Nu moeten wij het vooral gaan doen, wij moeten beginnen. Ieder jaar dat wij treuzelen zijn wij 100 000 studenten verder. Ik doe vandaag daarom een aantal concrete suggesties om invulling te geven aan de aanbevelingen van de commissie-Veerman. Dit zijn zaken waarmee wij wat mij betreft morgen kunnen beginnen. Ik hoor graag van de staatssecretaris hoe hij uitvoering wil geven aan de bevindingen van de commissie-Veerman en wanneer wij de eerste voorstellen daarvoor kunnen verwachten. Een breder aanbod. Op inhoud zijn er in de afgelopen jaren veel nieuwe opleidingen bijgekomen, maar we moeten ook durven differentiëren op niveau. De Nederlandse universiteiten zitten allemaal in de top 200, maar geen een in de top 100; echte excellente opleidingen hebben we dus niet. Met de komst van

university colleges en honours programma's is hier wel een stap gemaakt. Wat opvalt bij de honoursstudenten is vooral de houding van «uitblinken mag». Die mentaliteitsverandering hebben we nodig in het hele hoger onderwijs. Om meer differentiatie te krijgen, moet volgens mij de eerste stap zijn om selectie aan de poort mogelijk te maken. Ik ga daarin verder dan mevrouw Jadnanansing. Je kunt immers niet van instellingen verwachten dat ze zich tot topinstituten ontwikkelen als ze iedereen moeten toelaten. Er zijn pilots geweest met selectie aan de poort en uit onderzoek blijkt dat de uitval onder geselecteerde studenten 2,5 keer lager is. De VVD hoort graag van de staatssecretaris hoe hij komend voorjaar de mogelijkheden voor selectie aan de poort wil verruimen. Ook instellingen zelf moeten steviger positie kiezen: welke speerpunten, waarop gaan ze zich richten? De VVD wil instellingen uitdagen om een keuze te maken: oriëntatie op toegepast of wetenschappelijk niveau, breed toegankelijk of excellent, in specialisatie en in didactiek. Niet het aantal leuke kroegen in de omgeving moet de studiekeuze van studenten gaan bepalen, maar deze factoren en de kans op werk.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik ben ook wel enthousiast over het rapport-Veerman, hoor. En vele dingen die daarin staan, steunen wij ook van harte, zoals de mate van selectie, specialisatie van universiteiten en dat soort zaken. Maar Veerman heeft het ook over iets anders, waarover mevrouw Lucas het waarschijnlijk niet gaat hebben, namelijk meer geld naar het onderwijs. Inderdaad is niet alles op te lossen met geld, maar ook Veerman zegt dat er meer moet worden geïnvesteerd in topopleidingen, en ook in de brede basis. Tussen het verkiezingsprogramma van de VVD en het regeerakkoord en Veerman zit heel veel verschil aan geld, in negatieve zin. Hoe verklaart mevrouw Lucas dat?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ook wij willen investeren in de kwaliteit van het onderwijs en wij spelen daar ook geld voor vrij. Natuurlijk zitten we in een tijd van krapte, dus we kunnen niet zo veel investeren als we zouden willen, maar dat is niet anders. Maar we investeren wel degelijk en niet alleen in geld. Het gaat met name om een mentaliteitsverandering: uitblinken mag.

De heer **Van der Ham** (D66): U bezuinigt sowieso 950 mln. en heel langzaam bouwt het wel een beetje op in bezuinigingen, maar het loopt niet gelijk op. In de komende jaren bezuinigt u dus gewoon op het hoger onderwijs, en trouwens ook op de rest van het onderwijs. In uw verkiezingsprogramma heeft u beloofd – en daarom hebben wij u geprezen – dat u veel wilt investeren in hoger onderwijs en in onderwijs überhaupt, maar dat doet u nu helemaal niet. Wel gaf u aan hoe belangrijk dat is. Hoe is het mogelijk dat het kabinet per saldo bezuinigt in deze tijd van economische neergang, waarin je het dus moet hebben van de kenniseconomie?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Het geld dat onder andere binnenkomt via het sociale leenstelsel in de masterfase, wordt ook weer geïnvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs. Ik laat u dat graag nog een keer zien.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Voorzitter. Hoe wil mevrouw Lucas voorkomen dat door selectie aan de poort studeren alleen nog maar iets voor heel rijke mensen wordt? En hoe voorkomt zij dat alleen nog maar de topstudenten mogen gaan studeren? We hebben namelijk ook nog normale, niet-excellente mensen nodig.

Mevrouw **Lucas** (VVD): U vraagt eigenlijk twee verschillende dingen. U had het over heel rijke studenten, maar daar heeft selectie aan de poort helemaal niets te maken. Selectie aan de poort gaat niet over hoe rijk je

bent, maar over hoe gemotiveerd je bent om aan je studie te beginnen. Daarop wordt geselecteerd en gelukkig niet op het inkomen van de vader of moeder. Wat betreft het andere punt denk ik dat studeren niet voor iedereen is; studeren is voor mensen met een havo- en vwo-opleiding is. En wij willen verschillende studierichtingen en verschillen in niveau daarbinnen. Wij vinden dat selectie aan de poort met name voor die topinstituten mogelijk moet zijn.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Hiermee zegt u dat studenten met havo en vwo altijd kansen en recht hebben op een goede opleiding aan de universiteit?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ze hebben allemaal kans om te studeren, maar wij vragen hun wel om heel gemotiveerd te kiezen voor hun studie. Wij vinden dat je selectie aan de poort daarvoor prima kunt gebruiken.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Mevrouw Lucas noemde een aantal keren dat kans op werk een belangrijke overweging moet zijn bij de keuze voor een studie. Hoe ziet zij dat voor zich?

Mevrouw **Lucas** (VVD): In mijn verdere betoog kom ik daarover te spreken.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Dan wacht ik wel tot mevrouw Lucas antwoord op die vraag geeft.

Ik heb nog wel een andere vraag. Mevrouw Lucas geeft aan dat zij voor selectie aan de poort is. Dat is een heel helder standpunt; daar houd ik van. Zij zegt ook dat bij selectie aan de poort de uitval tweeënhalf keer lager is. Heb ik mevrouw Lucas zo goed begrepen?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ja.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik vind het heel nobel dat zij de uitval wil beperken, maar is het niet de makkelijkste weg om aan de voorkant van een opleiding te bepalen wie de meest kansrijke studenten zijn? Is het niet veel verstandiger om de studenten tijdens hun opleiding beter te begeleiden, en er op die manier voor te zorgen dat de uitval laag blijft? Is dat niet een kwalitatief veel betere benadering?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ook de begeleiding vind ik heel belangrijk, evenals het bindend studieadvies na één jaar. De uitval is echter zo groot dat extra maatregelen nodig zijn. Selectie aan de poort, aan het begin van de studie, past daar wat mij betreft prima bij.

De **voorzitter**: Oké, u gaat verder met uw betoog.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Vervolgens een opmerking over de kwaliteit van het onderwijs. Die moet over de hele linie omhoog. In het huidige bekostigingssysteem zit geen enkele prikkel voor zowel student als instelling om uit te blinken. Daarom moet er meer aandacht komen voor de leerwinst die wordt geboekt bij opleidingen. De VVD-fractie heeft al eerder gepleit voor experimenten met leerwinst. De vorige minister van Onderwijs heeft toegezegd 8 mln. beschikbaar te stellen voor pilots. Het is echter stil gebleven. Daarom vragen wij het nu weer. Wil de staatssecretaris beginnen met experimenten met het meten van leerwinst? Bij positieve resultaten kan de leerwinst die een instelling boekt vertaald worden naar een financiële prikkel in de bekostiging. Het bieden van kwaliteit moet voor hogescholen en universiteiten lonen. Goede kwaliteit van een opleiding heeft vaak te maken met goede docenten, een lagere student-docentratio en betere faciliteiten. Dat kost

geld. De VVD-fractie wil daarom aan het oordeel van de accreditatieorganisatie over de kwaliteit van een opleiding ook financiële consequenties verbinden door middel van een bonus voor excellente opleidingen. Wij zijn blij met de eerdere toezegging van de staatssecretaris op dit punt, maar wij willen niet wachten tot er een nieuw bekostigingssysteem ontwikkeld is. Kan de staatssecretaris aangeven op welke termijn een dergelijk bonussysteem voor excellente opleidingen in werking kan treden?

Een ander belangrijk verbeterpunt is de aansluiting op de arbeidsmarkt en het vermarkten van onze kennis. Studenten moeten beter geïnformeerd worden over de kansen op de arbeidsmarkt met een bepaalde studie. De instellingen moeten daarover duidelijker communiceren. Met de invoering van het bachelor mastermodel hebben wij een grote stap gemaakt naar internationale en nationale vergelijkbaarheid van opleidingen, maar wij zijn er nog niet. Met een in Groningen behaald bachelor psychologie kun je helaas nog niet zomaar beginnen aan een master psychologie in Leiden, laat staan in Barcelona. Naast differentiatie is dus ook harmonisatie nodig. Er zijn meer masters op hbo-niveau nodig en er is een vraag naar associate degrees. Ook moet het gewoner worden om na de bachelor eerst een aantal jaren te werken en pas daarna de keuze te maken voor een master of het volgen van een master in het buitenland. Voor de VVD-fractie is dat allang geen luxe meer, maar noodzakelijk voor een goede voorbereiding op de steeds internationaler wordende arbeidsmarkt.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik dank mevrouw Lucas voor haar antwoord op mijn vraag over de kans op werk. Het antwoord was niet zo uitgebreid als ik had gehoopt.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Er komt nog meer.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Kijk eens aan, ik ben weer te vroeg, maar ik probeer toch mijn vraag af te maken; als er verderop in het betoog van mevrouw Lucas nog meer komt, hoor ik het wel.

Mevrouw Lucas geeft aan dat belangrijk is dat de studenten beter worden geïnformeerd over hun kansen op de arbeidsmarkt. Niemand kan volgens mij tegen informatievoorziening zijn, maar mevrouw Lucas is er een dermate groot voorstander van dat de opleiding goed moet aansluiten op de arbeidsmarkt dat ik haar vraag of zij daar ook een consequentie aan verbindt. Bijvoorbeeld in Australië is het collegegeld hoger voor opleidingen met goede arbeidsmarktkansen.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik ben geen voorstander van een differentiatie van collegegelden. Wel kom ik nog met een voorstel over scholarships.

Misschien komt dat tegemoet aan de vraag van de heer Klaver. In het vervolg van mijn betoog komt dat vanzelf aan de orde.

Het belangrijkste is dat het onderwijsveld en het bedrijfsleven beter met elkaar in gesprek komen over wat de arbeidsmarkt verwacht van de toekomstige werknemers, zodat instellingen hun aanbod hierop kunnen afstemmen. Een mooi initiatief in dit kader is de University Campus Fryslân, waarin hbo- en wo-instellingen, bedrijfsleven en de provincie samenwerken bij het ontwikkelen van masteropleidingen die aansluiten op de regionaal-economische speerpunten, zoals watertechnologie en recreatie.

De VVD-fractie wil graag van de staatssecretaris horen op welke termijn hij associate degrees wil invoeren, hoe hij aankijkt tegen een harde knip tussen de bachelor- en de masterfase en of hij mogelijkheden ziet om de aandacht voor valorisatie mee te wegen in de bekostiging. In aanvulling op het rapport-Veerman kom ik zelf ook met een suggestie voor een betere afstemming tussen student en arbeidsmarkt via het stimuleren van

scholarships en bedrijfsbeurzen, door het bedrijfsleven beschikbaar gesteld aan studenten van zijn keuze voor het volgen van een master. Scholarships kennen wij in Nederland nauwelijks, omdat de overheid in feite de volledige studie van studenten bekostigde en studenten relatief weinig zelf investeren in hun studie. Nu er een sociaal leenstelsel komt voor de masterfase, wordt het ook voor Nederlandse studenten interessant om een sponsor te zoeken. Voor het bedrijfsleven is het op zijn beurt interessant om op zoek te gaan naar talent en dat nog tijdens hun studie aan zich te binden. De vraag naar hoger opgeleid personeel blijft immers toenemen. Het systeem van scholarships biedt zo voor zowel student als bedrijfsleven voordelen en kan gunstig uitwerken op de kwaliteit van opleidingen. Het aantal door het bedrijfsleven beschikbaar gestelde scholarships kan straks een graadmeter zijn voor de vraag naar bepaalde opleidingen. Zo verwacht ik dat er voor bèta's relatief veel belangstelling is in het bedrijfsleven.

Uit de eerste verkennende gesprekken met VNO-NCW en MKB-Nederland komen positieve signalen over het stimuleren van scholarships. Ik wil de staatssecretaris daarom vragen, op korte termijn een gesprek te organiseren tussen MKB-Nederland, VNO-NCW, de VNSU, de HBO-raad, de LSVb en het ISO om te verkennen wat er nodig is om een systeem van scholarships in Nederland van de grond te krijgen en de Kamer over de uitkomst hiervan te informeren.

Nog drie kleine puntjes en als eerste de Canadagelden. Door het schrappen van de enveloppe voor hoger onderwijs blijft de ongelijkheid tussen nieuwe en oude universiteiten bestaan. Is de staatssecretaris bereid om te bekijken of er vanuit het macrokader een eerlijkere verdeling van gelden tussen de universiteiten kan komen, zodat het schrappen van de enveloppe niet alleen de nieuwe universiteiten raakt?

De heer **Van der Ham** (D66): Door de plannen voor de Canadagelden staan er enkele instituten op de tocht. De regering heeft in de schriftelijke antwoorden geschreven dat wat loopt, mag blijven bestaan. Omdat het kabinet tegelijkertijd alle innovatiegelden uit de FES-gelden schrapt kan er alsnog een groot probleem ontstaan. Is de VVD-fractie bereid om in ieder geval onderzoek dat wordt gefinancierd uit FES-geld, doorgang te laten vinden?

Mevrouw **Lucas-Smeerdijk** (VVD): Die toezegging kan ik niet zomaar doen. Voordat ik dat doe, moet ik namelijk weten hoe de heer Van der Ham de dekking hiervoor denkt te regelen.

De heer **Van der Ham** (D66): De regering en dus ook de VVD zijn verantwoordelijk voor dit probleem. Ik had zelf door willen gaan met financiering uit het FES. U schrapt die vorm van financiering, maar klaagt wel over de gevolgen ervan! Als ik daar dan iets over zeg, zegt u mij dat ik het probleem maar moet oplossen!

Mevrouw **Lucas-Smeerdijk** (VVD): Het probleem is ontstaan doordat wij lange tijd € 1,10 hebben uitgegeven voor iedere euro die binnenkwam. Daardoor moeten wij nu enorm bezuinigen.

Voorzitter. Het tweede punt houd ik in verband met de tijd heel kort. Bovendien komen wij er nog over te spreken. Dat punt is de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor gehandicapten. Ik wil graag nog eens met de staatssecretaris kritisch kijken naar de middelen die daarvoor zijn vrijgemaakt. Wij komen hierover echter nog te spreken, want dit onderwerp komt nog op de agenda.

Mijn laatste punt is de Friese Academie. In 2007 heeft het ministerie van OCW afspraken gemaakt met de Friese Academie over een verbeterplan, een plan waarvan ook investeringen in het gebouw van de academie onderdeel uitmaakten. De nieuwbouw en de renovatie staan voor 2011 op

stapel, maar er is hiervoor niet expliciet geld gereserveerd in de begroting. Hoe denkt de staatssecretaris de gemaakte afspraken toch na te komen?

Voorzitter. Met de bijdrage in het wetgevingsoverleg en de bijdrage van mijn collega Ton Elias bij de plenaire behandeling van de begroting van OCW heeft de VVD-fractie haar agenda voor het onderwijs neergelegd. De rode draad is een mentaliteitsverandering: uitblinken mag! Ook studenten zijn verantwoordelijk voor het investeren in hun eigen toekomst, want alleen dan kunnen wij onze ambities voor de kenniseconomie waarmaken.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik maak mevrouw Lucas een compliment voor haar aanwezigheid bij de actie van de studenten op het Plein. Ik vond dat heel dapper, want niet iedereen was het met haar eens.

De collegegeldverhoging voor langstudeerders. Ik vind dat geen goede maatregel, maar de VVD wel. Nu las ik echter in een nieuwsbericht dat mevrouw Lucas het volgende heeft gezegd: Als blijkt dat het kabinetsbeleid negatieve effecten heeft, moeten wij daar kritisch naar kijken. Het ging haar daarbij vooral om bètastudenten. Begrijp ik het goed dat de VVD-fractie blijkbaar wel wil praten over een aanpassing van deze maatregel?

Mevrouw **Lucas-Smeerdijk** (VVD): De regeling is nog niet aan ons voorgelegd en ik weet dus nog niet hoe die eruit gaat zien. Ook wij zullen natuurlijk kritisch kijken naar de effecten van deze regeling. Wij hebben heel veel geïnvesteerd in het stimuleren van bètastudies. Als het negatieve effecten heeft, zullen wij er dus zeker nog eens kritisch naar moeten kijken. Dat staat er en dat vind ik ook.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): U sprak over studenten met een functiebeperking, studenten die mij zeker ook na aan het hart gaan. U zei dat wij er nog over komen te spreken, maar ik zou u willen verzoeken om er nu al iets over te zeggen.

De **voorzitter**: Dat is wel een heel open vraag. Ik nodig mevrouw Lucas uit om het heel kort te houden.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik pak even mijn A-viertje erbij. De stichting Handicap+Studie heeft in de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld in het stimuleren van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. De middelen voor deze stichting worden vanaf 2012 echter gehalveerd terwijl de staatssecretaris aangeeft, in de beleidsreactie, die onlangs naar de Kamer is gestuurd, nog te willen bezien hoe de expertisefunctie wordt ingevuld. De korting wordt echter al ingevuld. Ik vraag mij af hoe het een zich tot het ander verhoudt.

De **voorzitter**: Dat is heel kort.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik complimenteer mevrouw Lucas want dat is precies mijn punt. Perfect.

De **voorzitter**: Complimenten worden altijd in dank aanvaard.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Ik heb ook het artikeltje gelezen dat de heer Van Dijk voorlas van NU.nl. Het valt mij op dat mevrouw Lucas daarin zegt: wij moeten goed blijven kijken naar de bètastudent. Ik ben dat met haar eens. Ik heb twee amendementen ingediend waarmee wordt beoogd, een meerjarige master in te voeren en het collegegeld voor de tweede studie te financieren. Dat is allemaal goed gedekt, al zeg ik het zelf. Hoe staat mevrouw Lucas tegenover die amendementen?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik moet die amendementen nog even goed bekijken. Ik zal dat nog doen.

De heer **Van der Ham** (D66): Fijn.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Voorzitter. Even heel snel, in een zin, vroeg mevrouw Lucas aan de staatssecretaris of hij wil ingaan op het meenemen van valorisatie van kennis bij de bekostiging. Is mevrouw Lucas bereid om die vraag breder te trekken? Het thema is mij lief; volgens mij moeten wij dat doen. De bekostiging is erg directief vanuit Den Haag. Ik trek het liever wat breder en zie de instellingen graag zelf aan de slag gaan. Ik neem aan dat het mevrouw Lucas erom gaat dat die valorisatie plaatsvindt?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Inderdaad, wij vinden dat valorisatie, om van kennen naar kunnen te komen, veel meer aandacht verdient. Ik beoog met die ene tussenzin de staatssecretaris te vragen om bij een nieuw kwaliteitsbekostigingssysteem de aandacht die binnen een opleiding wordt besteed aan valorisatie positief mee te wegen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Mevrouw Lucas maakt een soort uitzondering voor de langstudeerders; zij wil in ieder geval weten wat het effect is voor de bètaopleidingen. Is zij ook bereid om te laten nagaan wat het effect van de maatregel is voor degenen die willen doorstromen naar de lerarenopleiding eerste- en tweedegraads?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Volgens mij zijn er voor de doorstroming naar lerarenopleidingen al heel leuke programma's. Ik ben onlangs langs geweest bij een fantastisch programma waarbij afgestudeerde masters drie dagen voor de klas staan, en daarvoor een salaris krijgen, één dag in de week de lerarenopleiding volgen en één dag in de week een leiderschapstraining volgen. Er zijn dus al heel leuke manieren om dat gewoon goed te blijven doen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik stelde een andere vraag. De AOb geeft het signaal af dat een en ander een negatief effect kan hebben. Is mevrouw Lucas van mening dat als dat negatieve effect zich voordoet, de maatregel van de langstudeerder wellicht moet worden aangepast?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voorzitter. Ik wil graag eerst het voorstel over de regeling voor de langstudeerders zien. Wij hebben dat nog niet eens voor ons. Wij spreken nu al over alle uitzonderingen op de regel, maar laten wij eerst de regel bekijken.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Mevrouw Lucas begon hier zelf over. Zij maakt een uitzondering op NU.nl voor bètastudenten. Ik vraag nog naar allerlei andere uitzonderingen. Mijn punt is dat wij op deze manier straks een regeling hebben waaronder tal van uitzonderingen moeten hangen; een uitzondering voor mensen in besturen, voor de doorstroom van hbo naar wo, naar de docentenopleiding, voor de techniekopleidingen. Dan is die maatregel niets meer waard en bouwen wij een hele bureaucratie waar ook de VVD niet voor kan zijn.

De **voorzitter**: U stelt geen vraag. U moet in het vervolg wel even op mij letten als ik zeg dat u geen recht hebt op een termijn. U kunt slechts een vraag stellen. Wij gaan daar even wat strakker op letten. Het woord is aan de heer Van Dijk van de SP-fractie voor zijn eerste termijn.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. De samenleving heeft veel baat bij goed en toegankelijk onderwijs. Het is goed voor mensen want zij worden gezonder en beter opgeleid. Het is goed voor de economie want mensen gaan meer verdienen. Het is goed voor het land want je krijgt minder criminaliteit en meer welzijn. Het is de vraag of het kabinet dit uitgangspunt deelt. Op hoger onderwijs wordt namelijk bezuinigd, per saldo maar liefst 220 mln. Vooral studenten worden hard geraakt. Niet voor niets zijn zij vandaag naar Den Haag gekomen. Ik heb donderdag een oproepje op Facebook geplaatst en ik ben er echt ongelooflijk verbaasd over dat het zo succesvol is geweest. Dit is een prachtig resultaat. Ik kan het iedereen aanraden.

Voorzitter. Studenten worden als melkkoe gebruikt door dit kabinet. Ook universiteiten en hogescholen zijn boos over de plannen van de regering. De samenwerkende universiteiten spreken over de grootste bezuiniging sinds de jaren tachtig. De SP ziet onderwijs als een investering, niet als een kostenpost. Met de bezuinigingen die de regering voorstelt, wordt het hoger onderwijs hard getroffen, terwijl er genoeg alternatieven zijn. Kijk naar Defensie, kijk naar de bankensector, kijk naar de winstbelasting op bedrijven, kijk naar de hypotheekrenteaftrek. Het geld is heel goed ergens anders te vinden, alleen wil de regering dat niet. Daarom worden de studenten nu getroffen.

Het plan is onder andere om het collegegeld te verhogen met € 3000 per jaar voor studenten die meer dan een jaar vertraging oplopen. Volgens de plannen gaat de maatregel al 1 september aanstaande in, zo blijkt uit de notitie. Het gaat hierbij om een bedrag van 370 mln. Ik noem een aantal redenen waarom dit geen goed plan is en ik zou willen zeggen: er moet er toch eentje zijn die de staatssecretaris aanspreekt. Ik hoop dat straks in zijn reactie te horen. De toegankelijkheid van het onderwijs wordt hiermee aangetast. Vooral de studenten die van huis uit minder geld hebben, worden hard getroffen. Studeren wordt weer een zaak voor de mensen die het geld wel hebben. Studenten worden gedwongen te stoppen, meer te gaan werken of nog meer te gaan lenen, en dat leidt weer tot nieuwe studievertraging of tot hoge schulden. Daarmee heeft de maatregel een averechts effect op het doel om meer studenten goed op te leiden.

Niet alleen studenten, ook instellingen worden met € 3000 gekort per langstudeerder. Dat betekent minder geld voor docenten en begeleiding. De universiteiten zijn woedend en ook de HBO-raad is hier niet blij mee. Ook de bestaande gevallen worden getroffen. Nu al zijn ongeveer 80 000 studenten langstudeerder. Volgend jaar komen daar natuurlijk weer nieuwe studenten bij. De huidige studenten konden zich niet voorbereiden op deze maatregel en daarmee verandert de regering de spelregels tijdens de wedstrijd en dat vind ik niet echt fair. Studenten worden opgejaagd om snel af te studeren. Er is geen ruimte meer voor verbreding, verdieping of voor bestuurswerk. Met name bètastudenten zijn de klos. Ze doen al gauw zeven jaar over een vijfjarige studie. Daarmee gaat deze maatregel volgens mij hard in tegen de kenniseconomie waar ook de VVD-fractie zoveel waarde aan hecht. Ik begrijp dat de VVD eraan wil werken, deze maatregel in ieder geval voor die groep ongedaan te maken.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voorzitter. Volgens mij word ik uitgedaagd.

De **voorzitter**: Ja, dat dacht ik ook.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik denk dat wij samen met de heer Van Dijk ook zouden moeten kijken naar hoe het komt dat bètastudenten zeven jaar over een studie doen waar vijf jaar voor staat. Ik denk dat daar het probleem zit. De heer Van Dijk geeft aan dat studeren weer een zaak voor rijke mensen wordt of voor mensen met rijke ouders. Waar baseert hij dat op? Volgens mij pakken we nu juist de mensen aan die te lang over hun studie doen en daarom de samenleving erg veel geld kosten, wat weer ten

coste gaat van de toegankelijkheid van het onderwijs voor de hele breedte. Ik snap die constatering van de heer Van Dijk niet echt.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Het is opmerkelijk dat de VVD mij nu onderbreekt op een punt waar ze zelf ook een probleem van maakt, in ieder geval in een nieuwsbericht. Dan moet je altijd maar afwachten of dat in het parlement ook wordt waargemaakt. Ze zegt terecht: we moeten kijken hoe deze maatregel uitpakt. Als die verkeerd uitpakt voor bètastudenten, dan gaan we dat anders regelen. Daar ben ik juist heel blij mee. Nu spreekt zij mij daarop aan. Het lijkt mij evident dat deze maatregel ervoor zorgt dat studenten die het van huis uit minder hebben, meer moeite hebben met deze maatregel, want het kost nu eenmaal € 3000 extra. Kijk op internet. Daar zie je echt studenten die oprecht geschrokken zijn van deze maatregel, zeker als die per 1 september aanstaande al wordt ingevoerd. Dan heeft een huidige student zich daar totaal niet op kunnen voorbereiden en dat is onacceptabel.

Voorzitter. Veel opleidingen zijn gebrekkig, wat vertraging veroorzaakt. Zorg dus allereerst voor goed onderwijs met voldoende begeleiding. Dat maakt dat studenten sneller afstuderen. Ga dus niet een boete opleggen, maar maak het onderwijs zo goed dat studenten goed kunnen studeren. Het is ook een perverse prikkel. Nieuwe studenten zullen minder zware studies kiezen om de kans op vertraging en forse schulden te verkleinen. Dat gaat ook weer in tegen het pleidooi voor bètastudies. Opleidingen zullen ook makkelijker worden om studenten sneller af te werken. Immers, een instelling wordt ook gestraft als ze een student langer in huis houdt.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Is de SP dan ook met mij van mening dat het bekostigingssysteem in het hoger onderwijs op de schop moet en dat dat op kwaliteit moet worden geënt, om deze prikkel juist tegen te gaan?

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik ben het er zeer mee eens dat er op dit moment perverse prikkels in het bekostigingssysteem van het hoger onderwijs zitten. Als je gaat financieren op diploma's kun je erop rekenen dat instellingen op die manier ook studenten proberen af te werken. Kijk naar de kwestie-Inholland. Dat is zeer schadelijk voor het imago van het hoger onderwijs. Dus ik ben zeer bereid om goed te kijken naar een ander bekostigingssysteem. De regering neemt al een maatregel door meer nadruk te leggen op het aantal studenten in plaats van op het aantal diploma's. Dat vind ik al een hele verbetering. De VVD pleit al tijden voor bekostiging op kwaliteit. Dat klinkt goed. Ik wil daar ook graag naar kijken, maar je moet wel oppassen dat daar niet weer nieuwe perverse prikkels in ontstaan. Wanneer je bijvoorbeeld docenten gaat belonen die hoge cijfers uitdelen, kun je al raden dat dat ook weer een fout effect heeft. Dus het is buitengewoon subjectief, maar ik wil daar goed naar kijken.

De heer **Beertema** (PVV): Ik wil de heer Van Dijk vragen of hij het met mij eens is dat je bij de invoering van echte kwaliteitseisen in de vorm van objectieve landelijke meetbare eindtermen een heleboel van die perverse toestanden vermijdt en uitsluit. Ook selectie aan de poort wordt dan minder interessant. Je kunt outputfinanciering in principe laten bestaan. Zou de heer Van Dijk bereid zijn om mee te gaan met een motie die dat beoogt?

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ja, dat bepleit de SP ook al heel lang. Beter Onderwijs Nederland bepleit dat ook al heel lang. Je moet goede landelijke eindtermen zien te krijgen op zo veel mogelijk gebieden. Nu is dat wel lastig bij het hoger onderwijs, want daar is een enorme differentiatie in het opleidingsaanbod. Je moet je afvragen of je ook landelijke eindtermen voor Keltisch kunt regelen. Dat wordt moeilijk. Maar dat dit zo veel mogelijk moet, ben ik zeer met de heer Beertema eens. Zeker in het

hbo, waar nu de diplomafraude speelt, moeten wij zorgen dat wij de kwaliteit ook vanuit de overheid goed controleren.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Dat is toch een illusie? Ik geef zelf economie in Rotterdam. Dat is een compleet ander vak dan het beetje vergelijkbare vak economie in Tilburg, in Amsterdam of in Maastricht. Zeker in het wetenschappelijk onderwijs zou ik met eindtermen niet weten waar je moet beginnen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Dat zei ik net zelf ook: dat is lastig, zeker in het wetenschappelijk onderwijs. Dus ik zou de regering willen voorleggen: zullen wij eens kijken hoever wij komen, met name in het hoger beroeps-onderwijs? Daar heb je natuurlijk ook heel veel overlappende vakken. Je hebt daar grote hbo-studies. Dan kunnen wij eens kijken wat we daar landelijk kunnen regelen. Er is maar één doel dat vooropstaat, namelijk dat het moet gaan om de kwaliteit van de opleiding en niet meer om het aantal studenten of het aantal diploma's dat wordt afgewerkt, want dat is pervers.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij proberen de antwoorden wat kort te houden. De heer Van Dijk vervolgt zijn betoog.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Studenten kunnen ook in het buitenland op zoek gaan naar een studie, wat leidt tot een braindrain als gevolg van deze maatregel.

Tot slot – dit is mijn tiende argument – kunnen studenten vertraging oplopen door onvoorziene omstandigheden, zoals ziekte. Zij worden daardoor dubbel gepakt. Ik las in NRC Handelsblad dat de staatssecretaris zei dat hij wellicht op zoek is naar een regeling voor dit soort studenten. Ik hoor heel graag of dat juist is. In ieder geval ben ik het niet eens met deze maatregel. In Groot-Brittannië is enkele jaren geleden een soortgelijk systeem ingevoerd. Daar hebben de maatregelen geleid tot een hogere studieschuld bij studenten, terwijl het veronderstelde gedragseffect marginaal blijkt te zijn. Hoelang studeerde de staatssecretaris zelf eigenlijk? Ik hoorde zeven jaar, collega Verhagen maar liefst elf jaar. Zouden zij dat met deze maatregelen ook hebben gedaan? Extra pijnpunt voor de instellingen is het zogenaamde gedragseffect. Dit betekent dat als instellingen geen langstudeerders meer hebben, ze nog eens worden getroffen. Het kabinet gaat uit van 25% minder langstudeerders door dit beleid, wat neerkomt op een nieuwe korting van 90 mln. Waar is die 25% op gebaseerd? Volgens mij komt die uit de lucht vallen. Dan is er het collegegeld voor een tweede studie. Dat is enigszins vergelijkbaar. In mijn ogen is dat ook een soort haastklus. Veel studenten hadden er geen weet van en worden nu geconfronteerd met enorme collegegelden voor hun tweede studie. Met collega Van der Ham heb ik daarover eerder een amendement ingediend. Die is helaas niet aangenomen, maar dat gebeurde onder een ander kabinet. Misschien is deze staatssecretaris wel verstandig en zegt hij dat we juist de ambitieuze studenten die een tweede studie doen, niets in de weg dienen te leggen. Wij koesteren ze immers voor de kenniseconomie. Laten we eerlijk zijn, het gaat om een paar duizend studenten. Die moeten we niets in de weg leggen.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik vraag mij af of de heer Van Dijk op de hoogte is van het feit dat elk jaar studie ongeveer 7,5% meer salaris oplevert en of hij het dan niet eerlijk vindt dat we van studenten zelf een bijdrage vragen. Denk bijvoorbeeld aan het vragen van een bijdrage aan mensen die een tweede studie doen of aan de langstudeerders.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Als elk jaar langer studeren zo veel meer salaris oplevert, zou dat inhouden dat er wordt gepleit om langer te studeren.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Lang studeren gaat zich dus terugbetalen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik ben verrast door dit nieuwe standpunt van de VVD-fractie.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Volgens mij is er helemaal geen sprake van een nieuw standpunt. Ik vraag de heer Van Dijk of hij van mening is dat studenten ook een verantwoordelijkheid hebben om te investeren in hun eigen toekomst en of hij dat eigenlijk niet heel sociaal vindt.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Absoluut! Van studenten mogen we zeker verwachten dat zij zich inzetten voor hun studie en dat ze de opleiding die ze aangeboden krijgen, goed benutten. Ik vind het echter tamelijk oneerlijk dat mevrouw Lucas nu argumenten bedenkt om een harde bezuiniging te legitimeren. Het gaat om een bezuiniging. Het kabinet-Rutte wil bezuinigen en ook bij Onderwijs werd een deel van het geld gevonden. Mevrouw Lucas zoekt nu naar argumenten om die bezuiniging te legitimeren, bijvoorbeeld door te zeggen dat langstudeerders te duur zijn. Het gaat om een straffkorting voor deze studenten. Ik heb net tien argumenten aangedragen om dat niet te doen. Dat geld kan goed ergens anders worden gevonden. Graag wil ik dus een reactie van het kabinet op de tweede studie.

Dan is er nog het plan om de studiefinanciering voor de masterfase af te schaffen. Dat is opnieuw een aanslag op de toegankelijkheid van het onderwijs. Wij komen daar ongetwijfeld op terug.

In het rapport-Veerman staat een aantal goede aanbevelingen. Het belangrijkste is dat er meer investeringen nodig zijn. Daarmee ben ik het grondig eens. In het rapport wordt ingespeeld op de grote toename van het aantal studenten en op de behoefte aan de verschillende soorten opleidingen. Dat realisme heb ik ook. Er zijn nu veel meer studenten dan veertig à vijftig jaar geleden. Ook het hoger onderwijs zal daarop moeten inspelen. Ik ga graag de discussie daarover aan. Uiteraard kunnen we discussiëren over de vraag of selectie aan de poort een goed middel is. Ik ben bang dat dit een buitengewoon twijfelachtig middel is. Dat maak ik ook op uit onderzoek dat gedaan is naar selectie. Juist goede studenten kunnen daardoor geweerd worden van instellingen en dat moeten we niet hebben.

De harde knip blijft een omstreden maatregel. Studenten mogen niet aan hun masterstudie beginnen voordat zij hun bachelor hebben afgerond. Dat werkt onnodig vertragend voor studenten die nog slechts één vak of twee vakken moeten behalen. Op zijn minst zijn meerdere instroommomenten nodig. Ik bedoel daarmee twee instroommomenten per jaar. De staatssecretaris schat dat dit voor ongeveer 10% van het masteraanbod niet haalbaar zal zijn. Zal de garantie worden gegeven dat dit percentage binnen afzienbare tijd wordt gehaald? Op dit moment biedt 30% van de opleidingen meerdere instroommogelijkheden aan. En van de LSVb verneem ik dat dit percentage afneemt. Het zou namelijk te duur zijn. Wat is de minimale voorwaarde voor de staatssecretaris om echt met die harde knip aan de slag te gaan?

De **voorzitter**: U hebt nu acht minuten gesproken.

De heer **Jasper Van Dijk** (SP): Ja, ik rond af. Ik wilde uiteraard nog veel zeggen over onderzoek en wetenschap. Daarover komen we ongetwijfeld nog te spreken. Verder wilde ik ingaan op het FES, de organisatie van het hoger onderwijs in relatie tot Hogeschool Inholland, het hbo en de

schaalvergroting en de autonomie van bestuurders. Ik sluit mij overigens aan bij wat mevrouw Jadnanansing zei over handicap en studie. Goed hoger onderwijs is de beste manier om uit de crisis te komen. Het is onverstandig om dan te gaan morrelen aan de kwaliteit en aan de toegankelijkheid. Dat is wel wat er gebeurt. Men ziet dat studenten hier zeer bezorgd over zijn. Als het kabinet de maatregelen doorzet, worden duizenden studenten met hoge kosten geconfronteerd. Ze komen zonder diploma op straat te staan als wij niet oppassen. Dat is kapitaalvernietiging en dat moet het kabinet niet doen.

De heer **De Rouwe** (CDA): Voorzitter. Voor de CDA-fractie geldt: elk talent verdient het om verder ontwikkeld te worden en moet daarbij ondersteund worden. Er zijn grenzen aan, maar er moet een goede basis zijn. Mijn fractie is dan ook voorstander van meer maatwerk, differentiatie en specialisatie in het hoger onderwijs. De commissie-Veerman, die al genoemd is, gaat hier verder op in. Wij hebben vandaag nog niet de brief van de staatssecretaris over de commissie-Veerman ontvangen. Dat is op zich jammer. Aan de andere kant, als wij later in het jaar een goed debat hebben, is dat ook prima.

De overheid is verantwoordelijk voor het hoger onderwijs, dat voor iedereen toegankelijk moet zijn om de eigen capaciteiten beschikbaar te maken. Hierop hebben wij het stelsel van studiefinanciering ingericht, net als het wettelijk collegegeld. Vanuit de visie dat de overheid verantwoordelijk is voor het aanbieden van een studie, wordt het iedere student mogelijk gemaakt om binnen de nominale studietijd, met een uitloop van een jaar, de studie af te ronden, inclusief de studiefinanciering. Mijn fractie is erg blij dat wij de studiefinanciering grotendeels overeind hebben gehouden. Een meerderheid in de Kamer dacht er anders over, maar wij hebben de studiebeurs voor 90% van de studenten weten te behouden. Dat is prettig, want anders hadden wij vandaag een heel volle zaal gehad.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Wat de heer De Rouwe zegt is juist: de SP en het CDA waren altijd tegen afschaffing van de studiefinanciering. Maar nu wordt de studiefinanciering wel voor de masters afgeschaft. Zegt het CDA nu: wij blijven daar tegen, maar het is een concessie aan de coalitie? Of schikt het CDA zich hierin en gaat het argumenten verzinnen om dit te legitimeren?

De heer **De Rouwe** (CDA): Dit is een concessie, zo gaat dat met onderhandelingen. Mijn partij is duidelijk geweest. Wij wilden de studiefinanciering graag overeind houden. Dat is voor 90% gelukt en daar zijn wij gewoon trots op. Als je moet regeren – voor de SP zal dit in de toekomst misschien ook ooit nog eens gelden – moet je water bij de wijn doen. Dat is all in the game; het hoort er gewoon bij.

De heer **Van der Ham** (D66): De SP probeert het CDA een beetje te pesten met de opmerking dat men concessies heeft moeten doen. Ik wil de heer De Rouwe van harte feliciteren. Het CDA wilde in zijn verkiezingsprogramma niks investeren in onderwijs, echt helemaal niks. Dat is inderdaad uitgekomen in dit regeerakkoord; van harte, heel erg goed! Reageer daar eens op, vraag ik de heer De Rouwe.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik memoreerde eerder al dat complimentjes altijd welkom zijn. Laat ik deze opmerking maar in de categorie «complimentjes» doen. Het CDA heeft een eerlijke campagne gevoerd op inhoudelijke punten. Wij zien daar vandaag veel van terug. Dat is niet altijd leuk, dat realiseer ik mij ook. Ik denk dat dit een van de redenen is dat het vandaag extra druk is. Het CDA is echter wel een middenpartij die geen bijzondere beloftes doet die zij niet waar kan maken. Bovendien

voelt mijn partij zich verantwoordelijk voor de enorme staatsschuld. De regering bezuinigt 18 mld. Wij vinden namelijk dat de generatie die hier vandaag in groten getale aanwezig is, niet het kind van de rekening mag zijn van het feit dat de overheid de afgelopen jaren veel te veel geld heeft uitgegeven.

De **voorzitter**: Korte vragen en korte antwoorden, had ik gezegd. Als dat niet gebeurt, ga ik de interrupties beperken.

De heer **Van der Ham** (D66): Het was natuurlijk helemaal geen compliment. Het is eigenlijk een schande dat in deze tijd zelfs bezuinigd wordt op onderwijs. Wat de toekomstige generaties betreft, doe eens versneld iets aan de AOW, doe eens iets aan de sociale zekerheid samen met D66, hervorm op al die andere punten zodat er echt kan worden geïnvesteerd in de toekomst! Helaas doet het CDA dat niet. Waarom niet?

De heer **De Rouwe** (CDA): Bent u van plan om dit debat uit te breiden tot de algemene beschouwingen? Dan doe ik graag mee en lever ik mijn inbreng. Als ik inga op al de punten waar de heer Van der Ham over begint, kan ik in ieder geval zeggen dat wij de AOW wel verhogen, dat wij wel bezuinigen, dat wij er wel voor zorgen dat de overheidsfinanciën op orde komen. Dat kan helaas nooit door iedereen een groot plezier te doen. Mijn partij neemt echter wel de verantwoordelijkheid om de rekening niet door te schuiven naar de volgende generaties.

De heer **Klaver** (GroenLinks): De heer de Rouwe geeft aan dat hij de studiefinanciering heeft weten te behouden en dat veel andere partijen de studiefinanciering wilden omzetten in een sociaal leenstelsel. Mijn partij wilde dit met een zwaarwegende belofte, namelijk dat al het geld dat op het onderwijs zou worden bespaard, terug zou gaan naar het onderwijs. Het CDA geeft deze studenten een sigaar uit eigen doos.

De **voorzitter**: Mijnheer Klaver, uw termijn is bedoeld om een vraag te stellen. Ik stop met het toestaan van dit soort interrupties. U krijgt nu de gelegenheid om een concrete vraag te stellen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Dank u wel. Kan de heer de Rouwe deze onjuiste informatieverstrekking herstellen?

De heer **De Rouwe** (CDA): Daar moet ik over nadenken. Er is inderdaad onjuiste informatie gegeven. Dit kabinet buigt deels geld om binnen het hoger onderwijs en binnen de begroting. Dat geld komt gewoon terug. Ik hoor hier apen en beren over het feit dat er fors bezuinigd wordt. Ik hoor graag van de staatssecretaris of dit echt klopt, want volgens mij klopt dit niet. Het CDA was en is voor het behoud van de basisbeurs, GroenLinks was dat niet. Op dit punt is het goed dat wij in de regering zitten, want daardoor is de basisbeurs behouden. Mijn fractie vond en vindt het niet eerlijk om de brede toegang te blokkeren door iedereen de basisbeurs te ontnemen, wat GroenLinks wilde, want die is nodig voor een goede en brede instroom. Daar staat echter wel iets tegenover. Op het moment dat je staat voor een goede basisbeurs, een ov-jaarkaart en lage collegegelden, mag je ook iets van studenten verwachten. Dat punt bespreken wij vandaag en daar loop ik niet voor weg.

Ik kom hiermee op het recht van de student op een toegankelijk hoger onderwijs. Daarvoor mogen wij ook de verantwoordelijkheid van de student vragen. Hij of zij dient zich in te zetten om er op een verstandige wijze mee om te gaan, omdat de maatschappij in hem of haar investeert. Publiek geld is immers schaars, juist in deze tijden. Wij vinden dat er een cultuuromslag moet komen, omdat het niet meer vanzelfsprekend is om zonder goede redenen onnodig lang te studeren op kosten van de

samenleving. Daarom steunen we de moeilijke passage in het regeerakkoord rond de langstudeerders. Daarbij moet echter ook de instelling geprikkeld worden om het sneller studeren te stimuleren. Wij zijn het daarom niet eens met de lobby van de instellingen om de rekening helemaal bij de studenten neer te leggen. Wij verzetten ons daar fel tegen. Natuurlijk levert de regeling, die nog moet worden uitgewerkt, veel vragen op. Ik kon er vanochtend helaas niet bij zijn, maar op het CDA-congres heb ik veel studenten gesproken. Zij hebben mij een aantal vragen gesteld die ik hier zal voorleggen. Luisteren naar studenten is mooi, maar ik wil ook mijn steentje bijdragen door te kijken wat met hun vragen kan worden gedaan. Veel vragen gaan over het profileringsfonds. Blijft dit fonds bestaan? Dit fonds moet er juist zijn voor schrijnende gevallen en voor moeilijke situaties. Hoe kijkt de staatssecretaris hier tegenaan? Een andere vraag is of het straks nog mogelijk is om je per kwartaal in te schrijven en collegegeld te betalen. Hierdoor kan een student de rest van het jaar werken of zijn stage afmaken, zonder dat hij vertraging oploopt. Wat zijn de mogelijkheden, zo vroeg een student mij, om je een jaar uit te schrijven zonder het recht te verliezen op een kamer, de ov-jaarkaart enzovoorts, zodat je bestuurswerk of iets anders kunt gaan doen?

Naast de culturomslag waarbij alle betrokkenen van instelling tot student zich moeten realiseren dat zuiniger moet worden omgegaan met overheids gelden en elke student zijn eigen verantwoordelijkheid heeft om zijn talent te ontwikkelen, zal met de invoering van een langstudeerdersregeling ook het studierendement omhoog moeten gaan. Dit studierendement is ondanks de maatregelen die al zijn ingevoerd nog steeds zeer laag, volgens mij te laag. In de begroting staat dat slecht 18% van de studenten gemotiveerd is. Daar schrikken wij van. Daar is nog een wereld te winnen.

Naast deze maatregelen die moeilijk kunnen zijn voor studenten, moeten wij en de studenten ook iets kunnen vragen van het onderwijs. Dit betreft de kwaliteit van het onderwijs. Ik noem zes punten die de CDA-fractie wil inbrengen om kwaliteitsverbetering door te voeren.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik heb nog een vraag over de langstudeerders. Ik zou zeggen: luister goed naar de jongeren die u dit weekend hebt gesproken. De VVD heeft al gezegd dat zij goed wil kijken naar de effecten van deze maatregel voor de bètastudenten. Nu vind ik het persoonlijk ook buitengewoon hard voor de huidige studenten die niet zijn voorbereid op dit plan. En dan heb je nog de studenten die bestuurswerk hebben gedaan. Bent u ook bereid om heel zorgvuldig te kijken naar deze maatregel die zulke harde gevolgen heeft?

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik erken dat dit een heel vervelende maatregel kan zijn. Dat moeten wij ook niet gaan nuanceren. Aan de andere kant steun ik van harte de duidelijke lijn dat de overheid zorgt voor een goede basis en dat mensen er ook zelf verantwoordelijk voor zijn om de kansen die er zijn te grijpen. Dus de achterliggende gedachte steun ik zeer; die komt zelfs uit ons verkiezingsprogramma. Nogmaals, dat was niet een programma met alleen mooie beloftes of leuke dingen die gratis zijn, maar ook met moeilijke beloftes die nodig zijn om de uitdagingen anno nu aan te gaan.

Specifiek kijkend naar bepaalde doelgroepen, kan ik mij wel voorstellen wat de heer Klaver zei over de vele uitzonderingen die je weer gaat maken. Ik ga ervan uit dat de staatssecretaris die het nu nog moet uitwerken, komend voorjaar komt met een goed en gedegen voorstel en dat hij niet doof is voor de signalen die er zijn. Tegelijkertijd hebben wij wel te maken met de afspraken die er zijn. Ik ga daarin niet mooi weer spelen. Ik wacht dus die voorstellen af en ik verwacht dat wij in januari/februari de uitwerking ervan krijgen. Dan zal ook het debat aan de orde

zijn om te wikken en te wegen wat wel en niet eerlijk is. Maar wanneer je op voorhand allerlei uitzonderingen bepleit, weet ik precies wat er gebeurt. Dan doet de ene wel mee en de andere niet. Dan creëer je bureaucratie en onzekerheid. En daar voel ik ook niet zo veel voor.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik waardeer het dat het CDA zegt dat we niet mooi weer moeten gaan spelen. Als u nu aangeeft die maatregel te steunen en te staan voor die verhoging van het collegegeld, dan weet iedereen nu waar die aan toe is. Dan is het hard maar duidelijk. Dus wat gaat u doen? Staat u open voor een aanpassing van de maatregel?

De heer **De Rouwe** (CDA): Ons standpunt hierover was al duidelijk. Die hebben wij ook in de verkiezingstijd verkondigd. Dit is een punt dat niet leuk is maar waarvan wij wel zeggen dat het eerlijk is. Wij moeten studenten een goede basis bieden, inclusief een basisbeurs. U was er met ons als een van de weinigen voor. Die beurs hebben wij ook weten te behouden. Wij hebben echter ook in het verkiezingsprogramma staan dat wij iets vragen van studenten, in de zin dat je de basis op orde moet hebben en dat de lat omhoog moet. Dat is wat wij vandaag consistent doorvoeren.

De heer **Van der Ham** (D66): Op het punt van de langstudeerders: de VVD heeft al gezegd dat er echt goed gekeken moet worden naar de bètastudies aangezien daarmee een probleem kan ontstaan. Hoe staat het CDA daarin? Wat vindt u bovendien van de motie van de heer Dijkgraaf en mijzelf over een bindend studieadvies aan het eind van een opleiding als mensen geen studievoortgang boeken?

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik heb op de eerste vraag zo-even antwoord gegeven. Dat was exact dezelfde vraag als die welke de heer Van Dijk stelde.

Verder wil ik gerust kijken naar de motie die u noemt. U weet dat ik pas sinds deze week woordvoerder ben op dit punt onderwerp, dus ik moet nog even de wetsgeschiedenis induiken om na te gaan wat destijds de overwegingen voor en tegen waren. Maar ik neem die moeite graag. Verder valt het mij op dat er hier van uitgegaan wordt dat je aan het eind van de rit gaat bekijken of iemand nog wel mag doorgaan. Ik ben er juist een voorstander van om aan het begin veel kritischer te zijn. Waarom zou je aan het eind van de rit vervelende conclusies moeten trekken als je er van tevoren ook wat aan zou kunnen doen? Daar komt nog bij dat deze maatregel erop gericht is het lang studeren te voorkomen. Helaas is dat met een financiële prikkel, maar je ziet vaak wel dat het gewoon heel effectief kan werken als er veel van je wordt gevraagd. Studenten onder druk presteren vaak ook wat beter.

De heer **Van der Ham** (D66): Als je alleen maar een financiële prikkel hebt, geldt dat ook voor die studenten die wel degelijk hun best doen en die bijvoorbeeld een moeilijke studie doen waar je meer tijd voor nodig hebt. Ons voorstel strekt ertoe te bekijken wat er precies gebeurt bij die student. Doet die nog wat of doet die helemaal niets meer? Dan heb je een veel beter instrument dat ook recht doet aan de diverse verschillen onder de studenten. Daar gaat het wat ons betreft om.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik was op het punt aangekomen dat je aan de ene kant wat mag vragen van de studenten en dat wij aan de andere kant de lat van de kwaliteit hoger willen leggen. Daarvoor noem ik zes punten waarop ik een reactie van de staatssecretaris vraag:

1. De macrodoelmatigheidscriteria relateren aan arbeidsmarktrelevantie.

2. Onderwijs meer status geven binnen het hoger onderwijs door bijvoorbeeld hoogleraren ook te benoemen op basis van didactische vaardigheden in plaats van alleen onderzoek.
3. Het aantal contacturen transparant maken en ook een ondergrens hebben.
4. Het snel of verbeterd invoeren van selectie aan de poort.
5. Valorisatie.
6. Het bedrijfsleven erbij betrekken.

Ik zal deze punten kort bespreken, allereerst de macrodoelmatigheidscriteria. Voorkomen moet worden dat te veel studenten zich aanmelden bij allerlei modestudies zonder dat er een goed arbeidsperspectief is. Daarnaast moet met name bij hbo-studies beter bekeken worden of de studie aansluit bij het bedrijfsleven. Dit zou een punt kunnen zijn bij de accreditatie.

Vervolgens moet met het geven van onderwijs meer status verkregen worden binnen het hoger onderwijs om tegelijkertijd de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Nu is onderwijs nog een ondergeschoven kindje. Hoogleraren scoren wel met onderzoeken, maar minder met het geven van goed onderwijs. De CDA-fractie is van mening dat medewerkers die onderwijs geven, ook onderwijskundige scholing moeten hebben. Ook is het een idee om docenten vaker te benoemen tot hoogleraar bij goede didactische vaardigheden.

Er is tussen de instellingen onderling veel verschil in het aantal contacturen voor precies dezelfde studie. De CDA-fractie is van mening dat bij de accreditatie aan een minimumaantal contacturen gewerkt zal moeten worden. Te vaak horen wij van studenten dat er heel weinig lesuren worden gegeven, terwijl zij daar wel voor moeten betalen en soortgelijke opleidingen elders veel meer bieden.

Mijn fractie is van mening dat bij selectie aan de poort niet alleen gekeken moet worden naar de leerprestaties van een leerling of student in spe, maar ook naar zijn motivatie voor het volgen van een studie. Dit voorkomt, wat ons betreft en ook volgens onderzoeken, onnodige studie-uitval, verhoogt het studierendement en draagt bij aan studenten die de opleiding afmaken.

Wat de valorisatie betreft moet er meer spin-off komen tussen onderzoek en bedrijfsleven. Een goede manier om dit te bevorderen is bijvoorbeeld de kenniscampus zoals in Twente of de initiatieven in Friesland met de netwerkuniversiteit. Dit kan niet alleen de valorisatie bevorderen, maar ook de inzet ervoor. Vindt de staatssecretaris dat daaraan op dit moment voldoende gedaan wordt, of kan daaraan meer gedaan worden?

Wat de beurzen voor excellente studenten betreft, heeft ook het bedrijfsleven baat bij het bevorderen van excellente studenten. De CDA-fractie bepleit dat het bedrijfsleven, naar Amerikaans model, meer beurzen en prijzen beschikbaar gaat stellen voor excellente studenten. In het verlengde hiervan vraag ik de staatssecretaris hoe wij meer publiek-private initiatieven mogelijk kunnen maken. Ziet de staatssecretaris onnodige drempels op dit moment of is er gewoon sprake van koudwatervrees?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Of wij zijn allebei tot hetzelfde idee gekomen of ik hoor hier steun voor het voorstel dat ik eerder heb gedaan. Wat hoor ik precies?

De heer **De Rouwe** (CDA): U hoort beide. Ik steun uw voorstel van harte. Het akkoord is al even genoemd. De enveloppengelden zijn weggehaald door de motie-Koolmees. Ik kijk de heer Van der Ham even aan. Ik zie hem wat schuldig kijken, maar dat hoeft niet want ook wij hebben de motie gesteund. Door het weghalen van die gelden zijn wel problemen ontstaan. Het vervallen van de verhoging van middelen voor alfa en gamma is erg zuur, mede gelet op de grote discussie die eraan voorafging. Kan de

staatssecretaris toezeggen dat hij nog eens wil bekijken of deze sectoren bijzondere aandacht kunnen krijgen bij de uitwerking van de maatregelen om de kwaliteit van onderzoek en onderwijs te verhogen?

De heer **Van der Ham** (D66): It giet oan, voorzitter! Door het uitblijven van cruciale hervormingen op de arbeidsmarkt, de woningmarkt, de AOW en de pensioenen is er te weinig geld om te investeren in de toekomst. Scholieren, studenten en toekomstige generaties zijn daarvan de dupe. Het is heel mooi dat het kabinet heeft gezegd dat we in de top vijf van de beste kenniseconomieën moeten komen, maar wat doet het er nu precies aan? De toegezegde gelden uit het FES worden niet uitbetaald, de nullijn voor de lerarensalarissen wordt aangehangen en in totaal lopen de nieuwe bezuinigingen op tot 950 mln. op onderwijs, waartegenover 50 mln. tot 275 mln. aan investeringen tegenover staan.

Natuurlijk zal de staatssecretaris zeggen dat het in het onderwijs en het hoger onderwijs niet alleen maar over geld gaat. Die krijgt hij van mij, want dat is waar. De commissie-Veerman heeft allerlei heel behartigenswaardige dingen gezegd over de structurele veranderingen in het onderwijs. Die krijgen wat betreft differentiatie en de financieringssysteematiek ook onze steun. Wij hadden de gehoopt dat wij de visie van deze staatssecretaris daarop hadden mogen ontvangen, maar helaas, die hebben we nog niet binnen. Ook Veerman heeft gesteld dat het behalen van de top vijf niet kan zonder forse investeringen in onderwijs. Het pakket van investeringen in het kader van Veerman en de voorgestelde bezuinigingen zouden in samenhang moeten worden bekeken. Geen bezuinigingen voordat ook de investeringsplannen bekend zijn. Kan de staatssecretaris vertellen hoe hij überhaupt tot die top vijf van belangrijke kenniseconomieën kan komen? Wil hij dat afrekenbaar maken, per jaar? Wij kijken dan met name ook de VVD-fractie aan, die de afgelopen jaren samen met ons in de oppositie heeft opgetrokken tegen het vorige kabinet om het gewoon afrekenbaar te maken. Ik hoop ook dat voorstellen van de oppositie om het afrekenbaar te maken ook gesteund worden en dan met name door de VVD. Vanzelfsprekend zijn andere partijen ook uitgenodigd. We kennen in vergelijking met het buitenland een groot tekort aan bèta's. Een belangrijke mogelijkheid om meer en betere bèta's op te leiden, is het financieren van meerjarige masters. Op dat punt hebben wij een amendement ingediend. Met name bètaopleidingen duren vaak te kort en dat zouden wij kunnen ondervangen. Wij hebben dan ook een tegenvoorstel wat betreft de dekking gedaan.

Ons tweede amendement gaat ook over de bèta's. Het vorige kabinet voerde het instellingscollegegeld in voor tweede studies. Daar waren wij op tegen en samen met collega Jasper van Dijk hebben wij een amendement ingediend om dat ongedaan te maken. Dat is ons niet gelukt. Het helemaal terugdraaien van deze maatregel kost 90 mln. Die zijn door de keuzes van het kabinet niet gemakkelijk te vinden. Maar wij hebben wel een amendement ingediend om 20 mln. vrij te maken om ervoor te zorgen dat studenten hun tweede bachelor of master in een bètarichting voor het wettelijk collegegeld kunnen krijgen. Ik krijg graag een reactie op dat punt. Als wij een keuze moeten maken, moeten wij allereerst inzetten op die bètaopleidingen.

In de masterfase wordt de beurs afgeschaft en omgezet in een leenstelsel. Tot zo ver kunnen wij een eind meegaan met dit kabinet. Het collegegeld gaat omhoog naar € 3000 wanneer het gaat over de langstudeerders. Dat vinden wij een heel rare maatregel. Wat gebeurt er bijvoorbeeld als de regering de beoogde gedragseffecten niet ziet opkomen? Praten we hier überhaupt niet gewoon over een ordinaire bezuiniging op het hoger onderwijs, want wat gebeurt er precies als er geen langstudeerders meer zijn en die 370 mln. toch moeten worden opgebracht? Wat zijn eigenlijk langstudeerders? Geldt de maatregel straks ook als je een jaar langer doet over je bachelor of master? Komt er een overgangsregeling voor de

huidige studenten? Hoe gaan we om met gehandicapte studenten, met excellente studenten, zij die iets doen naast hun studie voor bijvoorbeeld de financiering van schakeljaren tussen hbo en wetenschappelijk onderwijs? Hoe gaan we om met natuurlijk ook die actieve studenten die van alles in hun studententijd doen, bijvoorbeeld werkzaamheden bij besturen? Hoe houdt de staatssecretaris rekening met risicomijding in keuzes van studies, dat mensen bijvoorbeeld studies kiezen waar minder risico aan studievertraging aan zit? Dat zouden we toch allemaal niet willen? Graag krijg ik op dat punt een verdere uitleg.

Ik heb er al een paar keer aan gerefereerd, maar een paar weken geleden heb ik samen met collega Dijkgraaf van de SGP een voorstel ingediend om de € 3000 te schrappen en de instellingen gewoon de mogelijkheid te geven om bij geen studievoortgang studenten uit te schrijven. Dat is ook een stok achter de deur. Dan kunnen ze ook maatwerk leveren. Die studenten die niets doen, worden uitgeschreven en die studenten die juist wel investeren in hun studietijd en hun bestuurstijd krijgen juist wel de ruimte. Graag krijg ik een reactie op die motie.

Er is al uitgebreid gesproken over de Canadagelden. Het is heel erg dat dit kabinet de kwaliteitsimpuls grotendeels stillegt en dat daarmee dus niet tegemoet kan worden gekomen aan allerlei verwachtingen in die richting. Er is ook gesproken over de FES-middelen. Wij zijn van mening dat de toezeggingen die met betrekking tot de FES-middelen zijn gedaan, moeten worden nagekomen. Wat is de reactie van de regering op dat punt?

Dan nog een paar kleine punten, want ik moet komen tot een afronding. Wij zien dat door OC en W wordt geconstateerd dat het aantal studenten na 2011 niet meer toeneemt. Daarmee negeert zij haar eigen voorspelling dat het aantal studenten de komende jaren juist gaat stijgen. Wat zijn de gevolgen in de komende jaren voor de begroting? Het is een tegenspraak in de stukken die we van de regering hebben gekregen.

Dan kom ik bij de situatie van de TU Delft. Ik heb het even niet over de terechte terugvordering van die € 19 000 met betrekking tot de balkenendenorm. Het gaat hier over de terugbetalingsregeling voor de te weinig ontvangen gelden die OC en W over een periode van veertien jaar alsnog wil betalen. Hoe verhoudt zich dat volgens de staatssecretaris tot het terugvorderen van gelden voor de nieuwbouw voor de TU Delft? Dat is een moeilijk probleem bij die opleiding. We willen graag dat het eindelijk wordt opgelost.

Dan de kennismigranten. Het kabinet wil van alles doen om het aantal te beperken. Het stelt strengere eisen, terwijl we kennismigranten juist hard nodig hebben. We zien ook dat het aantal studenten uit Nederland dat naar het buitenland gaat het afgelopen jaar is afgenomen. Hoe wil de regering ervoor zorgen dat het aantal weer toeneemt? Ook het aantal studenten dat naar Nederland komt moet toenemen. We lopen wat dat betreft achter op het buitenland. Onlangs is in *The Economist* berekend hoeveel dat oplevert voor Engeland en Amerika. Ook voor Nederland is een verdienmodel te maken. Het is voor Engeland en Amerika al uitgerekend hoeveel dat soort kennismigranten voor Nederland kan opbrengen. Ik wil graag dat de regering uitrekent hoe dat soort buitenlandse studenten een bijdrage kan leveren aan een mooi verdienmodel voor het hoger onderwijs. Wil de staatssecretaris dat toezeggen?

We hebben een amendement ingediend om het Rubiconprogramma in stand te houden. Het is een belangrijk instrument om Nederlandse studenten in het buitenland te kunnen laten studeren. Graag krijg ik daar een reactie op van de staatssecretaris.

Ten slotte nog twee punten.

De **voorzitter**: Uw tijd is nu om.

De heer **Van der Ham** (D66): Dan gaat het van mijn tweede termijn af.

Ten eerste noem ik de kwaliteit van diploma's, waarover eindeloze debatten zijn gevoerd naar aanleiding van Inholland. Het is goed dat de staatssecretaris daarin optreedt. Wij vinden het van groot belang dat hij daarbij de vinger aan de pols houdt.

Ten slotte noem ik de uitval bij studenten. Wij vinden dat de aanmeld- en inschrijftijd moet worden vervroegd, de aanmeldtijd naar 15 mei en de inschrijftijd naar 1 augustus. Dit als voorstel ter discussie, omdat dit de instellingen voor hoger onderwijs de mogelijkheid biedt om matchinggesprekken te kunnen voeren en studenten meer onder druk worden gezet om een juiste keuze te maken. Ze kunnen zich dan niet op het laatste moment ergens voor inschrijven om dan na een paar maanden weer uit te vallen, wat heel veel geld kost en wat ook heel veel frustratie oplevert voor dit soort studenten. Wij vinden dat de voorlichting aan dit soort studenten beter moet worden. Op die manier kunnen we mede het hoofd bieden aan dit grote probleem in het hoger onderwijs.

De **voorzitter**: Dan is nu het woord aan de heer Beertema.

De heer **Beertema** (PVV): Voorzitter. We zitten op een vreemd moment in het debat. Het kabinet zit er nog maar net en de plannen van deze regering ten aanzien van het hoger onderwijs, zoals die zijn neergelegd in het regeerakkoord, zijn nog lang niet duidelijk. We moeten dus nog even wachten met het vellen van een oordeel over de manier waarop deze staatssecretaris vorm wil geven aan de versterking van de kwaliteit van het hoger onderwijs en hoe de focus waarvan sprake is in het regeerakkoord op hogere prestaties er uit gaat zien.

De uitgangspunten klinken ons als muziek in de oren. Dat moet even gezegd worden. Het regeerakkoord wil dat in alle opleidingen de kerntaak van het geven van goed onderwijs in voldoende contacturen centraal komt te staan. Management en staf zijn of worden hieraan dienstbaar. «Worden» moet ik zeggen, want hier en daar wordt dat niet nageleefd. Vakmensen moeten hun vak kunnen uitoefenen. De overhead wordt beperkt. Er komt meer ruimte voor vakmanschap in het onderwijs en om te komen tot meer excellent onderwijs is meer structuur en focus op kennis nodig. En er wordt toegewerkt naar een absolute kwaliteitsnorm. Voorzitter. Al deze dingen haal ik rechtstreeks uit het regeerakkoord. In mijn verdere bijdrage wil ik de staatssecretaris eraan herinneren dat dit er ook heel nadrukkelijk in staat. Daarnaast zitten we ook nog eens te wachten op de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-Veerman. Een paar dingen is intussen wel duidelijk. Waar in Engeland het budget voor het hoger onderwijs met 40% is verminderd, blijft het budget in Nederland op peil. Ook de studiefinanciering is nauwelijks aangetast. De PVV wilde heel graag het stelsel van studiefinanciering overeind houden over de gehele breedte. De insteek bij de onderhandelingen was om de studiefinanciering in zijn geheel te vervangen door een sociaal leenstelsel. De PVV heeft er van alles aan gedaan om dat te voorkomen, ook al zijn we er bepaald niet blij mee dat we akkoord hebben moeten gaan met een sociaal leenstelsel voor de masterfase.

Hoe vervelend ook, wij denken wel dat deze studenten dit offer kunnen brengen. De maatregel heeft geen negatieve invloed op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Die zien wij echt niet. Wij spreken hier over studenten die potentieel de toekomstige top van Nederland zijn. Dat geeft een zekere verantwoordelijkheid. Juist zij moeten het inzicht hebben om te weten dat zo'n investering een bijzonder verstandige investering is in je eigen toekomst – mevrouw Lucas heeft daar al aan gerefereerd – in een carrière met een aantoonbare meeropbrengst in materiële en immateriële zin.

Wel bestaat er bij mijn fractie een grote zorg over het getouwtrek tussen dit ministerie en het nieuwe ministerie, waartegen wij, meen ik, geen ELI mogen zeggen, namelijk het departement van minister Verhagen. De

logica van een economisch ministerie dat ook innovatie gaat doen, begrijpen wij heel goed. Tegelijkertijd valt er veel voor te zeggen dat die kenniskant niet rigoureuus van het onderwijs moet worden gescheiden. Wat in ieder geval niet moet gebeuren, is dat een stammenstrijd tussen de twee departementen losbreekt waarbij het wetenschappelijk onderzoek en zeker het fundamenteel onderzoek wegzakt en het kind van de rekening wordt. Dat wordt heel contraproductief. Wij willen hierop een reactie van de staatssecretaris. Wij willen ook van hem horen hoe het getouwtrek op dit moment verloopt en hoe hij er zorg voor draagt dat de wetenschap daarvan niet de dupe wordt.

De **voorzitter**: Voordat u verder gaat, gaan wij even terug naar het vorige punt. Ik had u net willen onderbreken, maar u schakelde wat snel over. De heer Van Dijk heeft een vraag aan u.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): De PVV was inderdaad tegen afschaffing van de studiefinanciering, maar nu zegt de heer Beertema: het is toch niet zo erg dat het bij de masterstudenten wel gebeurt, want de toegankelijkheid zal dat niet schaden. Hoe kan hij dat bewijzen? Kun je bewijzen dat met name voor studenten met een lager inkomen een drempel wordt opgeworpen als je hen met een extra rekening van een paar duizend euro confronteert door de studiefinanciering af te schaffen?

De heer **Beertema** (PVV): Ik kan dat net zo min bewijzen als de heer Van Dijk kan bewijzen dat daarmee het hoger onderwijs ontoegankelijk wordt voor studenten uit een bepaalde inkomensgroep.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Het lijkt mij evident als je nu al ziet dat heel veel studenten uit met name lagere-inkomensgroepen zeggen: ik twijfel of ik nog wel moet doorstuderen. Sterker nog, de VVD heeft wel eens gezegd: het is de bedoeling dat studenten sneller stoppen met studeren, want de bachelorstudie moet een eindstudie worden.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Wat vindt de heer Beertema dan van de regeling voor die langstudeerders, van die verhoging van het collegegeld? Is hij daar voor of tegen?

De heer **Beertema** (PVV): Wij zijn daarvoor. De taakstelling die hiermee gemoeid is, staat buiten kijf. Daaraan committeren wij ons. Ik blijf wel zeggen dat het een verantwoorde keuze is, al is het geen leuke keuze. Het is bar slecht nieuws voor veel studenten. Dat ben ik met de heer Van Dijk eens. Die mening delen wij, denk ik, allemaal. Maar er moeten keuzen worden gemaakt. Nogmaals, ik ben er trots op dat de studiefinanciering over bijna de volle breedte overeind is gebleven. Die masterfase: ja helaas, het zij zo.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Ik werd weer uitgedaagd door de heer Van Dijk, die blijkbaar nog niet helemaal klaar was met mij.

De **voorzitter**: U moet zich niet altijd laten uitdagen. U moet een vraag aan de heer Beertema stellen.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voor de vraag aan de heer Beertema moet ik even heel creatief worden.

De **voorzitter**: U kunt uw beurt toch overslaan? Dan gaat de heer Beertema verder.

De heer **Beertema** (PVV): De stammenstrijd, daar waren wij gebleven.

De **voorzitter**: Daar was u klaar mee.

De heer **Beertema** (PVV): Goed. Wij hopen dat wordt gekozen voor selectie aan de poort, zolang dat nodig wordt geacht. Door de introductie van eindtermen in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het mbo, is selectie aan de poort uiteindelijk niet meer nodig. Met de keuze voor die eindtermen en een objectieve meetbaarheid daarvan, zal de kwaliteit over de gehele breedte van het onderwijs absoluut omhoog gaan. Dat is ook hard nodig.

Er is nu te veel uitval. Het heeft er alle schijn van dat er te gemakkelijk voor allerlei studies wordt gekozen. Als wij de principiële keuze maken om dat hele onderwijsgebouw te onderwerpen aan die landelijke eindtermen en af te ronden met landelijke examens, gemaakt en gemonitord door landelijke onafhankelijke instituties, dan kunnen wij eindelijk een einde maken aan al dat gejaag op perverse prikkels waarop een groot deel van de huidige generatie bestuurders het patent heeft. Voor het wetenschappelijk onderwijs is dat absoluut lastig, mijnheer Dijkgraaf. Het is ook niet nodig, maar de kwaliteit van het hbo kan echt alleen hersteld worden als de overheid keihard de regie neemt bij de bewaking van het civiele effect van de diploma's. Uniforme eindtermen en examinering voorkomen ook perverse prikkels, want instellingen hebben dan alle belang bij selectie aan de poort. Ik heb dit zojuist al gezegd toen ik sprak over de outputfinanciering. Zij zullen dit zelf doen en zij zullen heel veel investeren in de kwaliteit van docenten. Dat is een tweede belangrijk punt.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat u overgaat naar een ander punt. De heer De Rouwe heeft een vraag aan u.

De heer **De Rouwe** (CDA): De heer Beertema zei zojuist dat selectie aan de poort niet meer nodig is als er eindtermen zijn. Wat is het verband tussen beide? Naar mijn mening heeft selectie aan de poort niet alleen betrekking op de cijferlijst maar ook op de motivatie van studenten om aan de studie te beginnen. Dat is ook verwant aan het onderwerp dat wij vandaag bespreken. In het verleden was de PVV voor selectie aan de poort. Blijft zij dat ook? De heer Beertema wekt nu een beetje de suggestie dat het niet meer nodig zou zijn.

De heer **Beertema** (PVV): De PVV is voorstander van selectie aan de poort in de vorm van intakegesprekken over motivatie en de geschiktheid voor de studie. Selectie aan de poort om die studenten eruit te filteren die niet op het juiste kennisniveau zitten, is een heel ander punt. Dit gebeurt wel op dit moment, zeker als wij kijken naar mbo-studenten die instromen in het hbo. De hbo-instellingen hebben op dit punt veel behoefte aan selectie aan de poort, omdat de opleiding waarmee de studenten binnenkomen, geen enkel civiel effect kent. Als manager van zo'n opleiding zou ik ook willen weten wie ik in huis haal. Dat proberen wij te voorkomen door de introductie van landelijke eindtermen over de gehele breedte, wo uitgezonderd.

Ik kan mij een politicus uit deze Kamer herinneren die als bewindsman de politieke wereld vuil en vunzig noemde. Dat heeft nogal wat stof doen opwaaien, maar ik kom uit de onderwijswereld en ik ben wel wat gewend als het aankomt op viesheid en voosheid. Toevallig was het een prominent uit dezelfde partij als de grote denker die ik zojuist noemde, die als geen ander de vuiligheid en vunzigheid heeft geïntroduceerd in de onderwijsprovincie. Ik noem toch een naam: Jos Elbers, de man die onder het toezicht van de raad van toezicht en van de brancheorganisatie, de HBO-raad, de onderwijsmissie van Inholland heeft verkwanseld, onderwijs tot bijproduct heeft gemaakt – zoals De Volkskrant opmerkte –

en zijn opvolger onbehoorlijk in de weg loopt door een duur betaald adviseurschap te bedingen. Dat is pas vuil en vunzig, zeg ik via de voorzitter tegen de heer Van der Ham en de heer Pechtold.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat wij ons beperken in wat wij hier wel en niet uitspreken.

De heer **Beertema** (PVV): Soms vind ik het nodig.

De **voorzitter**: Desalniettemin lijkt het mij verstandig om een klein beetje de regels van fatsoen in acht te nemen als wij iets zeggen op dit punt. De heer Van der Ham heeft een vraag voor u.

De heer **Beertema** (PVV): Voorzitter. Ik wil hier toch even op reageren. Mijn *raison d'être* als Kamerlid is onder meer om soms aan naming and shaming te doen, juist ook om de urgentie van de problemen in de onderwijswereld duidelijk te maken. Ik ben een bringer van slechte boodschappen, maar ik wil wel de volle vrijheid hebben om te zeggen wat ik wil zeggen.

De **voorzitter**: U kunt heel veel zeggen, maar als mensen zich niet kunnen verweren, is dat altijd een lastig punt. De heer Van der Ham heeft een vraag aan u.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik zal voor mijzelf spreken. De PVV en D66, maar ook de SP, hebben voortdurend moties en voorstellen ingediend om dit soort salarissen, dit soort constructies aan te pakken. En of het dan iemand is die lid is van een van die drie partijen, maakt mij niet uit. Ik hoop dat de heer Beertema ook heeft gezien dat wij, als wij spreken over het aanpakken van dit soort salarissen en regelingen, dichter bij elkaar staan en misschien wel heel dicht bij elkaar staan.

De heer **Beertema** (PVV): Ik stel vast dat ook D66 te kampen heeft met dissidenten.

De heer **Van der Ham** (D66): Die zitten bij ons niet in de fractie.

De **voorzitter**: De heer Beertema gaat verder met zijn termijn.

De heer **Beertema** (PVV): Nog niet! Ik vervolg mijn betoog. De heer Van der Ham zei het al: krankzinnige salarissen. Ik heb gelezen over een Citroën C6 met chauffeur en een ingebouwde televisie. Dat is toch wonderlijk. Verder luxe reizen, over de top architectuur en projectontwikkeling van nieuwbouw van hele straten inclusief winkelpanden, kantoren enzovoort die steeds weer gierend uit de hand loopt. Ik spreek niet alleen over dit ene onderwijsinstituut in Rotterdam, ook in Amsterdam en verder in het land zijn dergelijke voorbeelden aan te wijzen.

De **voorzitter**: Ik onderbreek u nog een keer. Voor alle helderheid: hierover hebben wij al een debat gevoerd. U was daarbij niet aanwezig. Wij hebben dit debat in alle directheid gevoerd, maar ook op een correcte manier. Ik roep u op om verder te gaan langs de lijn die wij toen hebben gevolgd.

De heer **Beertema** (PVV): En welke lijn was dat, voorzitter?

De **voorzitter**: Het lijkt mij dat u uw betoog nu kunt afronden.

De heer **Beertema** (PVV): Dan wil ik wel even weten wat de correcte manier is.

De **voorzitter**: Wij hebben er in dat debat voor gekozen om personen niet verder dan nodig te beschadigen. Dat was al elders gebeurd en hier proberen we op een zakelijke en correcte manier om te gaan met mensen die zich niet kunnen verweren. Destijds is in alle openheid en helderheid over deze mensen gesproken. U was daar niet bij. Ik verzoek u om aan die lijn vast te houden en uw betoog nu voort te zetten.

De heer **Beertema** (PVV): Ik zal geen automerken meer noemen, voorzitter.

Wat mij betreft zijn het allemaal voorbeelden van maatschappelijk ondernemerschap, een contradictie uitgevonden door de huidige generatie managers in de publieke sector, die zich maar niet willen beperken tot de maatschappelijke taak waarvoor zij zijn aangesteld, namelijk het geven van goed onderwijs. Is het zo in orde, voorzitter? Iedereen weet waartoe dit drama heeft geleid en we zijn nog niet aan het eind gekomen van deze lijdensweg. «Een voorzitter van een koepel» – het wordt nu toch wel lastig – werpt zich op als de koene redder van Inholland. Hierover ging een deel van mijn betoog, maar ik neem aan dat dit niet strookt met de mores in dit huis. Ik heb daar eigenlijk wat problemen mee, maar goed.

De **voorzitter**: U mag rustig functies noemen, als u maar geen namen noemt.

De heer **Beertema** (PVV): Goed, even kijken dan. In ieder geval gaat die redder die zich heeft opgeworpen, Inholland leiden als een echte CEO. Daarmee geeft hij voor mij aan dat hij nog versterkt wil doorgaan op de onzalige weg om een onderwijsinstituut te besturen als een onderneming; lekker makkelijk ondernemer spelen met gemeenschapsgeld, veel interessanter allemaal dan dat saaie onderwijs, en natuurlijk het ondernemersrisico afwentelen op de gemeenschap. Als iemand zich niet zou moeten opwerpen, moest dat toch wel de bestuursvoorzitter zijn van een koepel als de HBO-raad, onder de gegeven omstandigheden de slechtste keuze. Maar nu komt het: de Kamer staat erbij en kijkt ernaar, zonder in te grijpen. We laten het dus gebeuren: het hbo struikelt, net als het mbo, van drama naar drama; de kwaliteit van onderwijs is onderuitgegaan; er wordt gesjoemeld en bedrogen; en de good practices, die er ook zijn, ergeren zich enorm. De kleinere hbo-instellingen die met heel hoge tevredenheidscijfers werken, enorm goed werk leveren, waar het onderwijs centraal staat, hebben net zo hard te lijden van de malversaties van de onderwijsselite in dit land. Ook de diploma's die zij uitgeven en die de lading absoluut wel dekken, hebben door de malversaties van de dames en heren maatschappelijk ondernemers aan waarde ingeboet voor studenten die het diploma absoluut wel waard zijn.

In die onderwijsselite komen we telkens dezelfde namen tegen. Een falende bestuurder van Inholland is lid van de Onderwijsraad, lid van de Regiegroep Meesterschap die zich bezighoudt met de lerarenopleidingen – vreselijk is dat – een groep die weer is ingesteld door de HBO-raad. Bovendien is die bestuurder lid van de Vereniging van Onderwijsresearch en lid van de adviesraad van Cito. Ik geef dit maar als voorbeeld om aan te geven hoe vervlochten het onderwijswereldje is. Als deze Kamer en de regering ooit stevig moesten ingrijpen in het hbo, is het nu. Ik roep de staatssecretaris op om ervoor te zorgen dat de landelijke, objectief meetbare eindtermen voor de kenniscomponent van vast te stellen kernvakken, ook in het hbo worden ingevoerd en worden geëxamineerd door onafhankelijke instituties. Daarnaast roep ik de staatssecretaris op om een wettelijk kader te creëren dat het departement de mogelijkheid geeft om in alle onderwijsinstellingen in te grijpen als er twijfels bestaan over het financiële beleid. Die wetgeving moet exclusief gelden voor de

financiële kaders en zou daarmee ook moeten gelden voor de onderwijsinstituten die werken vanuit een bepaalde denominatie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Ik ben het ermee eens dat de Kamer niet onnodig mensen moet beschadigen, maar dit vind ik ook lastig. In de afgelopen weken zijn deze namen namelijk voortdurend ronduit genoemd en dan is het een beetje raar als wij daar nu geheimzinnig over gaan doen. In die zin kan ik de heer Beertema dus wel weer volgen.

Ik vraag hem het volgende. Hij spreekt stevige taal uit over de onderwijsbestuurders en over de laag van managers tussen minister en docenten. Ik ben het zeer met hem eens dat wij daar wat aan moeten doen. Durft de PVV dan net als wij te zeggen dat we nu echt schoon schip moeten maken door de HBO-raad af te schaffen en de minister weer verantwoordelijk te maken voor het onderwijs?

De heer **Beertema** (PVV): Ja, voorzitter.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Dus als ik daar een voorstel voor indien, steunt de heer Beertema dat.

De heer **Beertema** (PVV): De heer Van Dijk is heel handig in het indienen van voorstellen. Ik zal heel zorgvuldig moeten bekijken wat hij in het dictum van dat voorstel zet.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Twee weken geleden hebben wij dat voorgesteld en toen steunde de heer Beertema dat niet.

De **voorzitter**: Er komt kennelijk een herkansing.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik vind het prima wat de heer Beertema inbrengt, maar juist omdat wij de debatten al hebben gehad en de PVV-fractie daarbij niet aanwezig was, laat hij misschien de staatssecretaris wat makkelijk weggomen, omdat er op de agenda ook veel andere zaken staan. De heer Beertema heeft natuurlijk het recht om zijn eigen tijd in te delen en ik snap ook de opmerking die hij gemaakt heeft, maar ...

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **De Rouwe** (CDA): Waarom maakt de heer Beertema vandaag, nu er andere zaken op de agenda staan, zijn opmerking, terwijl de PVV-fractie vorige week, toen wij erover spraken, niet aanwezig was?

De heer **Beertema** (PVV): Op dit moment spreken wij over het hoger onderwijs. Uit de door mij gegeven voorbeelden blijkt dat het bij het hoger onderwijs gierend uit de klauwen is gelopen. Ik denk dat er alle aanleiding is om daar nu en snel in te grijpen, ten behoeve van die honderdduizenden studenten.

De heer **De Rouwe** (CDA): Daar ben ik het mee eens. Daarom verbaast het mij dat de heer Beertema nu pas zijn inbreng levert, terwijl wij vorige week het debat voerden. Vandaag staan er veel dingen op de agenda waar hij niet zoveel over heeft gezegd. De heer Beertema geeft zelf aan dat het snel moet ...

De **voorzitter**: Uw vraag is? U vervalt in herhaling.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik val in herhaling omdat mijn vraag niet beantwoord is.

De **voorzitter**: Oké, dan vraagt u of de vraag nog een keer beantwoord kan worden.

De heer **De Rouwe** (CDA): Waarom was de heer Beertema er vorige week niet bij en trekt hij vandaag heel fel van leer, terwijl dit onderwerp niet op de agenda staat?

De heer **Beertema** (PVV): De vorige keer waren wij er niet bij om redenen die intern-politiek buitengewoon belangrijk waren. Ik bied mijn excuses daarvoor aan, maar ik heb mijn eigen keuzes gemaakt.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Deelt de heer Beertema wat wij vorige week in meerderheid concludeerden, dat het in het belang van de sector en van ons allemaal is dat wij een fatsoenlijk onderzoek doen, dat wij de zaak tot op de bodem uitzoeken en dat wij dit onderzoek ook de prioriteit geven die nodig is, maar dat het ons past te wachten met een oordeel tot het onderzoek er is? Op dat moment kennen wij alle feiten en kunnen wij spijkers met koppen slaan.

De heer **Beertema** (PVV): Ik wil met alle soorten van genoeg alweer een onderzoek afwachten, maar ik ben daar wat sceptisch over. Ik overweeg een motie in te dienen waarin wordt voorgesteld het hbo onder het regime van de landelijke eindtermen te brengen. Dat lost wat mij betreft al heel veel op, ongeacht de uitkomsten van verdere onderzoeken.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Is deze staatssecretaris de goede man op de goede plek? Dat vroeg ik mij af tijdens de voorbereiding op dit debat. De toekomst van het hoger onderwijs staat immers ter discussie, niet in de laatste plaats door het wangedrag van de instellingen zelf. Mijn collega refereerde daar zojuist aan. Ik denk bijvoorbeeld aan Inholland, maar ook in meer algemene zin zijn er veel signalen dat de kwaliteit van ons hoger onderwijs onder druk staat. In de afgelopen decennia hebben wij er natuurlijk veel meer studenten bij gekregen en dat vraagt om meer differentiatie. Dit is dus het moment om het hoger onderwijs klaar te stomen voor de toekomst. Kijk naar de landen om ons heen. Kijk naar de Verenigde Staten. Dit is het moment, omdat wij in tijden van zware crisis leven. Dit is het moment, omdat er op het eerste gezicht een brede consensus bestaat over waar het in grote lijnen naartoe moet met het hoger onderwijs. Het rapport van de commissie-Veerman is instemmend ontvangen en zal door het kabinet uitgevoerd worden. Maakt het kabinet echter van dit momentum gebruik? Helaas niet. Wij hebben een kabinet nodig met visie, een kabinet van ondernemers, van leiders. Wij hebben echter een kabinet gekregen van controle, kaasschaven en managers. Deze staatssecretaris is daar hopelijk niet het voorbeeld van. Gezien zijn cv heb ik echter enige vraagtekens. Hij is accountmanager geweest en directeur bij een projectmanagementbureau, dus over zijn beheersvaardigheden en zijn vaardigheden om zaken in stand te houden, heb ik geen enkele twijfel, maar is de staatssecretaris ook een goede ondernemer? Durft hij voor de troepen uit te lopen? Dat is de uitdaging waar hij in de komende jaren voor staat. In verkiezingstijd, maar ook al ver daarvoor, had de VVD-fractie een belofte: men wilde de studenten meer laten betalen om te kunnen investeren in een betere kwaliteit en meer excellentie. Maar wat doet dit kabinet? Het doet precies het tegenovergestelde. Studenten moeten zelf gaan betalen voor de masterfase, maar nog veel kwalijker: er komt een straf op het volgen van extra vakken of een tweede opleiding. Er komt een straf te staan op besturen, op het volgen van extra vakken of een tweede opleiding. Er komt een straf op vrijwilligerswerk, want alleen studenten die snel, snel, snel hun studie doorlopen betalen het wettelijke collegegeld. Alle andere studenten betalen € 3000 of meer.

De leden van dit kabinet zouden toch moeten weten dat er goede redenen kunnen zijn om langer over je studie te doen. Ze deden er namelijk zelf gemiddeld zeven jaar over. Die goede redenen om langer over je studie te doen, zijn juist die extra activiteiten waar het bedrijfsleven op zit te wachten. Het bedrijfsleven wil namelijk studenten die meer hebben gedaan dan studeren alleen. Hoe enthousiast is de natuurlijke bondgenoot van de VVD, VNO-NCW, eigenlijk over deze langstudeerdersmaatregel? Weet de staatssecretaris dat wel? Is de staatssecretaris bereid om te onderzoeken hoeveel excellente dan wel maatschappelijk actieve studenten hiervan de dupe worden?

Mevrouw **Lucas-Smeerdijk** (VVD): De heer Klaver heeft blijkbaar grondig antecedentenonderzoek gedaan naar deze staatssecretaris. Heeft hij toen ook ontdekt dat de staatssecretaris jarenlang woordvoerder hoger onderwijs is geweest en talloze ideeën heeft gelanceerd om de kwaliteit van het hoger onderwijs op de agenda te krijgen? Misschien kan de heer Klaver hem daar dan ook wat credits voor geven?

De heer **Van der Ham** (D66): Zo, zo, zo!

De heer **Klaver** (GroenLinks): Antecedentenonderzoek is helemaal in en ja: ik heb dat ook gedaan. Ik viel de staatssecretaris overigens helemaal niet aan, want ik constateerde alleen maar dat hij ervaring heeft met managen. Verder ben ik benieuwd of hij ook een echte ondernemer is en of hij voor de troepen uit durft te lopen. Ik heb hem dus zeker niet de maat willen nemen.

Voorzitter. Ik was van plan een amendement in te dienen om de langstudeerdersmaatregel ongedaan te maken. Hierover is echter nog niets opgenomen in de begroting voor 2011. Dat is op zichzelf vreemd, want de maatregel moet wel op 1 september ingaan. Hoe zit dat eigenlijk? Laat ik duidelijk zijn: ik wil tegen het wetsvoorstel kunnen stemmen, zonder dat de staatssecretaris mij straks kan tegenwerpen dat ik hem met een gat in zijn begroting opzadel. Wij krijgen dan een soort van salomitactiek: iedere keer een klein stukje. Dat is de reden dat ik geen amendement heb ingediend en in plaats daarvan een amenderende motie zal indienen. De dekking heb ik gevonden in de doorwerkbonus.

Dit kabinet laat mijn generatie in de steek. Het investeert wel in ouderen, maar bezuinigt op de toekomst van jongeren. Er is wel extra geld gevonden voor de ouderenzorg. Er is ruimte om het verhogen van de AOW-leeftijd zover in de toekomst te verschuiven dat pas onze kleinkinderen langer gaan werken. Er is wel ruimte om de hypotheekrenteaftrek weer vier jaar ongemoeid te laten! Een kabinet van ondernemers en leiders zou investeren in onderwijs en innovatie, want dat is het sterke punt van onze economie. Het tegenovergestelde gebeurt echter, want er wordt bezuinigd op onderwijs, ook het hoger onderwijs, op innovatie en op al die andere zaken die ons land aantrekkelijk maken voor kennismigranten, bijvoorbeeld cultuur. Ik begreep dat de staatssecretaris geen kunstgeschiedenis heeft gestudeerd, misschien verklaart dat iets.

Op dit moment staat Nederland in de mondiale top 3 van kennismigranten. Alleen de VS en Zwitserland scoren beter. De kans is echter groot dat wij de komende jaren omlaag duikelen op deze ranglijst. Maakt de staatssecretaris zich daar ook zorgen over en wil hij zich ten doel stellen dat Nederland zijn plek in die top 3 behoudt? Zo ja, hoe gaat hij daar dan voor zorgen?

Samenwerking met de minister van ELI ligt hier voor de hand, maar niet alleen op dit punt. Het innovatieplatform werkte niet en is terecht afgeschaft. Ik zou echter graag zien dat de minister en de staatssecretaris werk gaan maken van meer innovatie als een soort «men in hightech». Dat komt van «Men in black»; en betere vergelijking had ik niet. The men in black waren mannen die de wereld moesten redden van «the aliens». Ik

hoop dus dat dit duo ons gaat redden van de kennis- en innovatiemoede in Nederland. Ik zie de filmposter al voor me: een zwaar bewapende minister en staatssecretaris. Ik bedoel met zwaarbewapend natuurlijk zwaarbewapend met kennis en met het heel veel geld voor onderzoek en innovatie.

De heer **Van der Ham** (D66): Wie zijn de aliens?

De heer **Klaver** (GroenLinks): Boris, het was een grapje, maar jouw gevoel voor humor laat je wel vaker in de steek.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Volgens mij waren het leden van D66.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik vraag alleen maar wie die aliens zijn die zo nodig moeten worden bestreden.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik zeg maar niets, want anders zou ik heel onaardig worden. Ik denk namelijk dat ik wel weet waar je naartoe wilt. Maar als ik toch onaardig moet worden, dan maar tegen jou.

De heer **Van der Ham** (D66): Van jou kan ik het hebben.

De **voorzitter**: Zo kan het wel weer.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. De minister van ELI zou met de staatssecretaris mee moeten denken over de vraag hoe de investeringen in de top 5 van kerngebieden samen kunnen vallen met de uitvoering van de aanbevelingen van de commissie-Veerman. Ik kan mij bijvoorbeeld voorstellen dat zij samen gaan schrijven aan een «green innovation deal», want op onze technische universiteiten wemelt het van de knappe koppen, mensen die de ene na de andere duurzame uitvinding doen. Denk ook aan het Solar Team, de studenten die jaar in, jaar uit wedstrijden winnen met hun razendsnelle zonneauto's. Overigens worden ook deze studenten gepakt met de langstudeerdersmaatregel. Het bouwen en werken aan zo'n auto kost gewoon heel veel tijd. Zij doen dat in hun eigen tijd. Het lukt maar niet om alle kennis die wij in Nederland met elkaar produceren te gelde te maken. Veerman noemt dit: de kennisparadox. Nederland scoort bovengemiddeld op het punt van patentaanvragen maar weet dit niet om te zetten in innovatieve, startende spin-offbedrijfjes. Wat denkt de staatssecretaris hieraan te kunnen doen?

Het moge duidelijk zijn: de kwaliteit van het hoger onderwijs baart ons zorgen. Wij willen dat in de bekostiging de kwaliteit meer wordt meegenomen. Ik hoop dat mevrouw Lucas nu oplet. Instellingen worden gestraft voor studenten die te lang over hun studie doen. Heeft de staatssecretaris dan niet geleerd van Inholland? Als Kamerlid zette de staatssecretaris zich juist in voor het beter borgen van de kwaliteit in de bekostiging, waarvoor hulde. Hoe snel kunnen wij de heldere en meetbare indicatoren voor kwaliteit en excellentie van het hoger onderwijs, waar de staatssecretaris zelf om vroeg in 2008, tegemoet zien? Is hij bereid om het idee te onderzoeken om het oordeel van afgestudeerden mee te nemen in het meten van de kwaliteit?

De heer **De Rouwe** (CDA): Voorzitter. Ik keer graag terug van de aliens naar aarde. Wat is het antwoord van de heer Klaver op zijn eigen eerste vraag?

De heer **Klaver** (GroenLinks): Wilt u mijn eerste vraag herhalen?

De heer **De Rouwe** (CDA): Natuurlijk, geen enkel probleem. De eerste zin in uw betoog was: zit deze man op de goede plek? Zo heb ik het althans gehoord.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Dat weet ik nog niet. Het is volgens mij te vroeg om mensen ergens op af te rekenen. Sowieso ben ik daar niet zo van. Wij zullen kritisch volgen wat de staatssecretaris de komende tijd doet. Ik hoop dat hij zich echt ontwikkelt als ondernemer in plaats van manager.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik ga hier natuurlijk geen college staatsrecht geven. Ik kan dat ook helemaal niet. Volgens mij moet deze staatssecretaris werken met het vertrouwen van de Kamer. De heer Klaver zegt nu: ik weet het allemaal nog niet, ik moet het nog zien. Het is echter het een of het ander. Hij vertrouwt de staatssecretaris of hij vertrouwt hem niet en dient een motie van wantrouwen in.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ja, dan zit er niets anders op. Nee, ik vind het een klein beetje flauw van de heer De Rouwe. Ik heb aangegeven dat ik mij heb afgevraagd of de staatssecretaris de juiste man op de juiste plaats is. Ik geef ook duidelijk aan dat dit niet het moment is om daarover te oordelen. Ik kom daarop later terug. Als de heer De Rouwe mij wil steunen in het indienen van een motie van wantrouwen, dan moeten wij het daar straks maar even over hebben.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Dijkgraaf.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Voorzitter. Wij gaan die motie in ieder geval niet steunen. Als wij het hoger onderwijs hoog willen houden, kan beweging in het systeem niet uitblijven. Daadwerkelijke oplossingen kunnen niet gerealiseerd worden zolang het democratiseringsideaal en het gelijkheidsdenken, die de afgelopen decennia steeds sterker zijn geworden, niet ter discussie kunnen worden gesteld. Aandacht voor kwaliteit, selectie en profilering is onmisbaar. De SGP-fractie is daarom blij met het rapport van de commissie-Veerman en diverse aankondigingen in het regeerakkoord. Toch is zij vooral benieuwd naar de uitwerking door het kabinet. De aankondiging dat het rapport uitgevoerd wordt, laat namelijk nog veel ruimte open.

Zonder visie op funderend onderwijs hangt een plan voor het hoger onderwijs grotendeels in de lucht. Het is opvallend hoe vaak de commissie-Veerman hierop wijst, zonder er overigens daadwerkelijk diep op in te gaan. De vraag naar de profilering van havo en vwo is van wezenlijk belang. Bereidt het vwo bijvoorbeeld voldoende voor op de wetenschap? Is het wenselijk dat meer vwo'ers gestimuleerd worden om voor een aantrekkelijker hbo te kiezen? Hoe moet het gegeven dat de instroom van vwo'ers in het HBO de afgelopen jaren is gehalveerd dan worden beoordeeld? Kortom, deelt het kabinet de stelling dat een samenhangende visie op de hele keten onmisbaar is? Vergelijkingen met buitenlandse systemen moeten terughoudend worden gemaakt. Voor de SGP-fractie staat wel vast dat een meer getrapt systeem nodig is, waarin verantwoordelijkheid en selectie steeds intensiever worden. Deelt de staatssecretaris deze insteek? Kan dat betekenen dat de gegarandeerde toegankelijkheid van het hoger onderwijs wel geldt voor de bachelor, maar niet voor de master? De bachelor begint wat de SGP-fractie betreft met een verplichte intake. Past dit bij het plaatje dat het kabinet voor ogen heeft? De volgende stap is dat het bindend studieadvies (BSA) meer inhoud krijgt dan alleen het afvinken van studiepunten. Uiteindelijk vindt wat ons betreft de echte selectie plaats voor de masteropleidingen. Naast de mogelijkheid van collegegelddifferentiatie is het daarbij van belang de duur van de masters te verlengen, zoals ook de

heer Veerman beschrijft. De heer Van der Ham heeft hier in een amendement al handen en voeten aan gegeven. Graag verneem ik de visie van de staatssecretaris. Alweer is er een deal mogelijk tussen D66 en de SGP. Het houdt niet op!

De heer **Van der Ham** (D66): Waar gaat de wereld heen?

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Waar gaat de wereld heen, ja. Gedegen scholing van docenten is zeker voor het hoger onderwijs cruciaal. De kwalificatie van personeel in het hoger beroepsonderwijs is wat dat betreft zorgwekkend. Binnen Europese hogescholen is 80% van de docenten in het bezit van een master. Nederland is bijna het enige land waarin dat percentage op 50 ligt. Heeft de staatssecretaris de ambitie om dit percentage deze periode op het Europese niveau te trekken? Het garanderen van een hoogwaardig en gedifferentieerd onderwijsaanbod is een belangrijke zorg voor de overheid. In de concrete uitwerking is meer aandacht nodig voor kwaliteit. De commissie macrodoelmatigheid hoger onderwijs toetst doelmatigheid momenteel slechts in enge zin. Kwaliteit is geen aspect in de beoordeling, waardoor prikkels voor een optimaal aanbod beperkt blijven. Probleem is dat de commissie en de NVAO momenteel afzonderlijk van elkaar functioneren, terwijl het aspect kwaliteit juist een geïntegreerd onderdeel van de doelmatigheidstoets zou moeten zijn. Deelt de staatssecretaris dit punt? Het is een goede zaak dat het kabinet het opzetten van bedrijfjes bij universiteiten wil bevorderen. De vertaling van kennis in onze economie en samenleving verdient een stevig accent. De SGP-fractie vindt dat de inzet voor valorisatie binnen het profiel van instellingen meer aandacht moet krijgen, niet alleen op papier. Kan de staatssecretaris aangeven hoe hij instellingen wil prikkelen om de middelen uit de eerste geldstroom zo in te zetten dat de kans op latere kennisvalorisatie significant toeneemt? Het gaat daarbij uitdrukkelijk niet om verplichtingen en een papierwinkel, maar om een mentaliteitsverandering bij de instellingen en de betrokken onderzoekers zelf.

Voorzitter. Aan het slot van mijn bijdrage over dit begrotingsonderdeel heb ik nog een viertal financiële punten.

1. De heroverweging van het hoger onderwijs geeft aan dat het stelsel van studiefinanciering aan algehele herziening toe is. Het is complex, inflexibel en kostbaar in onderhoud. Bovendien sluit het niet aan bij het gewijzigde karakter van de studiefinanciering sinds de jaren tachtig. Dan gaat het niet om de inhoud, maar meer om het stelsel en het functioneren daarvan. Is de regering bereid om het stelsel met behoud van rechten te herzien? Het rapport geeft naar onze mening daarvoor de nodige aandachtspunten.
2. De bekostiging is juist gewijzigd om perverse prikkels weg te nemen, zie de problemen bij Inholland. Betekent de voorgestelde beboeting van instellingen voor langstudeerders niet dat je het kwaad via de achterdeur weer binnenhaalt? De SGP-fractie wil geen financiële, maar een inhoudelijke maatregel. Wil de staatssecretaris aan de slag met de veelgeroemde motie-Van der Ham/Dijkgraaf?
3. De tijdelijke subsidieregeling voor tweede studies is in de Kamer besproken. Dat is mooi, maar de SGP-fractie heeft meer belangstelling voor de systematiek van de wet. Er is een perverse prikkel doordat studenten die twee studies volgen, worden verleid hun eerste studie aan te houden tot zij klaar zijn met de tweede. Hoe wordt dit ongedaan gemaakt?
4. Een tweede studie in het domein onderwijs of zorg kan tegen het wettelijk collegegeld worden gevolgd. Klopt het dat dit niet geldt voor personen die bijvoorbeeld van de zorg naar het onderwijs overstappen? Vindt de staatssecretaris dit met mij onwenselijk?

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn wij nu gekomen aan het eind van de eerste termijn van de kant van de Kamer.

De vergadering wordt van 16.05 uur tot 16.15 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik stel de commissieleden voor dat wij de staatssecretaris de eerste tien minuten zijn algemene opmerkingen laten maken. Dan kijken wij of er een rondje vragen kan worden gesteld.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Voorzitter. Laat ik beginnen met de vraag van de heer Klaver of ik ook ondernemer ben. Ik was dat in ieder geval. Het bedrijf in projectmanagement was van mijzelf. Misschien is daarmee zijn vrees weggenomen. Ik investeerde voordat ik deze functie aannam ook nog in beginnende kennisbedrijfjes met privékapitaal. Dat heb ik helaas moeten stopzetten, want dat mag niet als je in het kabinet zit. Maar ik hoop dat ik de vrees of hier iemand zit met ondernemende gedachten alvast heb kunnen wegnemen. Dat laat onverlet dat ik het betoog van de heer Klaver natuurlijk zo lees dat hij bepaalde verwachtingen heeft van dit kabinet en specifiek van mij. Ik hoop die verwachtingen te kunnen invullen. Wij zullen ongetwijfeld af en toe van mening verschillen, maar dat is nog heel iets anders dan een motie van-ik-ga-het-niet-eens-uitspreken die voorbijkwam. Dat was ook niet de intentie die ik proefde. Wij hebben vandaag een heel groot aantal onderwerpen op de agenda. Regelmatig is ook de commissie-Veerman voorbijgekomen. Ik zal ook in mijn inleidende verhaal het nodige richtinggevend over de commissie-Veerman zeggen. Eind januari zal de integrale kabinetsreactie komen, maar ik kan nu alvast een aantal richtingen duiden. Dan weet u in ieder geval welke kant het daarmee opgaat.

De afgelopen tijd hebben wij hier ook regelmatig om de tafel gezeten over Inholland. Ik weet niet waar de heer Beertema is. Wij gaan de komende tijd natuurlijk nog uitgebreid spreken over de langstudeerdersmaatregel, die normaal gesproken in januari naar uw Kamer zou moeten komen. In februari komt er een beleidsbrief waarin ik de kaders heb uitgewerkt op het gebied van het sociale leenstelsel. Aan de hand van de discussie in de Kamer zal dit tot wetgeving moeten worden uitgewerkt. Het wetsvoorstel ter voorkoming van misbruik met de uitwonendenbeurs ligt op dit moment bij de Raad van State. Dat komt ook zodra de Raad van State daarover een advies heeft uitgebracht naar uw Kamer. Begin 2011 krijgt u ook van mij, in samenspraak met de minister van ELI, een reactie op de plannen van NWO en KNAW en zal ik ook ingaan op de uitspraken in het AWT-advies rond toponderzoekscholen en dergelijke.

Met de langstudeerdersmaatregelen en de invoering van het sociaal leenstelsel in de masterfase spelen wij geld vrij. Dat gaan wij voor een belangrijk deel gebruiken voor kwaliteitsverbetering in het hoger onderwijs. Ik hoorde hier bedragen voorbijkomen. De heer Van Dijk had het over 200 mln. bezuinigen, de heer Van der Ham had het zelfs over 950 mln. in de min en 200 mln. plus, wat zou leiden tot 750 mln. aan bezuinigingen. Als u het geheel in 2015 aan plussen en minnen optelt, geef ik u toe dat er een min is van 10 mln. Het gaat namelijk om 500 mln. aan investeringen en om 510 mln. aan bezuinigingen. Dat is toch iets minder dan de fenomenale bezuinigingen die leken te worden geschetst door een deel van uw Kamer.

Ik kom op het rapport-Veerman. Dat is een belangrijke rode draad. De heer Klaver gaf bijvoorbeeld aan dat dit het moment is om de toekomst van het Nederlands hoger onderwijs vorm te geven. Wat dat betreft heeft hij een punt. We staan nu wel op een splitsing. De vraag is dus welke kant wij opgaan. Het kabinet heeft er heel duidelijk voor gekozen om datgene uit te voeren wat er in het rapport van de commissie-Veerman staat. Sommige zaken zijn nog niet ver uitgewerkt. Ik kan alvast zeggen dat zaken als differentiatie van opleidingen en de wijze waarop de bekostiging met

kwaliteitsindicatoren kan worden vormgegeven, in het rapport heel «macro» zijn aangegeven. Ik zal heel snel een aantal deskundigen op die terreinen aan de slag laten gaan met als doel om tot een nadere uitwerking te komen.

Eind januari wil ik komen met een brief over de eerste zaken die betrekking hebben op de commissie-Veerman. Mocht ik over bepaalde zaken een besluit kunnen nemen, dan zal ik dat in die brief aankondigen. Indien zaken nader uitgezocht moeten worden, zal dat ook in die brief staan. Rond de zomer van 2011 moeten wij wettelijk een nieuw onderzoeks- en onderwijsplan indienen en er dient een wetenschapsbrief te komen. Een en ander voegen wij samen in een strategische agenda. Dat moet feitelijk een gebundelde reactie zijn op het rapport van de commissie-Veerman. Alles dient daarin op een rijtje te staan. Alles moet uitgewerkt zijn, de samenhang van zaken dient te worden bewaakt en er moet met wetgevingstrajecten worden gestart. Dat wil niet zeggen dat datgene wat in het rapport van de commissie-Veerman staat, van de ene op de andere dag is ingevoerd. Daarin staan namelijk maatregelen die in een paar maanden genomen kunnen worden, maar er staan ook maatregelen in die jaren in beslag zullen nemen. Het differentiëren van instellingen voor hoger onderwijs zal een heel langdurige geschiedenis zijn die ver over deze kabinetsperiode heen gaat. Wij moeten een en ander nu echter wel vormgeven en dat zullen we doen.

Ik noem enkele zaken uit het rapport van de commissie-Veerman die wat mij betreft in deze kabinetsperiode prioriteit hebben. Het eerste punt betreft kwaliteitsverhoging. Met name in het hbo moeten studenten beter onderwijs krijgen. Een aantal leden heeft dat ook gezegd. De lat moet daar omhoog. Men moet meer excellente studenten kunnen aantrekken en die kunnen vasthouden. Wat mij betreft betekent dit dat er sprake moet zijn van intensiever onderwijs, meer contacturen. Daarop kom ik later in mijn betoog terug in antwoord op de vraag van de heer De Rouwe. Dat betekent niet automatisch dat je een en ander wat de accreditatie betreft wettelijk precies moet vastleggen. Daaraan zitten namelijk ook nog wel wat haken en ogen. In generieke zin, als lijn, is dat echter wel noodzakelijk. Dat geeft ook de commissie-Veerman helder aan.

Het voortgezet onderwijs en het mbo moeten ook meegenomen worden als het om de kwaliteit gaat. Ik meen dat de heer Dijkgraaf dat ook aangaf. Als het funderend onderwijs niet in orde is, kun je aan het hoger onderwijs sleutelen wat je wilt. Daar gaan wij ook naar kijken. Ik noem de pre-university colleges. Dat houdt in dat mensen die bijvoorbeeld een vwo-opleiding volgen, bij een aantal opleidingen kunnen kijken voordat zij een studiekeuze maken. Bij de uitwerking van het rapport van de commissie-Veerman, willen we daaraan invulling geven.

We moeten er ook voor zorgen dat de student op de juiste plaats terecht komt. Meerdere sprekers gaven aan dat uitval bestreden moet worden. 30% komt verkeerd terecht. We zullen dus ook nagaan hoe we moeten omgaan met intakegesprekken en matchinggesprekken. We houden daarbij ook rekening met termijnen. Als je op een goede wijze matchinggesprekken wilt voeren en selectie aan de poort daarbij mee wilt nemen, moet je dat niet op het allerlaatste moment doen. Wij kijken dus ook naar de termijnen waarbinnen men zich inschrijft of aanmeldt. Daar kan verschil tussen zitten. Daarbij speelt overigens ook iets mee wat in het voortgezet onderwijs voorligt. De minister is ten aanzien van het voortgezet onderwijs druk bezig om ervoor te zorgen dat de herexamens wat meer body krijgen. Studenten moeten echt de kans krijgen om in de periode na het eerste examen tot aan het herexamen een aantal inhoudelijke verbeteringen aan te brengen. Dat zorgt juist voor een druk naar achteren. De minister en ik zullen nagaan hoe we een en ander op een goede manier op elkaar kunnen aansluiten. Het punt dat de heer Van der Ham noemde, zien wij ook. Wij zullen daar bij de invulling nader naar kijken.

Bij intake- en matchinggesprekken hoort ook selectie aan de poort. Dat betekent niet: alleen maar op basis van cijfertjes. Het is niet zo dat het allemaal wel goed zal zijn als je met allemaal negens en tienen aankomt. Je moet ook – verschillende sprekers onder wie de heer De Rouwe hebben dit aangegeven – kijken naar zaken als motivatie. Instelling en student moeten samen toetsen of zij hetzelfde beeld bij de opleiding hebben. Waar wil ik als student eigenlijk naartoe? Hiertoe ligt een wetsvoorstel bij de Kamer waarin de eerste zaken op dit punt geregeld worden: Ruim baan voor talent. Ik zal ervoor zorgen dat de Kamer voor het einde van dit jaar de nota naar aanleiding van het verslag krijgt, opdat wij heel snel door kunnen met dit wetsvoorstel. De commissie-Veerman gaat nog een slagje verder. Wij zullen dus ook kijken naar de vraag hoe wij zaken met betrekking tot selectie aan de poort nader moeten invullen en of het nodig is om bijvoorbeeld rond trajecten waarbij sprake is van extreem hoge uitval – denk aan het traject mbo/propedeuse en havo/propedeuse naar het WO – aan de knoppen te gaan zitten. Ook deze zaken zullen wij meenemen in onze reactie op het rapport-Veerman.

De heer **Van der Ham** (D66): Dank aan de staatssecretaris voor een aantal toezeggingen, bijvoorbeeld over het vervroegen van de termijnen. Ik neem aan dat hij de suggesties letterlijk neemt. De staatssecretaris zei ook: wij nemen het hele rapport van de commissie-Veerman over. Dan neem ik dus aan dat hij ook de passage overneemt op pagina 6, derde kopje, bij het midden van de zin.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Nee.

De heer **Van der Ham** (D66): U weet wat daar staat?

Staatssecretaris **Zijlstra**: U doelt waarschijnlijk op een aantal intensiveringen?

De heer **Van der Ham** (D66): Ik zal het even voorlezen: «Zij stelt vast dat de ambities voor de toekomst niet samengaan met een ombuigingsopdracht voor het hoger onderwijs. Sterker nog, substantiële investeringen zijn absoluut noodzakelijk om de positie in de internationale concurrentiestrijd te behouden en te versterken.» Dat neemt de staatssecretaris dus ook over.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik gaf al aan dat het kabinet het rapport-Veerman zal uitvoeren. Dat betekent niet dat wij op alle punten letterlijk hetzelfde doen. Er zijn ook terreinen waarop wij zullen afwijken. In dezen wil ik de heer Van der Ham meegeven dat de intensiveringen er wel degelijk in zitten. Wij nemen niet voor niks een aantal maatregelen om er juist voor te zorgen dat wij op het gebied van kwaliteit, van hoger onderwijs, extra kunnen intensiveren. Denk aan kwaliteitsprogramma's. Dat betekent wel dat je dit geld ook moet vrijmaken. Immers, niemand zal gemist hebben dat op de financiële markten de nodige dingen loos zijn. Om ervoor te zorgen dat al die studenten die hier in de zaal zitten, niet worden geconfronteerd met een enorme overheidsschuld, zullen wij moeten bezuinigen. Dus heeft het kabinet ervoor gekozen om op het gebied van hoger onderwijs en onderwijs in brede zin in balans te blijven, en niet, zoals in Engeland, 42% op het budget voor hoger onderwijs te bezuinigen. Waar zaken beter kunnen in het onderwijsbudget, moeten wij zorgen voor verbeteringen. Het geld dat vrijkomt investeren wij in hetzelfde onderwijs. Dat is niet een grote pot geld extra, maar dat is in deze tijden van financiële crisis ook een onhaalbare kaart.

De heer **Van der Ham** (D66): Eerst zegt de staatssecretaris: wij nemen het hele rapport over. Vervolgens komen er heel veel nootjes en dingetjes in

de marge in de trant van «nee, op dat punt toch niet». Dat stelt mij wel teleur. Als de regering zegt dat zij tot de top vijf van de kenniseconomieën wil gaan behoren, wil ik de staatssecretaris vragen hoe hij dit dan gaat doen, terwijl alle instellingen die er verstand van hebben, de kennisinvesteringsagenda, zeggen: je moet dan heel veel hervormen à la Veerman, maar je moet ook extra investeren. Kan de staatssecretaris mij eens duidelijk maken – bij de plenaire behandeling van de onderwijsbegroting kon hij dat nog niet – hoe hij daar over vier of vijf jaar gaat komen?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik kom daar straks nog op, met permissie. Ik kan de heer Van der Ham nogmaals geruststellen dat het niet zo is dat je structurele hervormingen altijd gepaard moet laten gaan met een extra zak geld. Structurele hervormingen hebben te maken met het feit dat je aan bepaalde knoppen moet draaien die er nu nog niet zijn. Die moet je in het systeem inbouwen. Ik heb gewezen op selectie aan de poort, op social degree. Het kabinet zal er op dit punt voor zorgen dat die er komen. Het is ook zeer belangrijk bij de verdere differentiatie in het hoger onderwijs. De wijze waarop bepaalde instrumenten moeten worden ingebouwd, is geen kwestie van geld en het is te simpel om elke keer, op welk beleidsterrein dan ook, alleen maar kwaliteit en veranderingen af te meten aan het beschikbaar stellen van extra geld. Gezien de economische crisis zit de begroting voor het onderwijs van dit kabinet in grote lijnen op de nullijn en dat vind ik al een hele prestatie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): De staatssecretaris maakt zich een beetje kwetsbaar door eerst heel hard te zeggen dat hij het rapport-Veerman gaat uitvoeren en vervolgens te zeggen dat op dit punt niet te doen. De heer Van der Ham heeft gelijk dat het om het hoofdpunt gaat uit dat rapport. Zo kwam het ook in het nieuws na de economische crisis: investeren in hoger onderwijs moet nu vooropstaan. Er zijn verschillende berekeningen over hoeveel er precies wordt geïnvesteerd. Ik heb hier een notitie van de LSVb die ik onder het kopieerapparaat heb gevonden. Daarin staat dat er 220 mln. wordt bezuinigd. De staatssecretaris zegt dat er per saldo 10 mln. wordt bezuinigd op het hoger onderwijs. De bedragen verschillen, maar de overeenkomst is dat de staatssecretaris bezuinigt op hoger onderwijs. Erkent hij dat hij dit hoofdpunt van het rapport-Veerman niet uitvoert?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Met klem merk ik op dat het helemaal geen hoofdpunt van het rapport-Veerman is dat er een zak geld bij moet. Het hoofdpunt is – en dat gaat het kabinet uitvoeren – dat we in ons hoger onderwijsbestel een aantal fundamentele veranderingen moeten aanbrengen. De heer Klaver heeft dit terecht gezegd. Dit heeft te maken met de vraag of al die hogeronderwijsinstellingen, zowel hbo-instellingen als universiteiten, min of meer hetzelfde profiel moeten kiezen. De wens is om te differentiëren naar kennisgebieden en specialisaties, en om sterke punten aan te brengen, omdat er in dit land een goede basis is, maar we niet in staat zijn om individuele instellingen in de top 100, laat staan de top 20, van de wereld te krijgen. Daarvoor is dit soort maatregelen nodig. Ook voor kwaliteitsbekostiging is dit nodig. Dit zijn de kernpunten die het rapport-Veerman aangeeft. Die hebben niets te maken met een zak extra geld, want dat is de valkuil waar we in dit huis veel te vaak in trappen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik heb nog twee vragen c.q. opmerkingen. Ten eerste, kan de staatssecretaris op papier of helder in woorden uitleggen hoe zijn financiële berekening eruitziet? Ten tweede, ook al zou het volgens het rapport-Veerman geen hoofdpunt zijn dat er extra moet worden geïnvesteerd in hoger onderwijs, wat volgens mij wel zo is, dan nog is het in ieder geval een belangrijk punt. We hebben zojuist het citaat gehoord. De staatssecretaris kan dus niet volhouden dat hij het rapport-Veerman helemaal uitvoert. Hij kan dit argument beter intrekken.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Wij voeren het rapport-Veerman uit naar de geest van het rapport, namelijk door een structurele wijziging aan te brengen in de vormgeving van het hoger onderwijs. Wij doen dat niet met een pot geld erbij, omdat wij dat niet de essentie vinden van dat rapport.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Dat staat wel in het rapport.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het antwoord op de eerste vraag van de heer Van Dijk is dat met de maatregelen voor de langstudeerders 370 mln. wordt binnengehaald, met het leenstelsel voor de masterfase 20 mln., met de ov-kaart 30 mln., met onderzoeksinnovatie 90 mln., met de intensiteit van het hoger onderwijs en de kwaliteitsverbetering 230 mln., met het studentenvolume 180 mln. en met onderzoeksinnovatie 90 mln. Bij de laatste schuiven we tussen twee posten, de eerste geldstroom min en de tweede geldstroom plus, dus dat is geen bezuiniging. Ik begrijp dat de Kamer daarmee misschien in verwarring is geraakt, maar dat is niet aan de orde. Er staat 500 mln. in de plus en 510 mln. in de min; dat is het financiële plaatje.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Tijdens de bespreking van de onderwijsbe- groting in de plenaire zaal nam de minister mij mee naar de Tweede Wereldoorlog. De minister nam mij mee naar haar moeder. Zij zei precies hetzelfde als de staatssecretaris nu zegt, namelijk dat innovatie geen geld kost. Haar moeder gebruikte een jas wel zes keer voor alle broertjes en zusjes en wanneer die was afgedragen als jas, werd er een wiegje van gemaakt. Dat is creativiteit en daar is geen geld voor nodig. Als wij spreken over innovatie, had de moeder van de minister geld nodig gehad om een bedrijfje te kunnen beginnen om van die producten geld te maken. Dat is precies een probleem dat wij hier hebben. De kennis die wij hier opdoen en de creativiteit die er is, weten wij niet om te zetten in ondernemingen.

Mijn vraag betreft iets anders. De minister sprak zojuist over de strate- gische agenda. Ik hoop dat ik mij zo aan de spelregels houd ...

De **voorzitter**: Nou, op het randje. Maar creativiteit moet ook beloond worden.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Creativiteit kost geen geld, zoals zojuist werd geconstateerd.

Ik ben heel blij met de strategische agenda die de staatssecretaris gaat vormen, ook dat hij daarvoor de tijd neemt. Misschien heb ik het gemist, maar hij heeft niet gezegd dat hij hierbij samenwerkt met de minister van ELI. Gaat hij dat wel doen?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat gaat hij zeker doen. Laat vooropstaan dat een van de zaken die veel beter kunnen, de manier is waarop wij in staat zijn om de patenten en dergelijke die wij in veelvoud weten te genereren, om te zetten in bedrijfjes. De heer Klaver zei dat in eerste termijn al. Wij gaan daar meer op letten. Ik moet dat doen met de minister van ELI. Het zou heel gek zijn als de minister die verantwoordelijk is voor het algehele innovatiebeleid, niet samen met mij daarnaar kijkt. Wij moeten wel onderscheiden waar wij goed in zijn en waar wij dingen moeten verbe- teren. In Nederland zijn wij goed in het funderend onderzoek. Ik noem het gehele onderzoekstraject eigenlijk een pijplijn. Je begint met funderend onderzoek en aan het eind wil je dat er een product uit komt. In het eerste deel van de pijplijn doen wij het heel goed; daarin zijn wij nummer vier van de wereld. In het tweede deel van de pijplijn doen wij het niet goed genoeg. Wij doen het niet heel slecht, maar het moet absoluut beter bij het omzetten van patenten – «valoriseren» heet dat met een mooi woord – in bedrijfsmatigheid.

Wij zullen bekijken hoe wij een aantal concrete zaken kunnen verbeteren. Hoe kun je bijvoorbeeld bij universiteiten en kennisinstellingen ervoor zorgen dat patenten die, letterlijk, op de plank liggen, door beginnende bedrijfjes van studenten of door docenten die zaken willen opzetten, makkelijker ontsloten worden? Nu is er vaak nog een bureaucratische blokkade. Men wil wel iets ondernemen met patenten, maar vanwege allerlei eigendomsrechten gebeurt dat niet. Hoe kun je die barrières overwinnen? Daar willen wij naar kijken. Ik noem ook hoe wij omgaan met de tweede geldstroom NWO en KNAW. Het ministerie van OCW gaat natuurlijk kijken hoe je in de voorwaarden voor de verstrekking van gelden de valorisatie een zwaardere weging kunt geven. Ik wil wel voorkomen dat de overheid helemaal aan de knoppen gaat zitten. Het sterke van onderzoek is ook dat onderzoekers, door creatief te zijn, in een keer met oplossingen komen die zij in eerste instantie niet hadden voorzien en die ook niet in de onderzoeksopdracht stonden. De vorige week mocht ik twee koninklijke onderscheidingen uitreiken aan Nobelprijswinnaars – dat gebeurt je niet elk dag – die met de geldstroom van de NWO bezig waren met een onderzoek. Het grafeen dat zij uiteindelijk uitvonden, was niet het hoofddoel van het onderzoek. Het was een zijpad dat zij insloegen en daar kwam het uit voort. Dit is een heel exemplarisch voorbeeld van waar het goed gaat en waar het beter kan in Nederland. Funderend gaat het fantastisch, er komt een Nobelprijswinnende materie uit. Alleen doordat de valorisatie in Nederland niet goed genoeg is geregeld, zitten zij nu in Manchester. Daar willen wij iets aan doen, omdat de bedrijfsmatigheid die eruit voortkomt, ook in Nederland moet blijven. Wij gaan dat doen rond de patenten, in de randvoorwaarden en in de verstrekking van de gelden. Daarin zien wij de toegevoegde waarde, maar wij doen het met ELL.

De **voorzitter**: Heeft de staatssecretaris hiermee het grootste deel van zijn eerste termijn gedaan?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Nee, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan moet ik hem wel oproepen om zo mogelijk wat korter te antwoorden.

De heer Klaver heeft nog een tweede vraag.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik wil de staatssecretaris alleen danken voor zijn uitgebreide en enthousiasmerende antwoord. Ik denk dat de valorisatie niet zonder extra geld kan, maar ik kijk uit naar de uitwerking.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Komt er nog iets meer over de valorisatie of hebben wij dit punt nu gehad?

Staatssecretaris **Zijlstra**: In grote lijnen ben ik met valorisatie klaar.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Ik heb nog een motie, maar de indiening ervan zou ik graag voorkomen. Het gaat een mooi eind in de goede richting, maar er is nog een ander probleem dat niet benoemd is. Binnen de universitaire instellingen zijn nog lang niet alle onderzoekers in hun hoofden bezig met de vraag wat het zou kunnen betekenen. Om een simpel voorbeeld te geven: stel dat men een goed idee heeft dat men publiceert. Nog lang niet iedereen vraagt überhaupt een patent aan, terwijl het wel kan. Ab Osterhaus zegt altijd: eerst patenteren dan publiceren. Is de staatssecretaris in dat kader ook bereid om met de instellingen om tafel te gaan zitten en te bespreken hoe de prikkelstructuur zo ingericht kan worden, niet centraal geregeld en niet primair door OCW gestuurd, maar vooral door de instellingen zelf, dat die maximaal wordt benut?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ja. Is dat kort genoeg, voorzitter?

De **voorzitter**: Dat soort antwoorden hoor ik graag.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Misschien kan de staatssecretaris ook nog antwoord geven op mijn vraag daarover. Er zijn instellingen die al heel ver zijn met hun valorisatie. Ziet de staatssecretaris ook mogelijkheden om dat in de bekostiging te laten doorwerken als een instelling daar heel veel aandacht voor heeft?

Staatssecretaris **Zijlstra**: De eerste geldstroom is echt voor fundamenteel onderzoek en daar moeten we naar mijn mening wel kijken naar hetgeen de heer Dijkgraaf aangaf, maar niet allerlei randvoorwaarden aan de bekostiging vastknopen. Dat moet wel in de tweede geldstroom. Daar moet je ook kijken naar de valoriserende aspecten van een aanvraag, dat wil zeggen in hoeverre erover is nagedacht dat men een bepaald onderzoek uiteindelijk ook op de markt wil brengen. Ik ben bereid om dat te doen, maar we moeten ervoor oppassen dat de overheid niet tot achter de komma gaat sturen. Daarmee wordt namelijk de nieuwsgierigheid, de creativiteit die nodig is om tot de Nobelprijs te komen, weggenomen. Daar trek ik dus de grens.

De **voorzitter**: Ik zou de staatssecretaris graag zonder onderbrekingen zijn inleiding laten afronden.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik was met de uitwerking van Veerman bezig. Ik gaf aan dat we inderdaad overgaan tot de Associate Degree. Een punt dat we nog verder moeten uitwerken, is de vraag in hoeverre we de twee doelen die er nu aan vastzitten naast elkaar blijven zetten, namelijk de een-op-een doorstroming van de Associate Degree als instroom voor hbo/bachelor samen met het civiele effect, dus als einddiploma. Misschien moeten we er wel een keuze tussen maken. Binnenkort komt de evaluatie beschikbaar en aan de hand daarvan zullen we die keuze maken. Maar dat er een AD moet komen, staat voor ons vast.

We zullen ook de uitbreiding van de professionele masters aanpakken. In het hbo is er behoefte aan professionele masters. Dat is ook noodzakelijk om het hbo weer aantrekkelijker te maken voor vwo-studenten. Tien jaar geleden ging 20% van de vwo'ers naar het hbo; nu is het minder dan 10%. Dat vinden wij een verkeerde trend. Die trend moeten we echter niet omdraaien door een negatieve prikkel, maar wel door het hbo en de hbo-masters sterker te maken. Dat betekent ook dat in de studietijd in het hbo moet worden gedifferentieerd. Mbo, havo en vwo leveren allemaal studenten aan voor het hbo en ze springen allemaal door dezelfde hoepel. Ook daarvoor zullen we in de uitwerking van Veerman kijken hoe we daar kunnen differentiëren. Eind januari zullen wij door middel van een brief ook de knoop wat betreft de titulatuur doorhakken. De discussie heeft lang geduurd en op een gegeven moment moet het verlamme aspect in de discussie tussen hbo en universiteiten worden beslecht. Ik zal dat in deze brief doen.

Bij het academisch profiel van universiteiten komen we ook weer terug op het onderzoek waarover ik zojuist sprak. Een van de zaken die door Veerman wordt onderstreept, is het feit dat universiteiten weer op een aantal gebieden een sterkere verknoping van het onderzoeksdeel en het onderwijsdeel moeten bewerkstelligen. We zullen bezien hoe we dat moeten doen. Dat is nog best lastig, zeker gezien de soms grote instroomaantallen. Dat daarbij keuzes gemaakt moeten worden en dat daarbij ook sprake moet kunnen zijn van selectie aan de poort, staat voor mij buiten kijf.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Ik heb een vraag over onderwijs en onderzoek. Volgens mij zou het ideaal moeten zijn dat elke wetenschappelijke onderzoeker ook goed onderwijs geeft en andersom. Is dat wat de staatssecretaris in feite beoogt, namelijk dat een goede onderzoeker zijn onderzoek in feite ook gebruikt als input voor het onderwijs om de kwaliteit van dat onderwijs te benutten?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ja, dat is een van de zaken, maar wat er nog meer aan de hand is, is dat er zo veel studenten op bepaalde studierichtingen zitten dat het eigenlijk niet meer mogelijk is om die studenten mee te nemen in de onderzoekskant van het wetenschappelijk onderwijs. Als je een studierichting hebt met honderden studenten, zoals met name het geval is aan de alfa- en de gammakant, dan is het erg moeilijk om daar als hoogleraar of universitair docent iets van een onderzoekscomponent in te vlechten. Dan is het vaak college draaien en dat is het dan. Wat Veerman helder aangeeft en waarnaar wij bij de invulling willen kijken, is de vraag hoe je dat element kunt versterken. Het is niet voor niets het wetenschappelijk onderwijs. Dan moet die wetenschappelijke component er ook in zitten.

Onder anderen mevrouw Jadnanansing is ingegaan op de langstudeerders. De maatregel ten aanzien van de langstudeerders zullen wij in januari naar de Kamer sturen. Daarin zullen wij natuurlijk moeten kijken naar een aantal uitwerkingen. Ik heb alle signalen goed begrepen die deze Kamer heeft verzonden rond uitzonderingen. Maar hoe meer uitzonderingen, hoe moeilijker het in de uitvoering wordt. Ik kijk daar echter wel naar. Rond bijvoorbeeld gehandicapten gaan wij kijken of wij binnen de budgettaire kaders van het regeerakkoord een uitzondering kunnen maken analoog aan hoe het nu al geregeld is rond een extra jaar studiefinanciering voor gehandicapte studenten. Ik zal ook kijken in hoeverre wij rekening kunnen houden met specifieke situaties rond bètastudenten. Ik zal ook kijken in hoeverre wij rekening kunnen houden met de wijze waarop het bamastelsel is vormgegeven. Alleen, daarmee zijn wij nog bezig. Dus ik kan in allerlei hypothesen met u meegaan, maar ik kan u echter vandaag alleen toezeggen dat wij in de uitwerking naar dit soort zaken kijken. Dat laat onverlet dat het regeerakkoord op dat punt klip-en-klaar is en ik dus binnen dat regeerakkoord zal opereren. Dat betekent op 1 september 2011 invoering van een maatregel rond lang studeren, want de financiële afrekening vindt sowieso plaats.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Het is goed om te horen dat de staatssecretaris bezig is om de uitzonderingen te bekijken en dat hij ook zegt dat wanneer er te veel uitzonderingen zijn, afgezien wordt van de maatregel. Dat laatste is overigens een vrije interpretatie van mij. Hij heeft nu al genoemd de gehandicapten, de bètastudenten en de vormgeving van de bamastructuur. Dat vind ik spannend. Ik krijg hierop graag een toelichting. Wat ik zelf een heel gevoelig punt vind, zijn de studenten die bestuurswerk hebben gedaan. Dus de huidige gevallen. Ik vraag de staatssecretaris daarop in te gaan. De studenten die nu op het punt staan om onder deze regeling te vallen, worden daar echt zwaar door verrast en hebben zich daar niet op in kunnen stellen.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik blijf maar bij het antwoord dat ik net gaf. Wij kijken naar allerlei zaken en allerlei groepen, waarbij wij nagaan hoe ver je binnen de contouren van het regeerakkoord er invulling aan kan geven, ook binnen de contouren van uitvoerbaarheid. Wat betreft de situatie voor bestaande studenten is een en ander heel helder in het regeerakkoord aangegeven. Willen wij de 370 mln. die voor deze maatregel staat halen, welke maatregel wij dan per 1 september 2011 moeten invoeren om 1 januari 2012 te halen, dan betekent dat: onmiddellijke ingang voor

iedereen. Daar zit geen speelruimte in. Dus de maatregel zal op dat punt op die manier worden vormgegeven.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Dat laatste is heel helder. Nu zegt u gewoon waar het op neerkomt. Die 370 mln. moet en zal gehaald worden door het kabinet want dat is de bezuinigingsdoelstelling. Daarom heb ik in mijn eerste termijn gevraagd om ook naar andere zaken te kijken waarop je kunt bezuinigen. Welnu, dat is een hele politieke discussie. Ik zal de voorstellen afwachten. Wel heb ik nog de vraag of het juridisch allemaal wel mogelijk is om de huidige studenten hiermee te confronteren.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Naar onze inschatting is het antwoord op die vraag ja.

De heer **Van der Ham** (D66): U gaat er maar van uit dat die 370 mln. kan worden gehaald, maar u bent nu al bezig met een aantal uitzonderingen te formuleren. Terecht. Wij zien de plannen wel tegemoet. Maar dan wordt het nog veel moeilijker om die 370 mln. op deze manier te halen. Uw partij maar ook de andere coalitiepartijen zeggen de hele tijd: dit gaat over luie studenten en over zelf wat meer verantwoordelijkheid nemen. Stel je voor dat deze bezuiniging of deze inverteffecten op deze manier worden behaald. Dan slaat dat dus terug op de instellingen. Die moeten dan bezuinigen op de kwaliteit van het onderwijs. Dat kan toch niet uw bedoeling zijn?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik gaf al aan dat ik binnen de contouren, het financiële raamwerk van het regeerakkoord, zal kijken in hoeverre ik specifieke groepen nog kan bedienen. Dat is precies wat ik ga doen. De heer Van der Ham heeft groot gelijk als hij zegt: hoe meer groepen, hoe moeilijker het wordt. En dus zit daar ook mijn beperking. Ik wil daar welwillend naar kijken, maar daarbij is leidend dat wij het financiële kader waarmaken. Daar is dit kabinet ook aan begonnen en dat is ook de beperking bij wat ik kan doen voor specifieke groepen.

De heer **Van der Ham** (D66): De staatssecretaris zei eerder dat er helemaal niet zoveel wordt bezuinigd op het hoger onderwijs. Hij zei: het is maar 10 mln. Precies zoals de heer Jasper van Dijk zei: daar kun je nog wel een discussie over voeren. Maar die discussie wordt heel erg scherp als de staatssecretaris deze maatregel doorvoert. Het is maar de vraag of dit gaat lukken en als het lukt, dan is het maar heel beperkt en dan zal dit betaald moeten worden uit de normale middelen voor de universiteiten en de hogescholen. Dus dan bezuinigt de staatssecretaris nog veel meer op het hoger onderwijs. Kan hij garanderen dat deze bezuiniging niet ten koste gaat van de uitgaven voor het primaire proces in het onderwijs?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Willen wij in de kwaliteit van het hoger onderwijs kunnen investeren, dan zullen wij deze maatregelen ook moeten uitvoeren, omdat we daarmee dat geld vrijmaken. Dat is de systematiek die erin zit. Dat betekent niet dat dit geld extra wordt bezuinigd, zoals de heer Van der Ham aangeeft. Nee, deze systematiek is gekozen om het geld vrij te maken dat we vervolgens in de kwaliteit van het hoger onderwijs willen steken. Het is geen extra bezuiniging op welke wijze dan ook.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Een punt van orde. Ik heb de staatssecretaris gevraagd of hij kan garanderen dat het niet ten koste gaat van het primaire proces, dus van lessen aan universitaire studenten en hbo-studenten. Die vraag heb ik aan de staatssecretaris gesteld en ik vraag u om hem erop te wijzen dat hij die vraag moet beantwoorden.

De **voorzitter**: De staatssecretaris beantwoordt de vragen die zijn gesteld. Ik nodig hem uit om te bezien of hij dat in dit verband ook adequaat en efficiënt heeft gedaan.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Zoals de heer Van der Ham heel goed weet, garanties bestaan niet in dit leven. Laat helder zijn dat wij met deze maatregel juist geld vrij willen maken om de kwaliteit van het hoger onderwijs te verbeteren. Wanneer groepen studenten naar onze mening te lang over hun studie doen, waardoor onderwijsgeld niet op de meest doelmatige wijze wordt besteed, willen wij via deze maatregel het geld juist versterkt gericht op kwaliteit in het primaire proces besteden. Dus ik denk dat het wel eens de andere kant op kan gaan in plaats van dat het doembeeld van de heer Van der Ham bewaarheid wordt. Wij doen dit vooral om te zorgen dat wij die gerichte investeringen in de kwaliteit van het hoger onderwijs kunnen doen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik sprak in eerste termijn over allerlei uitzonderingen: voor de doorstroom van het hbo naar het wo, voor de lerarenopleidingen. Ik ga ze niet allemaal herhalen.

De **voorzitter**: Dat is niet de bedoeling.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Is de staatssecretaris bereid om te kijken naar alternatieve dekking? Ik begrijp dat hij de begroting sluitend moet houden, maar is hij bereid om daar met de coalitiepartners en uiteraard ook met de gedoogpartners naar te kijken? Ik heb daarvoor een voorstel gedaan in mijn eerste termijn.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dit is een interessante suggestie van de heer Klaver. Deze staatssecretaris voert gewoon de maatregel uit zoals deze in het regeerakkoord staat. Als de coalitieondersteunende partijen in al hun wijsheid besluiten om iets anders te doen, zal ik bekijken in hoeverre dat met elkaar te verenigen is en of daarmee de financiële kaders gehaald kunnen worden. Ik wil echter voorkomen dat wij straks in een situatie belanden waarin we te maken krijgen met extra investeringen terwijl daar geen dekking voor is, zodat we daarmee het financiële probleem op de rijksbegroting alleen maar groter maken. Bijna geen enkele maatregel is in beton gegoten. Er is altijd te spreken over betere alternatieven, maar dan op basis van een inhoudelijke discussie. Dat vereist, ook in dit geval, altijd dat de coalitieondersteunende partijen daar een mening over hebben.

De **voorzitter**: Nog een keer de heer Klaver, maar het moet wel kort, dames en heren.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Fijn dat staatssecretaris hiervoor zo open staat. Dat gesprek met de coalitiepartners zal ik zeker aangaan. Wil de staatssecretaris hierin ook zelf een wat voorttrekkende rol op zich nemen en samen met mij en de coalitiepartners kijken of wij eruit kunnen komen?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het antwoord op die vraag is nee, omdat ik deze maatregel een goede maatregel vind en dus invoer. Als de heer Klaver in een discussie in de Kamer met argumenten en alternatieven komt die ook ik beter vind en die door de coalitieondersteunende partijen en anderen worden gesteund... Ik zal niet beweren dat ik op alle gebieden de wijsheid in pacht heb, maar deze maatregel voer ik in omdat ik die een goede maatregel vind. Ik laat het aan de Kamer om eventuele alternatieven te ontwikkelen.

De **voorzitter**: Mooie korte antwoorden. Het woord is aan mevrouw Lucas.

Mevrouw **Lucas** (VVD): De «C + 1»-regeling komt nog naar de Kamer. Wil de staatssecretaris daarbij ook voor de bestuurders, de mensen die een bestuursjaar doen, kijken of er geen makkelijker manier is om dat te regelen, door bijvoorbeeld collegegeldvrij besturen mogelijk te maken? Deze studenten moeten nu collegegeld betalen, ook al zitten zij een jaar in een bestuur. Die verplichting is in de Whw geregeld. Als die eraf kan, als zij hun studie een jaar kunnen stilzetten, dan kost dat geen geld. Dan wordt er geen collegegeld betaald, niet door de student, maar ook niet door de overheid. Dan lopen zij geen vertraging op. Dat zou een redelijk simpele manier zijn om voor die groep een uitzondering te maken zonder dat dit geld kost. Kan de staatssecretaris dat meenemen in zijn voorstel aan de Kamer?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Meenemen kan ik dat sowieso, maar ik geef in alle eerlijkheid aan dat er wel kosten aan zitten. Studenten maken gebruik van faciliteiten op de instellingen. Er is een ov-studentenkaart. Het is niet zo eenvoudig dat wij dit even op die manier kunnen doen. Dit valt binnen hetzelfde antwoord dat ik anderen heb gegeven: ik kijk in den brede, maar binnen de financiële kaders, naar de mogelijkheden.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Er ligt al een schitterend alternatief in termen van het bindend studieadvies dat de heer Van der Ham en ondergetekende promoten. Als blijkt dat dit voldoende effectief is, is de staatssecretaris dan bereid dit als alternatief te zien?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Als u daar een financiële berekening bij kunt leggen, kunnen wij gaan praten.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Financiële berekeningen zijn ...

Staatssecretaris **Zijlstra**: Daar zit precies de moeilijkheid omdat, voor zover wij kunnen inschatten, de motie-Van der Ham/Dijkgraaf een veel kleinere groep studenten betreft dan de maatregel langstudeerders. Ook dit bekijk ik binnen de financiële kaders die mij zijn meegegeven in het regeerakkoord.

De **voorzitter**: Wij gaan verder met de beantwoording van de vragen van mevrouw Jadnanansing. Dat doen wij zonder onderbreking, want wij gaan proberen een paar zaken te stroomlijnen.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Heel veel vragen zijn wel door meerdere leden gesteld.

De **voorzitter**: Ja, ja, dat komt allemaal goed straks.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Mevrouw Jadnanansing heeft ook over de tweede studie en te hoge collegegelden gesproken, evenals veel anderen. Er ligt over dat punt ook een amendement van de heer Van der Ham voor, alleen over de bètastudies. Het kabinet is van mening dat de overheid moet faciliteren dat studenten een bachelor- en een masterstudie kunnen volgen tegen wettelijk collegegeld. Alles wat een student meer wil doen, is een investering van die student in zijn of haar toekomst. Wij vinden het dan ook niet meer dan billijk dat de overheid daar de streep trekt. Dat hebben wij gedaan. Vervolgens kom je in het regiem van het instellingscollegegeld. Het is aan de instelling om te bepalen hoe hoog dat is. Wij grijpen daarop niet in omdat wij vinden dat de overheidsfacilitering stopt na een keer bachelor en een keer master. Dan moet de overheid niet gaan ingrijpen waar zij geen rol meer heeft. Volgens mij heb ik nu impliciet alles van mevrouw Jadnanansing besproken.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Ik heb nog een vraag aan de staatssecretaris. Mijn betoog ging er vooral over dat heel veel studenten niet weten waar zij aan toe zijn, dat zij worden geconfronteerd met enorm hoge collegegelden en studierechten die ineens € 9 000 schijnen te kosten. Ik wil graag dat daarin goede inzage kan worden verkregen, zodat wij weten wat de reële toerekeningskosten zijn en in hoeverre de instelling niet een soort melkkoe maakt van die studenten.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het instellingscollegegeld wordt bepaald door de instellingen, maar ik zeg wel toe dat ik bereid ben om, naar aanleiding van de signalen van de Kamer, aan de instellingen te vragen of zij helder en transparant aan de studenten kunnen laten weten wat het instellingscollegegeld is. Ik ga echter niet voor de instellingen bepalen hoe hoog het collegegeld moet zijn; het is niet voor niets instellingscollegegeld.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Volgens mij is de staatssecretaris nu iets te bescheiden. Er is wel degelijk een regeling die zegt dat een student die nog tijdens zijn eerste bachelor of master aan een tweede studie begint, wel tegen het wettelijk collegegeld kan studeren, in ieder geval de komende drie jaar. Steunt de staatssecretaris die maatregel? Is hij bereid om die regeling structureel te maken?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik moet de vraag wel goed begrijpen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Als je tijdens je eerste bachelor- of masterstudie aan een tweede studie begint, betaal je wel het wettelijk collegegeld. Dat is nu afgesproken binnen de instellingen. Wil de staatssecretaris dit blijvend ondersteunen?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat is een tijdelijke maatregel voor drie jaar. Wij zullen dan bezien hoe die uitwerkt. Ik neem nu geen voorschot op die situatie. Het verzoek van de heer Van Dijk heeft ook weer allerlei financiële implicaties. Ik kan dit dan ook niet toezeggen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Dus afrondend, de staatssecretaris staat ervoor dat het nu voor drie jaar is geregeld en daarna zullen wij bezien of de regeling moet worden voortgezet?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Nee, want dit wordt door de instellingen zelf geregeld. Ik zeg dus niets toe op dit punt. Na drie jaar wordt gekeken hoe het loopt. Hoe het dan verder gaat, zullen wij dan zien. Niet eerder en niet later.

Ik kom nu bij de vragen van mevrouw Lucas, maar ik heb daarvan al meerdere vragen beantwoord. Zij heeft gesproken over de pilots leerwinst. Voor die pilots was 8 mln. vrij gemaakt, maar dit bedrag is in het voorjaar wegbezuinigd door het vorige kabinet. Wij hebben daarvoor niet opnieuw geld ter beschikking gesteld. Ik kan dus geen pilots opzetten, want ik heb er geen geld voor. In het kader van de prestatiebeloning van docenten zullen wij ons echter ook buigen over de vraag hoe wij leerwinst daarvan onderdeel kunnen laten uitmaken. Misschien komen wij een heel eind op die manier, maar het geld voor de pilots leerwinst, zoals die in eerste instantie waren aangekondigd, is verdwenen. Ik kan dus helaas niets doen.

Mevrouw Lucas sprak over een bonussysteem voor excellente opleidingen eerder dan een nieuw bekostigingssysteem. Die hangen echt samen. Naar de mening van het kabinet moet het bekostigingssysteem kwaliteitsprikkel bevatten. De commissie-Veerman heeft dit ook opgemerkt. Wij moeten ervoor waken dat wij een soort alternatief stelsel opzetten naast het bestaande bekostigingssysteem. Wij zullen bij de

uitwerking van het bekostigingssysteem kwaliteitselementen inbouwen, maar het is moeilijk, zo niet onmogelijk om dat eerder te doen. Op haar vraag over de harde knip antwoord ik dat dit in Ruim baan voor talent zit. De nota naar aanleiding van het verslag zal nog voor het kerstreces aan de Kamer worden gezonden. Dan wordt ook de harde knip geregeld.

Zowel mevrouw Lucas als de heer De Rouwe sprak over scholarships. Ik vind dit een goed punt. Als werkgevers het belangrijk vinden dat studenten met bepaalde afstudeerrichtingen gestimuleerd worden om die studies te volgen, dan kan dat door middel van scholarships. Je ziet dit ook in andere landen gebeuren. Ik neem de suggestie over om het gesprek aan te gaan met de studentenorganisaties en de werkgevers over de vraag hoe wij zoiets kunnen vormgeven. Ik zal de Kamer melden wat dit gesprek heeft opgeleverd.

Mevrouw Lucas sprak over de Canadagelden. Laten we er niet omheen draaien: dat was natuurlijk een pijnlijke geschiedenis. Het zat in de enveloppenmiddelen. Die waren overigens 240 mln. groot en ze zijn dit voorjaar gesneuveld. Daarmee is de pijn niet alleen terechtgekomen bij deze specifieke opleidingen. Die 240 mln. duidt al aan dat op vele punten in de onderwijsbegroting pijn is geleden. In alle oprechtheid: ik kan dit nu niet een-twee-drie rechtdraaien. Ik kan wel kijken hoe dit probleem kan worden opgelost in de kantlijn van de uitwerking van de kwaliteitsimpuls van de extra intensiveringen in het onderwijs. Maar als ik ga schuiven in de huidige macroverdeling, vul ik het ene gat door een ander gat te creëren en dat lijkt mij geen goede zaak. Ik kan toezeggen dat dit probleem in de uitwerking zal worden meegenomen, maar wil nogmaals benadrukken dat dit probleem niet alleen voor deze specifieke universiteiten is opgetreden. Er is toen gewoon voor 240 mln. verdwenen. Er gingen dus wel meer dingen mis, zal ik maar zeggen.

Mevrouw Lucas gaf al antwoord op hoe het zit met studie en gehandicapten. Wordt daar fors op bezuinigd? Nee. Vanaf 2012 wordt de tijdelijke verhoging beëindigd van de subsidies die zijn verkregen voor een aantal projectmatige activiteiten. Die subsidies liepen al af in 2009 en mijn ambtsvoorganger besloot destijds om ze nog twee jaar te verlengen. Het gaat dus niet om een structurele subsidie. De tijdelijke subsidie houdt op. De structurele subsidie van – uit mijn hoofd – € 491 000 blijft gewoon doorlopen en die ziet u vanaf 2012 ook op die manier in de begroting staan. Het is dus niet de bezuiniging die men zag.

Mevrouw Lucas en de heer De Rouwe hadden het over de Fryske Akademy. Voorzitter, ik zal niet in het Fries gaan antwoorden.

De **voorzitter**: Dat mag wel.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat mag hier inderdaad officieel, maar ik weet niet of de notulisten daarmee erg gelukkig zouden zijn.

De **voorzitter**: Ze zeggen van niet.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Vele ambtsvoorgangers voor mij hebben afspraken gemaakt over de Fryske Akademy. Ook zijn brede afspraken gemaakt en zijn convenanten gesloten met de provincie Friesland. Onder andere 1,5 mln., geld dat op de rijksbegroting stond en voor de Fryske Akademy werd aangewend, is een-op-een overgezet naar de KNAW. De rijksoverheid is dus uit dit proces getreden. Die 1,5 mln. staat nog steeds op de KNAW-begroting. Men moet met dat bedrag, plus 9 ton van de provincie, de Fryske Akademy draaiend houden. Bij een goede bedrijfsvoering hoort dat daarmee ook de huisvesting wordt geregeld. Ik zie niet dat op enigerlei wijze sprake kan zijn van een terechte claim op het ministerie van OCW, in die zin dat het ministerie de 2,3 mln. aan

incidentele huisvestingskosten zou moeten dekken. Naar onze mening zit het in de 1,5 mln. die in 2001 is overgeheveld en daar moet men het mee doen.

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voorzitter. Ik ben blij met een aantal concrete toezeggingen van de staatssecretaris, maar heb nog wel een vraag over handicap+studie. De staatssecretaris stelde in zijn reactie dat gekeken zal worden of handicap+studie zich kan omvormen tot een expertisecentrum. Mijn concrete vraag aan de staatssecretaris was hoe dit zich verhoudt tot de teruggang naar de basissubsidie. Hij vraagt namelijk aan deze stichting om zich voor te bereiden op deze omvorming, maar dat moet dan wel tegen een gereduceerd tarief. Mijn vraag is of je dat kunt vragen aan die stichting.

Verder heb ik nog een vraag over de Fryske Akademy. Volgens berichten van de Fryske Akademy is er, in tegenstelling tot bij andere KNAW-instellingen, geen huisvestingscomponent opgenomen in de rijksbijdrage en zijn er in het convenant wel degelijk concrete afspraken gemaakt over investeringen als sluitstuk van het convenant waarover de staatssecretaris het heeft. Ik vraag hem daarom om nogmaals met de Fryske Akademy rond de tafel te gaan zitten en te bekijken of er sprake is van een misverstand.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Wij hebben het convenant erbij gepakt. Daarin wordt nergens gezegd dat huisvesting geldt als een specifieke uitzondering, waar incidenteel OCW-geld aan besteed moet worden. Wij hebben die 1,5 mln. overgezet. In wisselingen die er nadien zijn geweest met de Fryske Akademy en de provincie staat ook dat de financiële verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij hen ligt. Als de Fryske Akademy beschikt over gegevens die ik niet ken, moet zij die vooral overleggen, maar in het convenant is dat niet is afgesproken.

Gevraagd is hoe wij de stichting handicap + studie in de toekomst organiseren. Dat gaat verder dan de stichting, want wij gaan bijvoorbeeld bezien hoe die zaak bij instellingen kan worden vormgegeven. De stichting handicap + studie houdt daarom niet per definitie dezelfde subsidie. Wij bekijken vanuit de ideale situatie wat gelet op de toekomst de beste manier is om gehandicapte studenten te faciliteren. Dat staat los van de huidige projectsubsidies van wie dan ook. Handicap + studie heeft voor een aantal projectmatige zaken een verhoogde subsidie gekregen. Dat loopt nu af, zodat handicap + studie terugvalt naar de structurele subsidie. Het is een kenmerk van projectsubsidies dat zij niet structureel worden. Wij moeten in dit huis oppassen, nu wij als kabinet een aanzienlijke taakstelling op het gebied van subsidies hebben meegekregen, dat wij niet allerlei projectsubsidies structureel maken.

De heer Van Dijk voerde veel argumenten aan voor de langstudeerdersregeling. Helaas is geen van die argumenten dusdanig dat ik op grond daarvan zal besluiten om maar niet met een maatregel te komen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Niet eentje?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Nee, ik moet de heer Van Dijk teleurstellen. Hij was wel creatief, dat moet ik hem nageven, maar wij bekijken in bredere zin, zoals ik al een paar keer heb aangegeven, in hoeverre wij op een aantal gebieden toch iets kunnen doen.

De heer Van Dijk heeft ook gevraagd hoe lang de staatssecretaris studeerde. Ik heb zes en een halfjaar gedaan over twee studies, te weten commerciële economie aan de Hanzehogeschool en sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voor het wettelijk collegegeld?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ja. Officieel zou ik niet onder de langstudeerdersregeling zijn gevallen, gezien mijn studietijd, maar als dat wel het geval was geweest, had ik hier en daar misschien een paar maanden sneller kunnen lopen in mijn studietijd; ik ben daar eerlijk over. In die zin was die prikkel voor mij misschien wel goed geweest.

Op de tweede studie ben ik al ingegaan in antwoord op de vragen van mevrouw Jadnanansing.

De heer Van Dijk heeft gevraagd wat voor mij de bodem is voor herkansingen en instroommomenten. De harde knip zit in «Ruim baan voor talent». Daar is uitgebreid over gesproken met mijn ambtsvoorganger. De generieke lijn is dat instellingen zoveel mogelijk realistisch kijken naar het aanbieden van voldoende herkansingsmomenten en het aanbieden van goede instroommomenten. Daar moet echter wel body achter zitten. Voor heel kleine studies is het soms niet mogelijk om meer instroommomenten te hebben, omdat er te weinig studenten zijn om het studieprogramma goed te kunnen vullen. Ik kan daar dan geen percentage aan verbinden. Voor ongeveer 10% van de studies is het op inhoudelijke gronden buitengewoon moeilijk, zo niet onmogelijk, om daar invulling aan te kunnen geven. Dat accepteren wij.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Volgens mij zijn wij het erover eens dat wij de studenten zo goed mogelijk hoger onderwijs, een goede begeleiding en een soepele doorstroming willen bieden. De harde knip kan een belemmering vormen voor studenten die graag verder willen, maar misschien net een of twee vakken nog niet hebben. Zij worden hard tegengehouden door deze harde knip voor de master. De staatssecretaris zegt dat meer instroommomenten voor 10% van de studies niet gaat lukken. Moeten wij dan niet juist voor die groep studies kijken of wij bij de instroom soepel of flexibel kunnen zijn?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Op het gevaar af dat wij de discussie van vorig jaar over gaan doen: een harde knip is dus een harde knip. Je bent klaar met je bachelor of niet. De essentie van de harde knip is: ben je niet klaar, dan ben je niet klaar. Ik kan er heel veel woorden aan besteden, maar dat is wel de kern. Wij hebben overigens met de instellingen ruimhartig gezocht naar mogelijkheden als herkansingen en andere instroommomenten. Daarbij stuit je echter op de grenzen die ik zojuist heb aangegeven. De essentie van de harde knip is dus dat je klaar moet zijn met je vooropleiding, de bachelor, voordat je aan de master mag beginnen. Ik houd vast aan dit principe en ik zal daar dan ook van uitgaan in Ruim baan voor talent.

Op veel vragen van de heer De Rouwe ben ik inmiddels ingegaan, maar dat geldt niet voor de zes verbeterpunten die hij noemde. Hij stelt bijvoorbeeld voor om macrodoelmatigheid te relateren aan arbeidsmarkt-relevantie. Om te voorkomen dat wij terecht komen in een uitvoerige discussie over wat arbeidsmarktrelevant is, zeg ik tegen de heer De Rouwe dat in de door Veerman bepleite differentiatie de macrodoelmatigheid wat mij betreft opnieuw moet worden gedefinieerd. Dat zeg ik overigens ook tegen de heer Dijkgraaf. Daarbij zullen wij zeker oog hebben voor kwalitatieve elementen uit de profielen. Ik denk dat wij daarmee een heel eind zullen komen. Ik wijs er daarbij wel op dat ook Veerman niet duidelijk is over de vormgeving. Wij zullen het de komende tijd dus moeten uitdiepen.

De heer De Rouwe doet een voorstel voor hoogleraren en didactische vaardigheden. Het is al onze lijn dat hoogleraren meer bij het onderwijs moeten worden betrokken. Wij moeten echter wel voorkomen dat er geen plaats meer is voor heel goede hoogleraren, die vooral onderzoeker zijn. Dat laat onverlet dat de heer De Rouwe een punt heeft met zijn opmerking dat een hoogleraar in staat moet zijn om zijn kennis op een goede manier op studenten over te brengen. Dat is overigens de reden waarom

onderzoek en wetenschappelijk onderzoek met elkaar verbonden moeten zijn. Dat is immers de essentie van de universiteit. Ik ben het dus eens met de wens van de heer De Rouwe dat wij het moeten promoten als dat maar niet betekent dat het een absolute eis wordt.

Dat geldt overigens ook voor het punt van de heer De Rouwe dat er een minimumaantal contacturen moet worden vastgesteld. Dat ligt al bijna even ingewikkeld, want dat zou je per studie moeten regelen. Elke studie en elke opleiding is namelijk anders. Verder speelt de vraag hoe je zelfstudie moet waarderen ook een belangrijke rol, want dat is natuurlijk een belangrijk onderdeel van een hogere opleiding. In het begin van mijn betoog zei ik al dat het aantal contacturen in het hoger onderwijs, zeker in het hbo, omhoog moet. Dat onderstreep ik nog maar eens. Toen ik zelf een hbo-opleiding deed, had ik 32 contacturen in de week, maar nu moet je echt heel erg je best doen om een hbo te vinden waar dat nog gebeurt. In de kwaliteitsagenda van het kabinet zit dus wel degelijk deze component, namelijk dat het aantal contacturen omhoog moet. De heer Van der Ham heeft twee amendementen ingediend die ik gemakshalve maar bèta-amendementen noem. In zijn eerste bèta-amendement regelt hij een meerjarige bètaopleiding. Dergelijke opleidingen bestaan echter al. Het is mij dan ook niet helemaal duidelijk wat de heer Van der Ham op het oog heeft. Meerjarige masters voor bètaopleidingen bestaan al, wat de reden is dat sommige bètaopleidingen langer duren dan een alfaopleiding. Misschien dat de heer Van der Ham een nadere duiding aan zijn amendement kan geven, want mij is het op dit moment niet helemaal duidelijk waar hij naartoe wil. Het amendement van de heer Van der Ham op stuk nr. 54 over de digitale topschool stelt mij toch wel voor een probleem. Wij hebben de onderwijsbegroting namelijk al behandeld. Vandaag bespreken wij in een wetgevingsoverleg het hoger onderwijs, maar dat weerhoudt hem er dus niet van om zijn amendement te dekken met geld dat hij weghaalt uit het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs. Het ware handiger geweest om dit amendement rond de begrotingsbehandeling in te dienen, want dan had de minister erop kunnen reageren. Ik zeg de heer Van der Ham toe dat wij schriftelijk zullen reageren op zijn amendement. Dat lijkt mij de beste weg, aangezien het wel middelen van de minister betreft.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik vind dat natuurlijk heel prettig, maar het idee dat wij pas in december gaan stemmen over alle begrotingen heeft alles te maken met de mogelijkheid om tijdens de rit in elkaars begrotingen te amenderen. Ik heb bijvoorbeeld ook geamendeerd op de EZ-begroting en op de VWS-begroting met mijn amendementen. Dat staat de Kamer vrij. U doet een vingerwijzing in mijn richting, maar dat is nu eenmaal de verhouding die u hebt met een Kamer die begrotingsrecht heeft.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik wil dat begrotingsrecht ook op geen enkele wijze aantasten. Ik corrigeer u echter wel vanuit mijn ervaring in de Kamer. De afspraken zijn helder. Bij de algemene politieke beschouwingen of de daaropvolgende financiële beschouwingen is het mogelijk om tussen de begrotingen van de verschillende ministeries te schuiven. Daarna kan er binnen de begrotingen van ministeries worden geschoven. U doet dat binnen de begroting van het ministerie van OCW. Ik noem dit argument daarom niet om dit amendement te blokkeren. Ik doe dat wel bij de amendementen waarmee beoogd wordt om bij EL&I en VWS geld vandaan te halen. Dat is in strijd met de regels die wij met elkaar hebben afgesproken.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter, met uw permissie zeg ik daarover: dat klopt niet. Wij hebben alle recht om buiten de algemene politieke beschouwingen en de algemene financiële beschouwingen te

amenderen. Dat is het goed recht van de Kamer. Als het gaat om heel grote amenderingen, om honderden miljoenen, dan is het logisch om die te doen bij de financiële beschouwingen. Daarover gaat het nu niet; het gaat nu om kleinere bedragen. De Kamer heeft evenwel volstrekt het recht om dat tot december, wanneer wij erover gaan stemmen, te doen. Er is geen enkele regel waarop de staatssecretaris zich kan beroepen. Ik vraag u, voorzitter, om dat te bevestigen.

De **voorzitter**: Voor zover ik dat kan, moet ik bevestigen wat de heer Van der Ham zegt: die ruimte is er wel. Dat laat onverlet dat de staatssecretaris zijn opvattingen over het amendement kan geven.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het recht bestaat, dat klopt. Ik geef slechts aan wat de algehele werkafpraak is. De heer Van der Ham heeft echter altijd recht om gebruik te maken van zijn budgetrecht. Daarvoor is hij Kamerlid. Ik ga door met de amendementen. De heer Van der Ham heeft ook een amendement ingediend over het Rubiconprogramma. Dat is gedekt uit gelden die wij uit Europa hebben gehaald. Het NWO heeft een alternatieve dekking gevonden in Europese onderzoeksgelden. Ik stel dan ook voor om dat niet via de Nederlandse begroting te dekken omdat dat al met Europese gelden is gerealiseerd.

Ik kom op het amendement op stuk nr. 57. Ik moet even proberen te doorgronden waarover dat gaat. Dat betreft tweede studies voor de bètaopleiding. De dekking daarvan is ondeugdelijk. Er wordt 2 mln. gedekt uit het geld voor de openbestelexperimenten. Dat geld ligt vast. Daarnaast wordt verwezen naar 6 mln. voor het sectorplan hoger onderwijs. Dat zijn ook bètagelden, dus dan zou de ene post met de andere worden gedekt. Voor het Kennisnet geldt hetzelfde als waarop ik net wees want dat betreft het primair en voortgezet onderwijs. Het is handig als de minister daarover een ei kan leggen. Omdat een deel van de dekking al niet klopt, ontraad ik het amendement, tenzij de heer Van der Ham met andere dekkingen komt. Dan spreken wij verder over de inhoud.

De **voorzitter**: Aangezien wij toch een brief krijgen van de staatssecretaris, waarin hij het standpunt van de minister weergeeft, verzoek ik hem om ook op dit punt het standpunt van de minister mee te nemen. Dat helpt de heer Van der Ham bij het beoordelen van verdere gangen rond het amendement.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat zal ik doen. Het lijkt mij sowieso voor de helderheid handig om bij alle amendementen kort schriftelijk aan te geven wat het oordeel van de regering is. Dan heeft iedereen in de Kamer helder wat het oordeel van het kabinet is en wat de reden is voor dat oordeel.

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Op het punt van die openbestelgelden kregen wij de indruk van onze ondersteuning dat die nog besteedbaar waren. Als dat niet het geval is, dan zoeken wij nog even een andere dekking voor die 2 mln. De andere argumenten zijn politiek; je kunt natuurlijk schuiven, ook in de begroting voor het hoger onderwijs. Dit is de keuze die wij daarin maken.

Ik heb mij niet gerealiseerd dat de Rubicongelden al gedekt zijn. Dat amendement wil ik natuurlijk terugtrekken. Dat is voor mij echt nieuws. Ik dacht dat dat nog niet geregeld was.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ook dat komt gewoon terug in de schriftelijke beantwoording.

De **voorzitter**: Ik wil dit voor het verslag helder hebben. Trekt u uw amendement inzake de Rubicongelden nu in, mijnheer Van der Ham?

De heer **Van der Ham** (D66): De staatssecretaris stelt dat hij nog zal toelichten hoe de dekking nu is. Ik wil even kijken of die inderdaad voldoende is. Als die voldoende is, zal ik mijn amendement op een later moment intrekken.

De **voorzitter**: De staatssecretaris vervolgt zijn afrondende betoog.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Voorzitter. De heer Van der Ham ging in op de TU Delft. Ik moet terughoudend zijn, omdat er een beroepsprocedure loopt in deze kwestie. Ik kan er het volgende over zeggen. We hebben 25 mln. ter beschikking gesteld voor nieuwbouw, voor een architectonische icoon. Nieuwbouw is volgens mij toch iets anders dan het renoveren van een bestaand gebouw. Als er geld ter beschikking is gesteld voor iets waar het niet voor gebruikt wordt, dan geldt de overheidsbrede regel: geld dat niet besteed wordt aan zaken waarvoor het is uitgekeerd, vorderen wij terug. Dat is in dit geval ook gebeurd.

Dan kom ik op de kennismigranten. Ik wil de heer Van der Ham vragen om in tweede termijn wat verder uit te diepen hoe hij dat verdienmodel in gedachten heeft en wat wij precies voor onderzoek moeten gaan doen om het vorm te geven. Ik zit eerlijk gezegd niet te wachten op allerlei onderzoeken. Het kabinet heeft zich voorgenomen om er zorg voor te dragen dat kennismigranten dit land ook voor een studie goed in kunnen. We zijn voor een zeer restrictief beleid voor mensen die hier kansarm zijn, die geen kans hebben op de Nederlandse arbeidsmarkt of in het Nederlandse onderwijs. De andere kant op, echter, waar we kennis kunnen binnenhalen in studies dan wel in bedrijfsmatigheid, willen wij dat graag. Daar valt dat in en ik heb niet de neiging om daar een onderzoek over in te stellen, omdat de basishouding gewoon al is dat we dit gaan doen.

De heer **Van der Ham** (D66): Ik wees op een artikel in The Economist waarin wordt berekend wat het voor Engeland en Amerika doet. Het levert er 39 mld. op dat mensen uit andere landen daar komen studeren. Nu zijn dat natuurlijk wel wat grotere landen. Universiteiten en hogescholen hebben daar veel aan om hun verdienmodel te verbeteren. Dat is echt een mooie inkomstenbron. In Nederland scoren we laag bij het aantrekken van buitenlandse studenten. Mijn vraag is wat het voor de Nederlandse economie, maar ook voor dit soort instellingen, zou kunnen opleveren als we daar nog wat extra beleid op zouden zetten. Ik wil dus geen uitputtend onderzoek naar de vraag of wij daar voorstander van zijn. Het gaat om de vraag hoe we meer studenten kunnen aantrekken. Er wordt al heel veel in het Engels gegeven op onze hogescholen en universiteiten. Dat biedt enorme kansen, zeker nu de groeiende markt van internationale studenten steeds manifester wordt.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het algehele beleid van de regering is om kennismigratie te faciliteren. Daarmee voldoen we feitelijk aan wat u aangeeft. Ik heb eerlijk gezegd geen behoefte om nu weer ambtenaren, laat staan externe partijen, te laten onderzoeken in hoeverre we bepaalde dingen extra kunnen doen. Over de basishouding zijn wij het eens en dat gaan we dus ook doen. Hopelijk kunnen we daarmee het verdienmodel waarmaken dat de heer Van der Ham ziet. We vinden het sowieso voor de kwaliteit van het Nederlands hoger onderwijs en het onderzoek nodig om deze mensen in dit land te laten instromen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik had hier ook een vraag over gesteld, iets specifieker nog. Misschien dat de staatssecretaris daarop kan ingaan. Ik vroeg hem of hij in ieder geval wilde proberen te handhaven dat wij in de top drie blijven van de meest interessante landen voor kennismigranten. Ik had daar ook een kanttekening bij, namelijk dat kennismigranten niet alleen hier naartoe komen, omdat ze Nederland gemakkelijk in komen,

maar dat dit ook te maken heeft met het klimaat waarin ze belanden. Ik doel op het politieke klimaat, waarop we allemaal invloed hebben, maar ook op het culturele klimaat. Hoe kijkt de staatssecretaris naar het algemene klimaat?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Voorzitter. Ik zou graag willen dat het politieke klimaat in Nederland beter werd, doordat er nog veel meer mensen op een bepaalde partij zouden gaan stemmen, maar dat valt buiten het regeringsbeleid. Even serieus: het kabinet zal zich met zijn beleid maximaal inspannen om dit land aantrekkelijk te houden voor kennismigranten. Dat zijn meestal mensen die hier tijdelijk komen. «Migrant» is in dit geval eigenlijk een verkeerd woord. Er zijn ook allerlei zaken waar dit kabinet geen invloed op heeft. Dat wil ik ook graag zo houden. In zaken waarop wij wel invloed hebben, zullen wij onze inspanningen niet nalaten, maar ik wil tegen de heer Klaver zeggen dat wij niet gaan over zaken zoals wat hij omschrijft als «het klimaat», wat dat dan ook moge zijn. Daar gaat de maatschappij in bredere zin over. De overheid moet zich beperken tot de zaken waar ze over gaat.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik had het over het klimaat in het algemeen, maar één punt stipte ik aan. Dat was de cultuur. Juist het rijke cultuurleven hier in Nederland, met bijvoorbeeld prachtige orkesten, maakt dit land heel aantrekkelijk. Als ik goed ben geïnformeerd – maar anders moet u mij corrigeren – hebt u daar wel invloed op.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ja, daar heb ik wel invloed op. Ik nodig de heer Klaver van harte uit om op 13 december deel te nemen aan het WGO over cultuur. Dan kunnen wij daar nog eens diepgravend over doordebatteren.

De heer **Klaver** (GroenLinks): In ieder geval ben ik vakkundig opzijgezet.

Staatssecretaris **Zijlstra**: De heer Beertema ging in op het hbo en Inholland. Daarover hebben wij uitgebreid gedebatteerd. Ook omwille van de tijd zou ik de heer Beertema willen verwijzen naar de Handelingen van het AO van vorige week. Ik herhaal wel één opmerking die ik ook vorige week heb gemaakt. In dit land is gelukkig iedereen onschuldig totdat het tegendeel is bewezen. Dat wil ik ook vandaag zeggen. Wij moeten niet mensen gaan veroordelen op basis van geruchten en signalen. Daarom is er ook een onderzoek. Dat onderzoek is diepgravend. Aan de hand daarvan zullen wij maatregelen nemen. Dan gaat het ook, met een bruggetje naar wat de heer Beertema aangaf, over de vraag in hoeverre wij toe moeten naar eindtermen en examinering in het hbo. Daar ben ik nu nog niet aan toe, maar wij wachten het onderzoek van de inspectie af naar de bredere situatie in het hbo en het hoger onderwijs in het algemeen. Als er dan maatregelen moeten worden genomen om gaten te dichten die wij zien in de bewaking van de kwaliteit, zal ik die nemen. Nu is dit wel ongeveer de meest extreme maatregel die je kunt nemen, maar ik sluit niets uit; ook deze maatregel niet. Alleen mag ik hopen dat het niet nodig is, laat ik het zo zeggen, want de complexiteit is wel heel groot. Dat gaf de heer Dijkgraaf ook bij interruptie aan. Vanuit de taak die de overheid, zelfs grondwettelijk, heeft om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken, zal ik naar aanleiding van het rapport van de inspectie bekijken wat er nodig is. Dat geldt ook voor het wettelijk kunnen ingrijpen bij onderwijsinstellingen. Daarover hebben wij ook gediscussieerd. Er is in de Kamer brede bereidheid om daarnaar te kijken, maar alleen als dat noodzakelijk is. Dat geldt ook voor deze staatssecretaris.

De heer Klaver zei dat ik zijn generatie in de steek laat. Dat doen wij dus juist niet. De heer Klaver is alweer een generatie verder, maar als wij mijn generatie, die van de heer Klaver en de generaties na ons in de steek lieten, zouden wij op dit moment vooral vrolijk doorgaan met een

rijksbegroting die inhoudt dat wij leven op grote voet. Dat is de belangrijkste opdracht van dit kabinet: zorgen dat toekomstige generaties niet meer belast worden met schulden die zich opstapelen, met rente die elk jaar moet worden betaald. Die rente is net zoveel als het hele primair en voortgezet onderwijs bij elkaar. Dat geeft wel aan hoe kwalijk die staatsschuld op langere termijn is. Daar gaan wij dus iets aan doen. Dat doen wij juist om mijn generatie, die van de heer Klaver en alle komende generaties niet in de steek te laten.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Volgens mij betwist niemand dat de staatsschuld moet worden teruggebracht. Het gaat trouwens niet alleen om het begrotingstekort in 2015, maar vooral om het houdbaarheidstekort. Dan kijken wij naar de overheidsfinanciën op de langere termijn. Dit zeg ik zonder hiervan algemene beschouwingen te willen maken. Het gaat niet om de vraag of wij moeten bezuinigen. Het gaat erom op welke manier je die bezuinigingen invult en wie ze uiteindelijk betaalt. Als ik kijk naar de maatregelen die worden genomen, zie ik dat de klappen vallen bij onderwijs. Dan zie ik dat de AOW-leeftijd zeer geleidelijk wordt verhoogd, waardoor daar veel minder wordt gehaald dan er te halen valt. Dan zie ik dat de hypotheekrenteaftrek niet wordt aangepakt. Niemand van de studenten hier, of heel weinig van hen, zal een huis hebben.

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **Klaver** (GroenLinks): Sorry voorzitter, nu doe ik het weer, maar deze staatssecretaris weet mij hier echt te raken, omdat hij zegt dat wij dit echt doen voor onze generatie. Het gebeurt niet, want de vraag is niet of wij moeten bezuinigen maar wie de rekening betaalt en dat zijn wij.

De **voorzitter**: Dat was een stelling. De staatssecretaris vervolgt zijn betoog.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik heb zoveel vertrouwen in de studenten en in hun talanten voor de toekomst dat ik ervan uitga dat zij in de toekomst wel een huis zullen hebben. Maar we moeten de rijksbegroting op orde brengen. Dat doen we door veel vergaande maatregelen te nemen en ook door feitelijk niet op onderwijs te bezuinigen. Dat is namelijk, als je naar de lijn kijkt, de situatie. We investeren dan dus wel degelijk in toekomstige generaties. Ook zorgen we ervoor dat die toekomstige generaties niet worden belast met allerlei extra schulden. Dat noem ik dus inderdaad ervoor waken dat onze generatie en volgende generaties de rekening betalen.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Mijn fractievoorzitter sprak laatst over fact free politics. Ik hoor steeds cijfers over tafel gaan en er wordt gevraagd of er wel of niet op onderwijs bezuinigd wordt. Iedereen hanteert zijn eigen cijfers. Wat mij betreft wordt er wel bezuinigd, want ik neem bijvoorbeeld de lerarsalarissen mee in het onderwijspakket. Wie spreekt er nu de waarheid, de staatssecretaris of heel veel aanwezige Kamerleden? Hoe krijgen we hierover duidelijkheid voor alle mensen? Dat is echt een oprechte vraag van een nieuweling.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Als iemand die iets langer meeloopt, kan ik u het volgende zeggen: You have lies, damn lies and statistics. Daarmee zullen we in dit soort debatten helaas regelmatig te maken hebben. Ik geef helder aan hoe bezuinigingen en intensiveringen volgens dit kabinet neervallen. Dat u en anderen daaraan misschien een andere kleuring geven, kan ik niet helpen. Ik ga uit van de begroting en datgene wat voorligt. Dat vind ik leidend. We kunnen heel lange beschouwingen

houden over welke cijfers hier en daar gebruikt worden, maar ik ga uit van de begrotingscijfers.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Klaver. Ik geef u geen toestemming om nogmaals te interrumperen. U hebt al twee keer geïnterrupteerd. De heer Dijkgraaf heeft ook recht op een antwoord.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Voorzitter. Ik heb alleen nog de green deal. Bedoelt de heer Klaver daarmee de passage in het regeerakkoord over energie? Voorzitter, ik weet dat het gevaarlijk is om een vraag te stellen.

De **voorzitter**: Ja, ik weet niet of ik dat wel moet toestaan.

De heer **Klaver** (GroenLinks): De green deal betreft de overeenkomst die wij gaan sluiten met energiebedrijven om naar een andere energievoorziening te gaan. Dit gaat over studenten, bijvoorbeeld over studenten in Delft die wij in Nederland willen houden. Je ziet dat er veel vertrekken naar het buitenland, met alle kennis die zij opdoen. Wij moeten ervoor zorgen dat alles wat zij hier ontwikkelen, in Nederland blijft.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dit kabinet wil bezien – daar valt dit ook onder – hoe wij maximaal kunnen aansluiten bij het achtste kaderprogramma dat nu wordt vormgegeven in Europa. In Europa wordt een aantal maatschappelijk relevante thema's gekozen, zoals energie en klimaat, healthy aging, dus gezond en actief ouder worden en zaken rondom voedselveiligheid en dergelijke. In de uitwerking van «Veerman» en in de uitwerking van ons wetenschapsbeleid willen wij hier maximaal bij aansluiten om ervoor te zorgen dat onderzoekers op dit soort kerngebieden in dit land behouden blijven. Wat mij betreft moet de wens van de heer Klaver en hetgeen wij op dit gebied aan het doen zijn naadloos op elkaar kunnen aansluiten.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Klopt het dat de staatssecretaris het heel belangrijk vindt om kennis in Nederland te behouden, ook op het gebied van duurzame energie? Is dat voor hem een prioriteit?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik gaf al aan dat in Europa verscheidene maatschappelijk relevante zaken worden neergelegd. Daar willen wij zo veel mogelijk bij aansluiten, niet alleen op deze maar ook op andere punten. Wat duurzame energie betreft – dan val ik even in mijn rol van oud-energiewoordvoerder – kan ik de heer Klaver meegeven dat alle partijen in deze Kamer hier voorstander van zijn, om verschillende redenen. Fossiele energie is eindig. Dus is het vanuit politieke logica bijzonder verstandig om een verduurzaming van je energiehuishouding teweeg te brengen. Maar laten wij die discussie niet in deze commissie voeren.

De **voorzitter**: Nee, wij zijn nu bij de beantwoording van de vragen van de heer Dijkgraaf.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik ga verder, maar niet nadat ik de heer Klaver heb toegezegd dat ik graag kijk hoe wij het oordeel van afgestudeerden kunnen meenemen in het beoordelen van kwaliteit. De heer Dijkgraaf vraagt naar het aantal masterdocenten in het hbo. Die ambitie heeft deze staatssecretaris, dat aantal moet omhoog. Daar zijn afspraken over gemaakt. In 2014 gaan wij naar 70%. In Europa is dat overigens 80%. Wij gaan hier op volle kracht mee door, maar wij komen van 50%. Dat is te laag. Ik durf niet te zeggen dat wij aan het einde van deze kabinetsperiode al op 80% zitten, maar wij gaan wel op volle kracht die 70% in 2014 nastreven. Daarna moeten wij doorgroeien. In die zin kom ik de heer Dijkgraaf graag tegemoet.

Wat de studiefinanciering betreft, die is aan herziening toe. Wij gaan dit integraal doen in het licht van de uitwerking van een masterfaseleensysteem, een langstudeerdersmaatregel, alle zaken met betrekking tot «Veerman». Inderdaad is de studiefinanciering achterhaald.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Volgens mij heeft de staatssecretaris al vier van de vijf moties voorkomen. Als dat bij de vijfde ook nog lukt, zou dat mooi zijn. Ten aanzien van de tweede studie hebben wij wel even de dure maatregelen bediscussieerd, maar er zijn ook maatregelen die op zich geen geld hoeven kosten. Ik heb het bijvoorbeeld over de prikkel dat studenten hun eerste studie nog niet afronden omdat zij alleen dan in aanmerking komen voor een tweede studie. Ik wil de staatssecretaris verzoeken om dergelijke perverse prikkels eruit te halen.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik kan er dan geen motie mee voorkomen, maar ik moet hier in tweede termijn op terug komen.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Dat is mooi, dan kan ik in ieder geval nog een motie indienen en vervolgens misschien weer intrekken.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat zou ik u niet willen ontzeggen.

De **voorzitter**: Wij zijn gekomen aan het eind van de eerste termijn van de staatssecretaris. De heer Klaver verzoekt om twee minuten schorsing. Ik meld alvast dat eventuele moties in tweede termijn wel bij de spreektijd horen. Ik zeg dit even voor de zekerheid, opdat men niet denkt: ik heb mijn drie minuten gebruikt, nu mijn moties nog.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Jadnanansing** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor het antwoord dat hij prioriteit zal geven aan de aanpak van de hoge uitval, omdat hij die zeer belangrijk vindt. Ik dank hem ook voor de toezegging dat hij naar de collegegelden zal kijken en om transparantie zal vragen over de hoogte. Ik vind het erg jammer dat wij hem niet op andere gedachten hebben kunnen brengen over de langstudeerders, daarom dien ik drie moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat mogelijk de beleidsterreinen onderzoek en wetenschap worden ondergebracht bij het ministerie van ELI in plaats van het ministerie van OCW;

overwegende dat daarmee de logische en doorlopende lijnen tussen het hoger onderwijs en de wetenschaps- en onderzoeksagenda worden doorsneden;

overwegende dat onderzoek op onderwijsinstellingen niet primair economisch gedreven hoeft te zijn;

van mening dat dit in strijd is met de aanbevelingen die de commissie-Veerman doet inzake hoger onderwijs en wetenschap;

verzoekt de regering, de beleidsterreinen onderzoek en wetenschap onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te houden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 58 (32500-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het kabinet langstudeerders een hoger collegegeld in de afrondende fase van hun studie wil laten betalen;

constaterende dat hier sprake is van een verhoging van het collegegeld met € 3000 voor studenten en een korting van € 6 000 voor instellingen per langer doorstuderende student;

overwegende dat dit een harde financiële klap is voor studenten die de nominale duur van hun studie overschrijden, hierdoor in veel gevallen hun studie niet kunnen afronden of gedwongen tegen hoge extra kosten aankijken;

van mening dat deze maatregel de toegankelijkheid van het hoger onderwijs beperkt en doorstroming zal ontmoedigen;

verzoekt de regering, van het verhoogde collegegeld voor langstudeerders af te zien en begin 2011 in overleg met de Kamer met alternatieve dekkingsvoorstellen te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing, Jasper van Dijk en Klaver. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 59 (32500-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de pilots met studiekeuzegesprekken die voormalig minister Plasterk in de vorm van intakegesprekken heeft geïnitieerd om de studie-uitval tegen te gaan, blijken bij te dragen aan de vermindering van de studie-uitval;

voorts constaterende dat niettemin het aantal studenten dat zijn studie staakt of veel te lang doet over zijn studie nog altijd veel te hoog ligt;

verzoekt de regering, met de instellingen voor hoger onderwijs in overleg te treden om het studiekeuzegesprek aan de start van de studie standaard

in te voeren en regelmatig te laten plaatsvinden in de verdere studieloopbaan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jadnanansing, Jasper van Dijk en Klaver. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 60 (32500-VIII).

Mevrouw **Lucas** (VVD): Voorzitter. Ik denk dat de discussie vandaag in het teken heeft gestaan van zoet en zuur. Ik ben blij dat de staatssecretaris het zoet, het investeren in kwaliteit, helder en wervend heeft geschetst; dit is het toekomstperspectief waar we naartoe werken. Ik heb vertrouwen in de uitwerking van het rapport-Veerman, die in januari naar ons toekomt. Er is een aantal concrete toezeggingen gedaan over selectie aan de poort, de social degrees en meer hbo-masters. Het punt over de leerwinst vind ik zeer belangrijk. Ik zal daarop in januari terugkomen als we het rapport-Veerman behandelen.

Het zuur is er ook. Daarvoor stonden vandaag heel veel studenten buiten. Wij wachten in dat opzicht het voorstel van het kabinet af en zullen daarover praten. We moeten ons realiseren dat zoet en zuur in dezen bij elkaar horen. We kunnen het rapport-Veerman alleen uitvoeren als we weten om te buigen. De ombuigingen moeten leiden tot meer kwaliteit in het onderwijs. Dit betekent dat we de komende jaren creatief moeten zijn. De studenten moeten creatief zijn, maar ook wij als politici. Het scholarship kan een creatief voorbeeld zijn van hoe het bedrijfsleven meer bij het onderwijs kan worden betrokken en hoe op die manier een win-winsituatie kan worden bereikt. Daarover dien ik een motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat excellentie in het hoger onderwijs aangemoedigd dient te worden;

voorts overwegende dat de connectie van het hoger onderwijs met de arbeidsmarkt verder versterkt kan worden;

constaterende dat scholarships vanuit het bedrijfsleven aan studenten voor de masterfase, bijdragen aan zowel het uitdagen van excellentie als het betrekken van het bedrijfsleven bij het hoger onderwijs;

verzoekt de staatssecretaris, een gesprek aan te gaan met de verschillende stakeholders, zoals MKB-Nederland, VNO-NCW, LSVb, ISO, HBO-raad en VSNU, om de mogelijkheden voor scholarships nader te onderzoeken en te stimuleren en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Lucas en De Rouwe. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 61 (32500-VIII).

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Mevrouw Lucas zei in eerste termijn in onze discussie over collegegeld – wij waren het over veel dingen oneens – dat zij tegen collegegelddifferentiatie is. Is dat juist?

Mevrouw **Lucas** (VVD): Daar hebben wij op dit moment niet voor gekozen.

De **voorzitter**: De heer Van Dijk heeft precies drie minuten in tweede termijn.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Dank voor de antwoorden van de staatssecretaris. Het rapport-Veerman komt nog aan de orde. Ik vind het niet sterk dat de staatssecretaris volhoudt dat hij dat rapport gaat uitvoeren, terwijl een van de belangrijke aanbevelingen is om meer te investeren. En dat gaat niet gebeuren. Op dat punt zou hij beter kunnen toegeven dat dat niet gaat lukken.

Op de langstudeerders komen wij nog terug. Ik vind het goed dat de staatssecretaris de deur op een kier houdt voor uitzonderingen rond bètastudenten en studenten met een handicap. Wat mij betreft betreft hij daar ook bij de studenten die bestuurswerk hebben gedaan en de huidige studenten. Eigenlijk allemaal, maar goed, ik weet ook wat onderhandelen is.

Wat de tweede studie betreft is het pijnlijk dat nu zoveel studenten daarmee geconfronteerd worden. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat een relatief kleine groep studenten wordt geconfronteerd met een forse verhoging van het collegegeld voor een tweede studie;

verzoekt de regering, een voorstel te doen om de collegegeldverhoging voor de tweede studie ongedaan te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jasper van Dijk en Van der Ham. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 62 (32500-VIII).

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik had een debatje met de heer Beertema over de HBO-raad. Wij zijn het erover eens dat dit een onnodige bestuurslaag is. Ik kan wel zeggen dat die vandaag nog moet worden afgeschaft. Dat is wat ik het liefst wil, maar daar zal de staatssecretaris allerlei praktische bezwaren tegen inbrengen. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, de subsidie aan de HBO-raad stop te zetten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jasper van Dijk en Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 63 (32500-VIII).

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik interrumpeerde de woordvoerder van de VVD niet voor niets. De VVD is tegen collegegelddifferentiatie. Ik ook. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, af te zien van collegegelddifferentiatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 64 (32500-VIII).

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Tot slot, voorzitter. Er is zwaar weer op komst, maar studenten zullen zeker terugkeren. Dat kan ik u garanderen. Houd daarvoor mijn Facebookpagina in de gaten!

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Dijk voor zijn inbreng. Wij zijn nu bij de heer Sander de Rouwe, namens de CDA-fractie. Hij heeft vier minuten.

De heer **De Rouwe** (CDA): Voorzitter. Ik wil in elk geval in die vier minuten gezegd hebben dat ik de staatssecretaris dank voor de beantwoording.

Ik heb een aantal vragen gesteld over de langstudeerders, waarop tot nu toe geen antwoord is gekomen. Vanwege de tijd zal ik de griffier vragen om die vragen te overhandigen, zodat de staatssecretaris er nog even naar kan kijken.

Er is gesproken over onder andere private investeringen. Dat stond niet zo centraal in dit debat, maar mijn fractie is daar wel voorstander van. Die van de VVD ook. Ik wil daarover een motie indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat naast publieke financiering ook de mogelijkheden voor private financiering van huisvesting voor instellingen van hoger onderwijs gestimuleerd dient te worden;

constaterende dat in landen als bijvoorbeeld België en het Verenigd Koninkrijk private financiering van onderwijshuisvesting vaker voorkomt dan in Nederland;

overwegende dat private (mede-)financiering van huisvesting niet betekent dat de private financier zich bemoeit met de onderwijsinhoud van de instelling;

verzoekt de regering, private investeringen in onderwijshuisvesting te stimuleren en de drempels die er zijn zo veel als mogelijk weg te halen, en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden De Rouwe en Lucas. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 65 (32500-VIII).

De heer **De Rouwe** (CDA): Voorzitter. Mijn laatste en tweede motie gaat over het aantal contacturen. Mijn fractie is van mening dat contacturen van wezenlijk belang zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. Wij hebben dit soort debatten wel vaker gehad in het onderwijs. Aan de ene kant vragen wij van studenten dat ze opschieten met hun studie maar aan de andere kant mogen studenten ook de kwaliteit verwachten en verlangen van de instellingen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat naast zelfstudie door de student, een contactuur heel belangrijk is in de kennisoverdracht van docent naar student;

overwegende dat het aantal contacturen in Nederland relatief laag is in vergelijking met de omringende landen;

overwegende dat het voor een student op voorhand niet duidelijk is hoeveel contacturen een instelling gemiddeld aanbiedt;

overwegende dat de instellingen voor hoger onderwijs in Nederland bovendien in voorkomende gevallen een verschillend aantal contacturen hanteren voor dezelfde studie;

verzoekt de regering, ervoor zorg te dragen dat het aantal contacturen van de instelling, gemiddeld en per studie, transparant gemaakt wordt en het aantal contacturen te monitoren in het kader van meerjarenafspraken over kwaliteit,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden De Rouwe en Lucas. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 66 (32500-VIII).

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. De staatssecretaris heeft een aantal toezeggingen gedaan en een aantal opmerkingen gemaakt. Het gaat mij nog wel om een reactie op de motie die ik met de heer Dijkgraaf heb ingediend want die gaan wij ook in stemming brengen. Verder wijs ik nog op mijn amendement over de tweejaarlijkse masters. Die zijn er voor een deel en soms zijn ze anderhalf. Het is wel een groot probleem dat de studenten er niet aan beginnen uit angst dat ze meer moeten lenen. Dit amendement zou dan kunnen dienen voor financiering

hiervan. Daarnaast is het van groot belang te bezien of bijvoorbeeld het hbo er gebruik van zou kunnen maken. Misschien moet ik dat in de toelichting van het amendement nog aanpassen.
Ten slotte dien ik twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de voorgenomen regeling voor langstudeerders van invloed is op de uitwerking van de aanbevelingen van de commissie-Veerman;

overwegende dat het kabinet begin volgend jaar zowel de uitwerking van de langstudeerdersregeling als de uitwerking van de aanbevelingen van de commissie-Veerman naar de Kamer wil sturen;

verzoekt de regering, de maatregelen voor langstudeerders integraal af te wegen in de uitwerking van de aanbevelingen van de commissie-Veerman;

verzoekt de regering, geen besluiten te nemen over bezuinigingen op het hoger onderwijs alvorens een besluit is genomen over de uitwerking van de commissie-Veerman,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Ham en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 67 (32500-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat buitenlandse studenten kunnen bijdragen aan de financiële middelen van hogeronderwijsinstellingen en het onderwijskundig klimaat van opleidingen;

verzoekt de regering, de opbrengsten van internationale studenten in het Nederlandse hoger onderwijs in kaart te brengen en zo nodig met voorstellen te komen om het aantrekken van internationale studenten verder te bevorderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Ham en Klaver. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 68 (32500-VIII).

De heer **Van der Ham** (D66): Voorzitter. Er wordt in die motie niet gesproken over een onderzoek. Het gaat puur over de vraag wat het nu oplevert waarbij er ook gekeken wordt wat het in het buitenland oplevert.

Vervolgens kunnen wij dan kijken hoe wij het verder kunnen opplussen, want het is een interessant verdienmodel voor hogeronderwijsinstellingen.

De heer **Beertema** (PVV): Voorzitter. Ik spreek ook mijn dank uit aan de staatssecretaris voor de beantwoording van de vragen. Ik dien twee moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat op een aantal instellingen in het hoger onderwijs een financieel wanbeleid is gevoerd;

constaterende dat onder de huidige wetgeving de overheid niet kan ingrijpen;

constaterende dat zelfregulering en good governance niet blijken te werken;

verzoekt de regering, een voorstel te doen om de bevoegdheid te krijgen om in te grijpen in de financiële kaders van instellingen in het hoger onderwijs als daar sprake is van financieel wanbeleid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Beertema en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 69 (32500-VIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat ook de kwaliteit van hbo-diploma's boven elke twijfel verheven moet zijn;

constaterende dat een aantal onderwijsinstellingen nu regelmatig de eigen kwaliteitsnormen vaststelt, willekeurig aanpast en in eigen beheer toetst;

constaterende dat dit ernstige schade toebrengt aan de landelijke erkenning (het zogenaamde civiel effect) van diploma's;

verzoekt de regering, zo veel mogelijk landelijke eindtermen in te voeren voor de kenniscomponent van vakken in het hoger beroepsonderwijs en te examineren in landelijke examens, vastgesteld en gecontroleerd door onafhankelijke instituties,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Beertema en Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 70 (32500-VIII).

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de staatssecretaris voor de over het algemeen heel heldere antwoorden. Ik had twee moties voorbereid, waarvan er een overbodig is gebleken. Als ik de staatssecretaris namelijk goed heb begrepen, heb ik de toezegging gekregen dat hij zal kijken naar meetbare indicatoren voor kwaliteit en excellentie van het hoger onderwijs en zal bezien of die kunnen worden meegenomen in de bekostiging.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat is juist.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Dan is die motie dus overbodig. Ik hoop dat dit op korte termijn ...

Staatssecretaris **Zijlstra**: Bij Veerman!

De heer **Klaver** (GroenLinks): Dank u wel. Ik heb tot slot nog een motie over de langstudeerders. Ik heb geprobeerd te zoeken naar een alternatieve dekking.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het kabinet voornemens is om studenten die langer dan nominaal plus één jaar over hun studie doen € 3000 extra collegegeld te laten betalen;

overwegende dat daarmee studenten worden ontmoedigd om extra vakken te gaan volgen of een tweede opleiding, bestuurswerk of ander vrijwilligerswerk te doen;

overwegende dat belastinggeld effectiever en efficiënter wordt ingezet als studenten de kans krijgen te excelleren dan wel maatschappelijk actief te zijn dan door ouderen extra financieel te belonen als zij werken na hun 62ste;

verzoekt de regering, af te zien van de langstudeerdersmaatregel en dat te dekken door het afschaffen van de doorwerkbonus,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Klaver. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 71 (32500-VIII).

De heer **Klaver** (GroenLinks): Voorzitter. Ik hoop dat de coalitiepartijen hier serieus naar willen kijken. Ik denk dat dit een heel mooie alternatieve dekking is voor deze langstudeerdersmaatregel. Zoals ik al in eerste termijn heb aangegeven, pakt dit kabinet mijn generatie; wij betalen straks deze crisis. Op deze manier kunnen wij er, zonder iemand te willen beledigen, in ieder geval voor zorgen dat er weer een stukje wordt

neergelegd bij de 45-plussers en maken we maatschappelijk actief zijn naast je studie ook voor de komende generaties mogelijk.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Voorzitter. Dank voor de heldere en krachtige beantwoording van de staatssecretaris. Ik had nog een vraag over het studeren met een handicap. De staatssecretaris heeft gezegd dat dit integraal in het beleid van de instellingen moet worden opgenomen. Ik ben het daarmee eens, maar die instellingen hebben wel behoefte aan expertise die ze kunnen inschakelen. Omdat de projectsubsidie vervalt, wil ik de staatssecretaris vragen om in ieder geval met de huidige stichting in gesprek te gaan om die expertise te behouden. Ik weet ook niet precies hoe dat moet, maar als de staatssecretaris dat kan toezeggen, zou dat mooi zijn.

Op vier van mijn vijf moties heeft hij toezeggingen gedaan en dat is prachtig. Of ik heb heel flauwe moties in elkaar gedraaid; dat kan natuurlijk ook. Ik zal de minst flauwe voordragen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de systematiek van het wettelijk en instellingscollegegeld zo min mogelijk perverse prikkels moet bevatten;

constaterende dat studenten die twee studies tegelijk volgen gestimuleerd worden om tot het moment van afronden van de tweede studie hun eerste studie aan te houden, aangezien zij recht hebben op betaling van het wettelijk collegegeld tot het moment dat zij hun eerste graad behaald hebben;

verzoekt de regering, de perverse prikkel die het uitstellen van studies stimuleert ongedaan te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Dijkgraaf. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 72 (32500-VIII).

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Wij gaan naar de afronding van dit debat. Dat betekent dat wij toe zijn aan de reactie van de staatssecretaris op enkele opmerkingen die gemaakt zijn door de leden van de commissie in tweede termijn. Hij gaat uiteraard in op de ingediende moties en zo nodig op amendementen. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Voorzitter. Ik heb een paar vragen van de CDA-fractie niet beantwoord. De eerste betreft gevallen rond ziekte en bestuurswerk en het profileringsfonds bij langstudeerders. Dat neem ik in de brede zin mee. Dit valt onder de brede afweging die wij op dat punt moeten maken.

De suggestie voor het inschrijven per kwartaal voor studenten nemen wij niet over. Dat is uitvoeringstechnisch gezien heel moeilijk. Er is ooit een leerrechtvoorstel gedaan in deze Kamer. Dat moest per maand. Dat was één groot drama qua uitvoering. Wat mij betreft gaan we hier niet aan beginnen. Als ik dit toezeg, gaan we echt de verkeerde kant op. Ik wil

dingen zo simpel mogelijk houden, ook als het gaat om uitvoerbaarheid en kosten van uitvoering. Daar past dit echt niet in. Dan kom ik bij de vraag over een jaar uitschrijven bij DUO. Als een student is uitgeschreven, telt hij ook niet mee voor de macrobekostiging. Voor de € 6 000 die grondslag is voor de langstudeerdersmaatregel wordt uitgegaan van het bedrag dat gerekend wordt in de macrobekostiging. Dat is € 6000. Je kunt de student wel uitschrijven, maar dan valt hij uit de macrobekostiging. Dan is het toch een beetje linksom of rechtsom tegen elkaar wegstrepen. Ik wil hier nog eens naar kijken, maar meer uit het oogpunt of hier sprake is van een loophole die gedicht moet worden dan dat ik vind dat we dat moeten bevorderen. Zowel de SP-fractie als de D66-fractie kwam terug op de intensiveringen. Wij intensiveren. Wij investeren extra geld in kwaliteit van het hoger onderwijs. Dat geld moeten we ook ergens vandaan halen. We zullen het waarschijnlijk niet eens worden over de interpretatie van Veerman op dat punt.

De heer **Van der Ham** (D66): Goed geconstateerd!

Staatssecretaris **Zijlstra**: Er is een opmerking gemaakt over het behouden van expertise bij de huidige stichting voor studie en handicap. We gaan geen oude schoenen weggooien voordat we nieuwe hebben. We kijken in brede zin naar hoe we dit moeten vormgeven en zullen, dat zeg ik de heer Dijkgraaf toe, daarin de expertise die er bij die stichting is aanspreken. Dat laat onverlet, zoals ik ook tegen mevrouw Jadnanansing en mevrouw Lucas heb gezegd, dat wij open bekijken hoe we dat in de toekomst zullen vormgeven. Dat houdt zeker niet in dat we de kennis weggooien die er op dit moment bij de stichting is.

Voorzitter. Ik ga naar de moties. Mevrouw Jadnanansing heeft een motie ingediend op stuk nr. 58, waarin zij de regering verzoekt de beleidsterreinen onderzoek en wetenschap onder het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te houden. Die motie vind ik overbodig, want de middelen voor wetenschap, de eerste en tweede geldstroom, vallen onder mijn budget. Dus als dat anders zou moeten, moet de wet worden gewijzigd. Aangezien er geen wetswijzigingen op dat punt voorliggen, is dit niet aan de orde. Daarmee is de motie overbodig en moet ik aanneming ontraden.

Dan de motie van mevrouw Jadnanansing op stuk nr. 59 waarin zij de regering verzoekt om van het verhoogde collegegeld voor langstudeerders af te zien. Ook die motie ontraad ik. Het is strijdig met het regeerakkoord en het slaat een gat in de begroting, want er is geen alternatieve dekking.

Mevrouw Jadnanansing verzoekt de regering in de motie op stuk nr. 60 om met de instellingen voor hoger onderwijs in overleg te treden over het studiekeuzegesprek. Zoals de motie nu is geformuleerd, moet ik haar ontraden. Er staat namelijk dat er standaard in alle gevallen een studiekeuzegesprek moet worden gevoerd. Als mevrouw Jadnanansing de motie zou wijzigen en er «zo breed mogelijk» van zou maken, kan ik daarin meegaan. Het is namelijk de intentie van de regering om het studiekeuzegesprek zo breed mogelijk in te voeren. Maar ik kan niet een motie ondersteunen waarin staat dat dit per definitie in alle gevallen moet. Ik wil in redelijkheid kunnen bekijken in hoeverre wij geen overbodige gesprekken met studenten voeren. Dat zou alleen maar overbodige kosten en bureaucratie met zich meebrengen. Als mevrouw Jadnanansing de motie zo herdefinieert, kan ik erin meegaan. Er wordt daarin nadrukkelijk niet over selectie gesproken. In de toekomst zal in dit huis natuurlijk in het kader van het rapport-Veerman een discussie plaatsvinden over de vraag in hoeverre selectie onderdeel zal gaan uitmaken van dit soort gesprekken. Dat staat naar mijn mening los van deze motie. Zo interpreteer ik haar dan ook. In de huidige vorm ontraad ik

haar, maar mevrouw Jadnanansing heeft een richting waarin ik het oordeel aan de Kamer overlaat, mocht zij haar op die manier aanpassen. De motie op stuk nr. 61 gaat over scholarships. Ik laat het oordeel aan de Kamer. Wij kunnen ons daarin vinden. De motie van de heer Van Dijk op stuk nr. 62 vraagt om de collegegeldverhoging voor een tweede studie ongedaan te maken. Die ontraad ik. Financieel slaat dit een gat bij instellingen. Inhoudelijk gaf ik in de eerste termijn al aan dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt bij een eerste bachelor- en een eerste masteropleiding. Daarmee houdt, wat dit kabinet betreft, de verantwoordelijkheid op en is de investering van een student in zijn of haar tweede studie een investering in zijn of haar toekomst. Daar mag tegenover staan dat die student daarvoor de kosten draagt. Daarom ontraad ik deze motie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Mag ik daarop een kleine aanvulling maken? Volgens mij heeft de regering, het ministerie, nu de afspraak met de instellingen dat het collegegeld voor de tweede studie voor studenten die nog met hun eerste bachelor of master bezig zijn, eveneens het wettelijk collegegeld is. Dat is een afspraak die ook door OCW wordt gesteund. Daarvoor is er ook bekostiging.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dat is die afspraak voor drie jaar waarover wij in de eerste termijn spraken. Ik ga dat niet verbreden, structureel maken, omdat ik a priori vind wat ik net inhoudelijk heb uitgedragen. Hiermee ligt er voor de komende jaren nog een stukje dekking, maar de heer Van Dijk weet wat er na die drie jaar voorligt. Ik vind a priori dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt voor de eerste studie. Daarna is het een investering die je in jezelf moet doen en waarbij, wat dit kabinet betreft, de balans ook financieel naar de student verschuift, gezien de mogelijkheden die er zijn.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): De staatssecretaris heeft in antwoord op vragen ook gezegd dat hij een evaluatie zal maken en dan zal bezien of de maatregel kan worden voortgezet. Deze motie dient ter ondersteuning van dat plan.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik houd van helderheid en de heer Van Dijk weet dus wat mijn grondhouding is. Mocht de evaluatie – anders hoeven wij niet te evalueren – inhoudelijk sterke argumenten opleveren waarom wij het wel zouden moeten doen, omdat er een verdienmodel achter zit – ik kijk naar de heer Van der Ham – dan zullen wij dat op dat moment bezien. Maar dit is de grondhouding van het kabinet. Ik heb dus geen enkele behoefte om op dit moment verdere handreikingen te doen, daar wij de evaluatie afwachten en ik op dit moment niet zie dat wij op dat terrein meer moeten doen.

De motie op stuk nr. 63, van de heer Beertema, gaat over het stopzetten van de subsidie aan de HBO-raad. Wij geven geen subsidie aan de HBO-raad, dus ik kan die onmogelijk stopzetten. Ik ontraad dus de motie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Excuus voorzitter, dat is mijn motie.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Sorry, de heer Van Dijk. Eronder staat wel de heer Beertema, maar de heer Van Dijk staat erboven. Maar ze is nog steeds ontraden, zeg ik tot de heer Van Dijk. Het zou wel bijzonder zijn als het nu een ander oordeel werd.

De motie van de heer Van Dijk op stuk nr. 64 verzoekt om af te zien van collegegelddifferentiatie. In het rapport-Veerman staat niet zwart-wit dat collegegelddifferentiatie er moet komen, maar impliciet staat het er wel degelijk. Veerman wil differentiatie in opleidingen en instellingen. Daarbij hoort naar de mening van het kabinet ook dat je moet kunnen differentiëren in collegegeld. Zoals ook staat in Ruim baan voor talent, krijgen in

de huidige praktijk bij een universitycollegeachtig studie of bij honorsprogramma's excellente studenten speciale programma's voorgelegd die meer inhouden. Daarvoor mag een instelling geen extra geld vragen. Dat is natuurlijk heel gek, want daarmee betaalt de gewone student feitelijk voor het meerprogramma van die excellente student, terwijl die excellente student daarvan in de toekomst het voordeel geniet. In het licht van de wens om te differentiëren en excellente studenten meer te bieden richting de toekomst, moeten wij ook nadenken over de vraag of de student daarvoor wellicht iets meer moet betalen, dus collegegelddifferentiatie. A priori is ons antwoord op die vraag ja. Daarom ontraad ik deze motie. De motie op stuk nr. 65 van de heer De Rouwe laat ik graag over aan het oordeel van de Kamer. Het kabinet vindt het wegnemen van drempels een goede zaak.

De motie op stuk nr. 66 van de heer De Rouwe heeft betrekking op het aantal contacturen. In de motie wordt gesproken over: «het aantal contacturen van de instelling, gemiddeld en per studie». Er zijn al convenanten afgesloten om een en ander inzichtelijk te maken, niet per studie, maar per sector en per instelling. Aangezien die afspraken nu worden uitgevoerd en gemonitord, wil ik er geen nieuw criterium aan toevoegen. Wij maken de uitkomsten dan minder meetbaar, want dit loopt al twee jaar. Bovendien wordt de papierstroom daarmee naar onze mening wel erg vergroot. De bestaande afspraken op sector- en instelling-niveau moeten een duidelijk beeld geven. Als na afloop in 2011 blijkt dat sommige zaken nadere verdieping vragen, zullen wij naar aanleiding van die evaluatie die discussie ongetwijfeld opnieuw voeren. Ik ben echter van mening dat wij dat nu niet moeten doen, omdat dit te veel zou ingrijpen in de bestaande situatie. Als de motie wordt aangepast naar «per sector, per instelling» laat ik het oordeel over aan de Kamer, maar zoals de motie nu is geformuleerd, moet ik haar ontraden.

De heer **De Rouwe** (CDA): Ik snap het dilemma en wil daarin meegaan. Ik zal de motie zo veranderen als de staatssecretaris nu voorstelt.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Als de motie zo gewijzigd wordt voorgelegd, zal mijn reactie zijn dat ik het oordeel overlaat aan de Kamer.

In de motie op stuk nr. 67 van de heer Van der Ham wordt de regering gevraagd geen besluit te nemen over bezuinigingen op het hoger onderwijs alvorens er een besluit is genomen over de uitwerking van de bevindingen van de commissie-Veerman. Dit is een intelligente poging van de heer Van der Ham om de langstudeerdersmaatregel van de begroting af te krijgen.

De heer **Van der Ham** (D66): En zo veel meer!

Staatssecretaris **Zijlstra**: Om die reden moet ik de motie ontraden. Als wij dit zouden doen, halen wij de maatregel per 1 september 2011 niet. Daarmee wordt een gat geschoten in de begroting en is de motie financieel niet gedekt. Mij rest dus niet anders dan haar te ontraden.

De heer **Van der Ham** (D66): Nu probeer ik een aardige en intelligente motie in te dienen en dan krijgen wij dit weer. Het kabinet komt binnenkort met zijn reactie op het rapport van de commissie-Veerman. Misschien ziet het daarin wel allerlei nieuwe mogelijkheden voor betere samenwerking tussen universiteiten waardoor geld kan worden bespaard op de bureaucratie en weet ik wat allemaal. Dan kan daar geld worden weggehaald en hoeft het niet bij de studenten te worden gehaald. Mijn punt is: het veld is open, het kabinet gaat met Veerman aan de slag, misschien komt het wel tot fantastische nieuwe ontdekkingen. Als het kabinet nu een beetje opschiet met die reactie, komen wij er wel uit.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dit laat onverlet dat ik op volle kracht doorga langs de krappe tijdlijnen voor de langstudeerdersmaatregel, omdat ik anders tegen het financiële probleem aanloop waarover de heer Van der Ham zojuist sprak. Als wij, de Kamer en ik als beleidsverantwoordelijke, in het kader van de bevindingen van de commissie-Veerman tot gezamenlijke inzichten komen, of dit nu in januari is of voor de zomer of over anderhalf jaar, dan valt daarover natuurlijk altijd te spreken. Ik ga ondanks deze motie wel door met de langstudeerdersmaatregel. Sterker nog, ik kan de achterliggende gedachte van de motie, impliciet of direct, niet overnemen, omdat ik anders een financieel probleem heb. Dat wil ik niet voor mijn rekening nemen. Ik blijf deze motie dus ontraden.

In de motie op stuk nr. 68 van de heer Van der Ham wordt de regering verzocht de opbrengsten in kaart te brengen en met voorstellen te komen om uitbreiding van het aantal internationale studenten te bevorderen. Ik begrijp echter ook dat hij niet om een onderzoek vraagt. Je kunt dit dan wel geen onderzoek noemen, maar het komt er wel op neer. Ik kan de heer Van der Ham al iets meegeven wat bijvoorbeeld moet gebeuren. Dit betekent onder meer dat je op de universiteiten overal Engels moet geven. Dat is een effectieve manier om het nog interessanter te maken voor internationale studenten. Maar we willen ook dat onze studenten nog in hun moedertaal worden onderwezen, dus daarin zit een zekere strijdigheid. In mijn eerste termijn gaf ik al aan dat via wetgeving tariefbelemmeringen zijn weggenomen. Het kabinet zal daarmee doorgaan, omdat het kennismigranten belangrijk vindt. Het heeft echter geen behoefte aan deze motie, omdat die toch oproept tot een soort onderzoeksexercitie. Wij hebben daar geen trek in.

De heer **Van der Ham** (D66): De staatssecretaris zegt dat hij geen zin heeft in een onderzoek. Ik vraag hem om in kaart te brengen wat het nu oplevert voor de universiteiten en wat nu de problemen zijn, en dat is iets anders. Het hoeft geen diepgaand onderzoek te zijn. Kijk eens naar het stuk in *The Economist* over dit onderwerp, dat laat zien dat sommige studenten die worden aangetrokken, niet de meerwaarde hebben die wel uit hen gehaald zou kunnen worden. Juist omdat we bij de grote spelers, bij de top vijf, willen horen, ligt hier een enorme kans, ook voor universiteiten en hogescholen. Ik zeg: zorg ervoor dat je de competitie met dat soort landen goed aankunt. Dat houdt niet in dat je op alle universiteiten en aan alle opleidingen in het Engels moet gaan lesgeven, maar bij sommige wel; ga dat nu eens bezien en ga dat bevorderen. Ik zou graag willen dat de staatssecretaris het oordeel aan de Kamer liet; dat zou hem erg helpen om de ambities van Veerman waar te maken.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik ben de beroerdste niet, maar ik zit ook met het verdienmodel dat u erbij aangaf, dat een hele rekenexercitie vereist en dat gaat naar mijn mening veel te ver. In uw motie staat geen verdienmodel, maar wel in het verhaal dat u erbij houdt. Als in de motie staat dat we moeten bekijken of we verbeteringen kunnen aanbrengen, zonder dat er allerlei verdienmodellen hoeven worden uitgerekend, wil ik best het oordeel aan de Kamer laten, want het beleid van het kabinet is dan niet anders dan wat de motie uitsprekt. Daarvoor is echter wel vereist dat het verdienmodel, dat er dus niet in staat maar dat u wel noemde in uw onderbouwing, daarvan geen onderdeel is.

De heer **Van der Ham** (D66): Staatssecretaris, lees wat er staat. Het staat er niet in, dus volgens mij zijn we eruit.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Dan beschouwen wij het verdienmodel niet als onderdeel van deze exercitie en kan ik het oordeel over de motie aan de Kamer laten.

Nu de motie-Beertema op stuk nr. 12, waarin wordt gevraagd om een bevoegdheid om in te grijpen in de financiële kaders van instellingen. Mijn reactie hierop is dezelfde als die van vorige week op min of meer dezelfde motie van de heer Jasper van Dijk van de SP: wij gaan naar aanleiding van het inspectierapport dat in april uitkomt, bekijken of er hiaten zitten in hetgeen wij wetstechnisch kunnen bij het ingrijpen in instellingen en of het nodig is om hierin stappen te zetten; als dat het geval is, is er ook in de Kamer, van SGP tot GroenLinks en van CDA tot VVD, de bereidheid om hier inhoudelijk naar te kijken. En zo wil ik het ook benaderen als vertegenwoordiger van het kabinet: wij kijken hier inhoudelijk naar als zich een probleem voordoet. Dat hebben we nu nog niet geconstateerd, dus ik heb er geen behoefte aan om hier nu al beleid op te zetten. Ik ontraad de motie dus.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Dit debat hadden we ook vorige week al. De indiener van de motie is nu al van mening dat dit zou moeten en kunnen, de staatssecretaris wil eerst bekijken of de inspectie zegt dat dit nodig is. Hier is dus sprake van een principiële meningsverschil. Wij vinden dat dit moet kunnen. Deze motie is nog iets preciezer dan die van mij, want ze gaat om de financiële kaders. Is de staatssecretaris het eens met de strekking van de motie?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het staat elk Kamerlid en elke partij in de Kamer vrij om hierover een nieuwe mening te hebben. Sterker nog, ik zou daar geen stokje voor willen steken. Maar ik antwoord vanuit mijn verantwoordelijkheid als lid van het kabinet en het kabinet is van mening dat we dit nu niet moeten doen; dat we eerst het onderzoek moeten afwachten, dan kijken of er daadwerkelijk een probleem is en dat we stappen gaan nemen als dat zo is. Het lijkt het kabinet onverstandig om nu al wetgevingstrajecten en dergelijke op te starten als het mogelijk is dat we op een later moment moeten constateren dat dit niet nodig was; dat is namelijk energie verspillen en dat moeten we niet doen.

De heer **Beertema** (PVV): Ik constateer een gigantisch gebrek aan gevoel van urgentie over deze problematiek. De staatssecretaris denkt werkelijk nog steeds dat het allemaal wel zal meevallen. Dat stel ik vast.

Staatssecretaris **Zijlstra**: Ik verwijs de heer Beertema nogmaals naar de Handelingen van vorige week. Als hij na lezing daarvan nog steeds van mening is dat het gevoel van urgentie er niet is, zou ik dat op zichzelf vrij bijzonder vinden, gelet op hetgeen wij daar gewisseld hebben. Wij hebben daar een paar uur lang diepgaand over dit onderwerp gediscussieerd, dus ik wil nu niet in een korte klap een ingrijpende maatregel zomaar accorderen. Wij wachten eerst het onderzoek af. Dat is de volgorde der dingen.

De motie op stuk nr. 13 van de heer Beertema betreft de landelijke examinering op het kennisniveau voor het hoger beroepsonderwijs. Hiervoor geldt hetzelfde. Wij wachten het onderzoek af. Ik heb al de bereidheid uitgesproken om in brede zin te bekijken of er hiaten zijn en zo ja, om dan op te treden. Ik kan zelfs nog iets verder gaan. In de annalen van de Tweede Kamer zal men een voorstel tegenkomen van een toenmalig VVD-woordvoerder hoger onderwijs, met een naam vergelijkbaar met die van mijzelf, over kwaliteit en bekostiging. Ook in dat voorstel kwamen dit soort elementen naar voren. Ik heb geen principiële bezwaren tegen het gestelde in de motie, maar ik wil de zaak bezien in de bredere context van kwaliteit, noodzakelijke maatregelen en hiaten in het huidige instrumentarium. In het huidige instrumentarium is de accreditatie enorm aangescherpt. De door de heer Beertema gewenste toetsing en eindtermen voor de accreditatie zijn daar al in verwerkt vanaf 1 januari 2011. De diplomacomponent is fors teruggeschroefd en de examencom-

missies heeft veel meer bevoegdheden gekregen. Op basis daarvan en aan de hand van de uitkomsten van het rapport zullen wij bepalen of nog nadere stappen nodig zijn. Ik ga niet nu deze ultieme maatregel in de steigers zetten. Daar wachten wij nog even mee. Ik ontraad derhalve motie op stuk nr. 13.

De motie op stuk nr. 14 van de heer Klaver behelst het niet laten doorgaan van de langstudeerdersmaatregel en dit te dekken via het afschaffen van de doorwerkbonus. De doorwerkbonus staat niet in onze begroting, dus ik zou niet weten welk bedrag voor die bonus is uitgetrokken.

De heer **Klaver** (GroenLinks): 182 mln.

Staatssecretaris **Zijlstra**: In dat geval kan ik de motie sowieso ontraden. De langstudeerdersmaatregel staat voor 370 mln. in de boeken, dus de heer Klaver heeft nog een klein gat te dichten. Tot die tijd zal ik de motie alleen al om die reden ontraden. Overigens moet de heer Klaver, als hij de zaak echt wil regelen, een amendement indienen, zoals ook de heer Van der Ham heeft gedaan. Dat zal dan bij de behandeling van de voorjaarsnota moeten gebeuren, omdat de maatregel nu nog niet in de boeken staat, zoals de heer Klaver terecht heeft opgemerkt in het begin van zijn betoog.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Ik zal de cijfers nog eens nakijken, want ik heb niet het goede bedrag genoemd. Het gevraagde in mijn motie wordt keurig gedekt. Ik kom daar nog op terug. Ik begrijp dat ik, als ik een amendement wil indienen om de langstudeerdersmaatregel tegen te gaan, dit bij de behandeling van de voorjaarsnota moet doen. Heb ik dat goed begrepen?

Staatssecretaris **Zijlstra**: Het meest logisch zou zijn om dat te doen als het wetsvoorstel er is, maar de behandeling van de voorjaarsnota en de behandeling van de begroting zijn de ijkmomenten om te schuiven met gelden. Tijdens de behandeling van de laatste voorjaarsnota zijn bijvoorbeeld de enveloppelden verdwenen. Het staat de Kamer altijd vrij om bij de behandeling van de Voorjaarsnota financiële richtingen aan te geven. Laat ik er wel helder over zijn dat het kabinet een langstudeerdersmaatregel heeft voorgesteld die een opbrengst van 370 mln. heeft. Als de heer Klaver wil schuiven, ga ik ervan uit dat hij dan ook 370 mln. aan opbrengsten dekt. Dat is in motie op stuk nr. 14 niet het geval, dus die motie ontraad ik, nog los van de inhoudelijke discussie.

De heer **Klaver** (GroenLinks): Het komt goed.

Staatssecretaris **Zijlstra**: De heer Dijkgraaf heeft op stuk nr. 15 een motie ingediend om de perverse prikkel die het uitstellen van studies stimuleert, ongedaan te maken. Ik ben het daarmee eens en ik laat het oordeel over deze motie dan ook aan de Kamer. Ik zeg er nog wel bij dat wij met de langstudeerdersmaatregel impliciet al beleid hebben om dit soort zaken te ondervangen. Ik laat het oordeel dus aan de Kamer met de aantekening dat wij op een aantal gebieden al bezig zijn. Ik ga er ten slotte van uit dat de heer Dijkgraaf met deze motie niet beoogt dat ik een heel instrumentarium specifiek voor deze doelgroep in het leven roep en dat hij dus net als ik wil voorkomen dat er gaten vallen waarvan eventueel misbruik kan worden gemaakt.

De **voorzitter**: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de tweede termijn van de staatssecretaris.

Voordat ik het overleg sluit, som ik de toezeggingen op.

- Eind januari 2011 ontvangt de Kamer de kabinetsreactie op het advies van de commissie-Veerman. De volledige uitwerking van de diverse

- maatregelen die daaruit voortvloeien, wordt meegenomen in de Strategische agenda die de Kamer voor de zomer van 2011 ontvangt.
- In de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-Veerman wordt ook ingegaan op de meetbare indicatoren voor kwaliteit en excellentie van het hoger onderwijs.
 - In februari 2011 ontvangt de Kamer een beleidsbrief met de kaders voor een sociaal leenstelsel voor de masterfase.
 - In januari 2011 ontvangt de Kamer het wetsvoorstel voor de langstudeerdersmaatregelen. De staatssecretaris zegt toe, daarbij aandacht te besteden aan mogelijke uitzonderingen op de regel, waaronder studenten met een handicap, de positie van bètastudenten, de vormgeving van het bamastelsel en, mogelijk, studenten met een bestuursfunctie.
 - Begin 2011 ontvangt de Kamer de beleidsreactie op de plannen van NWO en KNAW voor toponderzoeksscholen. De reactie op de adviezen van NWO en KNAW ten aanzien van de toponderzoeksscholen komt in mei 2011.
 - Het wetsvoorstel inzake misbruik uitwonende beurs ontvangt de Kamer zo spoedig mogelijk na ontvangst van het advies van de Raad van State.
 - In de kabinetsreactie op het rapport van de commissie-Veerman wordt ook een knoop doorgehakt inzake de titulatuur.
 - De staatssecretaris zal een gesprek voeren met studentenorganisaties, universiteiten, hoge scholen en het bedrijfsleven over de scholarships.
 - De Kamer ontvangt op korte termijn een reactie op de amendementen die tijdens dit wetgevingsoverleg zijn ingediend.

Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van het wetgevingsoverleg. Ik bedank de staatssecretaris en zijn medewerkers. Ik bedank de belangstellenden op de publieke tribune en natuurlijk mijn collega's.

Sluiting 18.40 uur.